

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEJEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

Hotenje
in nezaupanje

Sobota, 28. septembra 1963
št. 38, leto XXI

V SKUPŠČINSKIH PROSTORIH SR SLOVENIJE RAZPRAVA O STATUTIH

IZDELAVA STATUTOV JE SKUPNA AKCIJA

O izdelavi statuten občin, okrajev in mest, krajevnih skupnosti ter delovnih organizacij so razpravljali tudi posamezni odbori skupščinskih zborov. Izhodišče za razpravo je bila informacija, kako poteka izdelava osnutkov statuten. Razprava in njeni zaključki, oziroma predlogi in mnenja bodo izhodišča za priporočila, ki jih bo izrekel organizacijsko politični zbor na svojem zasedanju v naslednjem mesecu.

Podatki, da so bile v mesecu avgustu v 172 delovnih organizacijah v razpravi teze za osnutek statuta, oziroma osnutki statuten, niso razveseljivi. Naštetih so bili tudi nekateri razlogi, zakaj to izredno pomembno delo tako počasi napreduje:

- močne so težnje, da bi izdelavo statuten počakali, dokler ne bi bili na podlagi nove ustave izdani nekateri novi predpisi. Ponekod čakajo tudi na izdelavo občinskega statuta;
- ponekod je opazna premajhna zainteresiranost vodil-

nih ljudi v delovnih organizacijah, ki smatrajo, da interna zakonodaja ni eksistenčno pomembna za njihovo organizacijo. Sodiijo, da gre za suh pravni akt, ki ga je pač treba sprejeti ter da gre v bistvu za politično akcijo, ki so jo začeli in ki naj jo izpeljejo sindikati. Zastajanje pri izdelavi statuten čestokrat opravičujejo s pomanjkanjem časa, s pomanjkanjem strokovnih kadrov, oziroma s angažiranjem kadra v drugih pomembnih akcijah;

- izredno škodljivo je stališče, da je časa še dovolj in da kaže počakati na izkušnje drugih kolektivov;

- organi samoupravljanja so vse premalo odgovorno obravnavali nastajanje statuten. Po večini so zelo formalno imenovali statutarne komisije, niso usmerjali razprav in analiz na osnovne probleme, ki jih mora delovna organizacija urediti s statutom. Tako je bila že sama usmeritev zaprtja v ozek krog oseb, ki zaradi drugih obveznosti niso bili kos nalogam.

V skupščinskih prostorih pa so bile izrečene tudi ugotovitve, ki opozarjajo, da marsikje niso razčiščeni nekateri idejni problemi. Tako v nekaterih delovnih organizacijah odlašajo z izdelavo statuta, da bi obvarovali centralizem in si zavarovali možnosti za razširjeno reprodukcijo; ob vsem tem pa seveda ni zaželeno povečana materialna pristojnost delovnih enot. Ponekod preveč poudarjajo vodenje in upravljanje kot dve povsem ločeni kategoriji, namesto, da bi skušali odstranjevati to miselnost — pregrado in vse spojit v enoten, racionalen sistem upravljanja in gospodarjenja delovne organizacije. Ugotavljajo se napačne razprave o višjih in nižjih oblikah upravljanja, o vlogi upravnih, oziroma strokovnih služb. V razpravah je o tem problemu prišlo do izraza dvojne nasprotujočih si stališč. Tisti krog proizvajalcev, ki se čuti s strani strokovnih služb ogroženega v upravljaljskih funkcijah, teži za tem, da se njihov položaj podrobno uzakoni v statutih. Temu nasprotne pa so težnje za prevrednotenje upravnih oziroma strokovnih služb in njihovih nosilcev, da bi tako dobili privilegiran položaj.

Pomanjkljivo so formulirana načela o oblikovanju in delitvi čistega oziroma osebnega dohodka. Zlasti manjkajo določila o odvisnosti gibanja osebnega dohodka od produktivnosti in boljšega gospodarjenja, to je od izkoriščenosti osnovnih in obratnih sredstev, boljše kakovosti izdelkov, prihrankov na materialu in podobno.

Opozorjeno je bilo, da v delovnih organizacijah, družbenih službah in državnih organih po večini primerov statuten sploh še ne pripravljajo. Osnovni problem na tem področju je delitev med družbeno skupnostjo in temi organizacijami oziroma organi. Razen tega pa je na tem področju še veliko odprtih vsebinskih vprašanj, o katerih naj bi razpravljali vsi zainteresirani činitelji in razvili široko in poglobljeno razpravo.

Iz razprave o izdelavi statuten delovnih organizacij, oziroma osnutkov statuten je mogoče povzeti, da so bili pobudniki za izdelavo teh osnutkov, za razčiščevanje najrazličnejših problemov, skratka za vso družbeno politično aktivnost na tem področju sindikati. Zbornice, strokovna društva in drugi činitelji so se vključili v to aktivnost pozneje, in sicer marsikje na pobudo sindikatov, kot se tudi v zadnjem času ponekod vključujejo v to aktivnost na pobudo občinskih sindikalnih svetov občinske skupščine oziroma organi, ki jih le-te imenujejo. To pa je, kot že rečeno, pri nekaterih porodilo mnenje, da je izdelava statuten delovnih organizacij zadeva delovnih kolektivov samih, oziroma sindikalnih organizacij.

Na razpravi je bila glede izdelave statuten delovnih organizacij izrečena pobuda, da velja vnaprej pospeševati družbe-

no-politično aktivnost v delovnih organizacijah za razčiščevanje najrazličnejših problemov, ki vznikajo ob tem izredno pomembnem delu, hkrati pa tudi poskrbeti za potrebno strokovno pomoč, ki jo lahko nudijo organizacije, ustanove in posamezniki izven delovnih organizacij. Skratka, ob izdelavi statuten (občin, okrajev, mest, krajevnih skupnosti ter delovnih organizacij) velja družiti sile, porazdeliti delo, in sicer v tem smislu, da bo zagotovljena vsakomur tako družbenopolitična kot tudi strokovna pomoč.

Občinske skupščine naj bi se v tej smeri pripravljale že sedaj, kajti po ustavnih predpisih so dolžne obravnavati statute delovnih organizacij. Če ne bodo prek svojih organov spremljale izdelave osnutkov statuten samih, potem se lahko dogodi, da bo ta obravnava zavoljo različnih panog in položaja panog, različnih problemov, gladišč in usmeritev, zgolj formalno tehnična zadeva, kar pa prav gotovo ni smoter in namen izdelave in obravnave statuten delovnih organizacij. Z drugo besedo povedano, iz tokratne razprave je bilo mogoče povzeti, da odgovornost za izdelavo statuten delovnih organizacij prehaja na širši krog udeležencev, na višjo raven, na organe občinskih skupščin, strokovnih društev, zbornice in združenj — poleg organov samoupravljanja v podjetju in družbeno-političnih organizacij v njem — kar priča že tudi dejstvo, da je bila razprava o statutih delovnih organizacij vključena v skupščinski dnevni red. Lahko pričakujemo, da bo organizacijsko politični zbor skupščine Socialistične republike Slovenije na svojem prvem zasedanju izrekel v tem smislu še določnejša in jasnejša priporočila.

PETER DORNIK

Čeprav so minili komaj trije dnevi, odkar so popisne komisije začele zbirati prve obveze o vpisu ljudskega posojila za obnovo Skopja, nas vendarle že ti prvi glasovi in prvi podatki o vpisanih obveznicah prepričujejo, da bomo svojo obvezo do porušenega mesta in njegovih prebivalcev v celoti izpolnili. Res, ni majhno breme, zbrati v šestih mesecih več kot pet milijard dinarjev in marsikatero samoodpoved bo terjala ta zavestno sprejeta obveza državljanov. A je pač tako, da kdo drug bo vrnil v življenje razdejano mesto, če ga ne bomo vrnili predvsem mi sami in mi vsi skupaj!

Tista prva spontana pomoč posameznikov, delovnih kolektivov, individualna pripravljenost doprinesti lastno žrtev, da bi olajšali trpljenje bližnjim, tista nesebična pomoč v prvih urah in dnevih po katastrofi tako zdaj

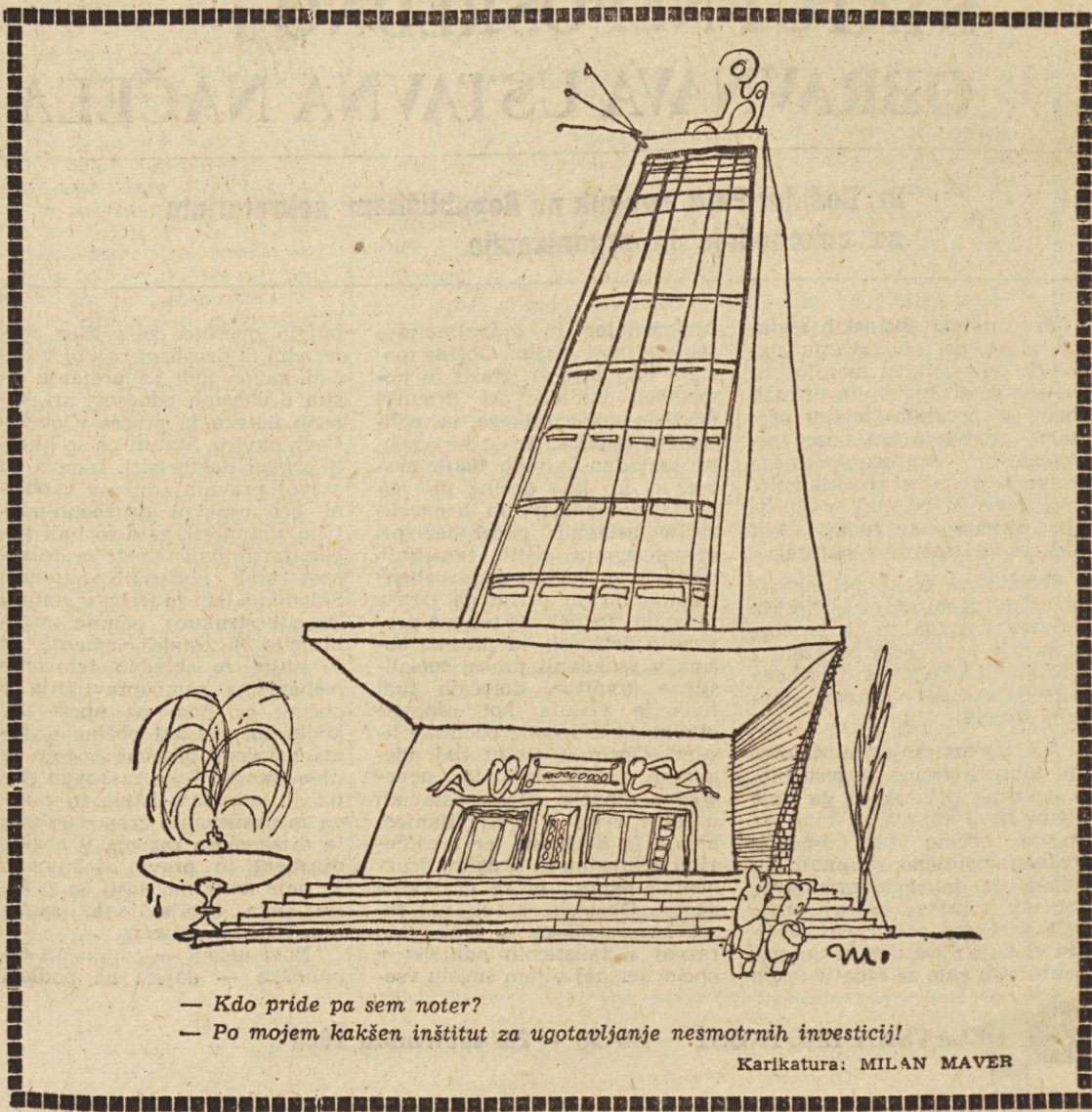
POMOČ RAZDEJANEMU MESTU

dobiva s tem novim prispevkom svojo globljo vsebino. Postaja — in lahko to trdimo z vso upravičenostjo — neke vrste simbol tiste globoke humanosti, ki smo jo kalili s socializmom vred in jo prav v tem socializmu tudi že tolikokrat prevrednotili. In čeprav še vedno presunjeni nad tragedijo skopskega prebivalstva, čeprav še vedno pod vtisom katastrofe, saj se tega ni mogoče otresti v nekaj tednih, lahko govorimo o tem novem prispevku prizadetemu mestu in njegovim prebivalcem kot o zavestni in v vsakem državljanu globoko premišljeni akciji. In prav na to smo lahko upravičeno ponosni.

Obvezo bomo dosegli. Morda pa bi jo lahko celo presegli. Pomoč prebivalcem porušenega Skopja je prav v tem trenutku še posebej potrebna. Ne gre za to, da bi zdaj drug drugemu trkali na srce in mu ga odpirali s pretresljivimi slikami trpljenja po katastrofi. Stvar je veliko bolj groba, da bi prenesla solze. Na pragu je jesen, deževje, zima. V porušenem mestu pa je še vedno kakih 60.000 prebivalcev, ki žive pod šotori in v več kot zasilnih prebivališčih po parkih, poljih in bližnjih gozdovih. Njim je zdaj potrebno zagotoviti pomoč, da si bodo lahko začeli vsaj v najskromnejših življenjskih pogojih ustvarjati prihodnost, ki jim jo je ugrabila bližnja preteklost.

Res, morda bi to obvezo lahko tudi presegli. Seveda z novim samoodpovedovanjem in vsakdo po svojih močeh. A kar nam mora biti prav v tem trenutku povsem jasno, je to, da so potrebe tako zelo velike in da pomenijo vsaka dodatno zbrana sredstva samo novo skromno pomoč nekemu iz porušenega mesta.

Za to gre zdaj.

— Kdo pride pa sem noter?

— Po mojem kakšen inštitut za ugotavljanje nesmotrnih investicij!

Karikatura: MILAN MAVER

IZREDNI PRISPEVEK IN 42-URNI TEDNIK

Nezaslužena kazen

Z novo ustavo predvideni prehod na 42-urni delovni teden obeta ob večji delovni prizadevnosti in ob boljšem gospodarjenju slehernemu članu delovnih organizacij letno skoraj štirideset prostih dni več.

Vsekakor lepa nagrada za dobro delo!

Ob sedanjem stanju naših delovnih organizacij pa si je mnogi delovni kolektivi še ne bodo mogli privoščiti, ker so pogoji za skrajšanje delovnega časa zelo zahtevni: fizični obseg proizvodnje mora biti ob istem številu zaposlenih tolikšen, kakor če bi delali normalno — po 48 ur na teden — prav tako pa se ne sme zmanjšati finančni uspeh. Se pravi, da morajo delovni kolektivi natno povečati produktivnost na račun večjega individualnega prizadevanja proizvajalcev, boljše delovne organizacije in izkoriščanja strojnega parka, hkrati pa s skrajno varčnostjo pri izdelavnem materialu, proizvodnih in pogonskih sredstvih ter s povečano skrbjo za kvaliteto izdelkov doseči, če že ne večji, vsaj enak poslovni rezultat kakor prej.

Bolj kakor ti zahtevni pogoji za skrajšanje delovnega časa pa mnoge delovne kolektive odvrta od tega še vedno veljavni izredni prispevek, katerega družbeno in ekonomsko nevzdržnost smo že večkrat dokazovali s konkretnimi primeri iz gospodarskih organizacij. Javna tajnost je, da ta sedanja način odmerjanja izrednega prispevka dobesedno kaznuje tiste delovne kolektive, ki z večjo produktivnostjo in boljšim gospodarjenjem dosegajo večje poslovne rezultate. Pogoj za skrajšanje delovnega časa pa je med drugim najmanj 14% povečanje produktivnosti. Potemtakem bodo delovni kolektivi, ob prehodu na z ustavo priporočeni skrajšani delovni čas a priori denarno prizadeji, torej a priori kaznovani za večjo delavnost.

Kakorkoli je skrajšani delovni čas mikaven za posameznika, tako je za delovne kolektive kot celote odbijajoč, dokler jim bo naprtil kazen zavoljo večje produktivnosti. Ta kazen v obliki prispevka od izrednega dohodka bi šla v vseh malo večjih gospodarskih organizacijah namreč v milijone.

Primer:
Ljubljanska pivovarna Union

bi ob tolikšni proizvodnji in finančnem rezultatu kot lani ustvarila štiri milijone manj skladov, če bi uvedla 42-urni delavnik. Kakor smo že pisali, ta tovarna zavoljo zastarelih osnovnih in obratnih sredstev ter razmeroma visoke produktivnosti (na lestvici jugoslovanskih pivovarn zayzema prvo mesto glede na produktivnost) že plačuje zelo velik »davek na pridnost«, kakor se na splošno govori o prispevku od izrednega dohodka.

Razumljivo je torej, zakaj se delovni kolektiv »Uniona« zdaj ne poteguje za skrajšani delovni čas, četudi bi se posamezniku prileglo letno 312 več prostih ur.

Se bolj drastičen primer je Tovarna dekorativnih tkanin v Ljubljani: po računovodskih podatkih bi ob isti proizvodnji v skrajšanem delovnem času plačali ca. 20 milijonov več izrednega prispevka, kar pomeni, da bi ob znatno povečani produktivnosti in boljšem gospodarjenju ostalo 20 milijonov manj za lastne sklade. To pa za delovni kolektiv, ki mu gre za čimhitrejšo modernizacijo proizvodnje in s tem za večjo konkurenčnost na domačem in inozemskem trgu, ni malenkost. Od tod tudi pomisleki zoper skrajšanje delovnega časa, četudi razpolagajo že z izračuni, da niti fizični obseg proizvodnje niti ekonomski rezultat zavoljo tega ne bi trpele glede na intenzivnejše živo in opredmeteno delo in glede na vrsto organizacijskih izboljšav, ki jih izvajajo ali pa so jih predvideli.

Absurdnost izrednega prispevka, kakor se zdaj izračunava, postaja torej ob uvajanju 42-urnega delovnega tedna še bolj očitna in še bolj jasna.

Res bi bil že čas, da mu zapojemo rekviem, kajti sicer se bodo še celo naše najboljše in gospodarsko najsolidnejše proizvajalne organizacije, ki so predvidene kot nekakšni legalni, od zveznih oblastvenih predstavništev potrjeni »poskusni kunc« skrajšanega delovnega časa, uprli temu eksperimentu ali pa bodo kratko malo zatajili, da dosežejo isti gospodarski in finančni uspeh v skrajšanem delovnem času ter si tako prihranili ali vsaj zmanjšali »kazen« za povečano produktivnost in gospodarnost. Pa bi jim to lahko štel v zlo?

MARIOLA KOBAL

APEL VESTI

Kolodvorske čakalnice za matere in otroke se skoraj neopazno druga za drugo zapirajo. Nejasna postaja celo usoda materinskega zatočišča na najbolj frenkvetiranem železniškem kolodvoru — v Ljubljani.

Motiv ukinitve je povsod približno enak: razmeroma majhen obisk in drago vzdrževanje. Torej gre za izrazito ekonomski motiv.

Pred devetimi ali osmimi leti, ko smo začeli odpirati te čakalnice, nam je bilo jasno, matere z majhnimi otroki niso najpogostnejši potniki in da ta investicija sodi v vrsto socialno-humanih in zdravstvenih varstvenih investicij, kjer retabilnost igra postransko vlogo. Večina je verjetno še zdaj teh misli, vendar zdaj, ko čakalnice zapirajo, molči zavoljo tega, ker tare pač občinske ljudske odbore toliko drugih, hujših in družbeno pomembnejših problemov, ki terjajo denar... denar... toliko denarja, da ga za vzdrževanje čakalnic za matere in otroke kratko malo zmanjka. Ob teh prozaičnih finančnih skrbih se razblinja sentimentalnost, ki jo budi materinstvo.

Kakor rečeno, čakalnice za matere in otroke nismo uredili zgolj iz rahločutne obzirnosti do materinstva in iz človekoljubja, ampak tudi iz zdravstveno-varstvenih razlogov. Ti pa ne prenesejo izgovora o pomanjkanju denarja in kažejo, da je ukinitve kolodvorskih čakalnic za najmlajše v bistvu celo ekonomsko krhko!

Novi zakon o zdravstvenem zavarovanju daje preventivi prednost pred kurativno. Če je tako, potem naj bi naša zdravstvena služba skrbela predvsem za to, da ostanejo tudi otroci zdravi. Sodeč po ureditvi patronežne službe, otroških dispanzerjev pa raznih posvetovalnic za matere in otroke skuša zdravstvena služba tudi uresničiti to glavno načelo zdravstvene zakonodaje. Poleg tega skrbi še za številne publikacije, ki so namenjene zdravi rasti in zdravemu razvoju naših najmlajših. Isti namen imajo tudi čakalnice za matere in otroke na železniških postajah. Otroke naj bi varovale pred eventualnimi okužbami in omogočale, da bi jih potujoče matere nemoteno hranile in negovale, kakor doma...

Ce ni posebnih čakalnic za matere, so sramežljive matere pač primorane doiti po kolodvorskih straniščih. Mleka ali čaja pa nimajo kje pogreti. Otroke previjajo in preoblajajo kar v čakalnicah za običajne potnike, ki so večidel nehijske. S tem jih izpostavljajo raznim nevarnostim in ta ali oni otrok zavoljo tega tudi zbolí. Samo-

umevno je, da se mati zateče k zdravniku z bolniškom in da zdravljenje in zdravila plača sklad za zdravstveno zavarovanje. Ne plača pa ji prečutih noči in skrbi zaradi bolnega otroka, prav tako ji ne poravnava razlike v osebnih dohodkih zavoljo zmanjšane delovne sposobnosti in produktivnosti.

S tega zornega kota se zdi kapitulacija pred stroški za vzdrževanje posebnih čakalnic za matere in otroke prenaplajena, še več — nepotrebna. Sporno je morda finansiranje, ne pa sam obstoj!

Nihče ne more zameriti na primer občinskemu ljudskemu odboru Ljubljana-Center, da skuša personalne stroške za vzdrževanje čakalnic na glavnem ljubljanskem kolodvoru vsaj deloma prevesti na tuja ramena. Končno je res, da se Ljubljancem iz središča mesta še najmanj zatekajo vanjo. Prav tako se ni mogoče zgražati nad železniškim kolektivom, če noče prevzeti skrbi še za otroške negovalke, saj daje prostor brezplačno na razpolago in plačuje elektriko in kurjavo. Rdeči križ, na katerega se je obrnil občinski ljudski odbor, zatrjuje, da nima denarja. Če ga res nima, ga pač ne more dati.

Toda vse to vendarle še ne opravičuje ukinitve te čakalnice.

Ce se vanjo zatekajo vse potnice iz vseh krajev Slovenije in mnoge tudi iz drugih republik, potem naj bi tudi vzdrževanje bremenilo vso našo skupnost. Mislim, da temu ni mogoče oporekati.

Ce se s tem strinjamo, potem je že tudi rešitev jasna in izvedljiva. Domala vsi otroci, ki se zatekajo v čakalnicah za matere in otroke, so zdravstveno zavarovani preko svojih staršev. Domala vsi starši so člani skupnosti socialnega zavarovanja, ki po novem absolutno odloča o uporabi sredstev za zdravstveno varstvo. Torej tudi o porabi denarja za zdravstveno preventivo in za objekte zdravstvene preventive, med katere sodijo čakalnice za matere in otroke. Logičen zaključek: z vso pravico torej lahko sklenejo, da se del skupnih sredstev za zdravstveno preventivo namení čakalnicam za matere in otroke.

Ali lahko kdo reče, da se republiški preventivni sklad vedno izkoristi za potrebnejše reči, kot so čakalnice za matere in otroke?

Res je: problem ni velik. Nešteto jih je večjih in bolj perečih. Toda ta je morda bolj boleč kakor marsikateri izmed večjih, predvsem pa hitro rešljiv, če bi ga skupno reševali.

MARIOLA KOBAL

Te dni so v delovnih organizacijah začele posebne popisne komisije zbirati prijave ljudskega posojila za izgradnjo porušenega Skopja. V ljubljanski tovarni optičnega stekla so zbiranje prijav organizirali kar po ekonomskih enotah, popisne komisije pa so imele že v prvih urah poslovanja obilo dela

S SEJE OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA

NEAŽURNA EVIDENCA ZAVIRA SAMOUPRAVLJANJE

Plenum ljubljanskega okrajnega sveta je razpravljal o uveljavljanju samoupravljanja v novem sistemu socialnega zavarovanja, hkrati pa je kritično ocenil slabosti, da bi lahko bolj racionalno gospodarili s sredstvi socialnega zavarovanja.

Brez dvoma se je novi samoupravni sistem socialnega zavarovanja v tem razmeroma kratkem obdobju uspešno afirmiral. Komunalne skupščine kot temeljni organ samoupravljanja na tem področju so hitro začele, čeprav je dostikrat izostala podpora občinskih organov in delovnih organizacij.

Ce pa ni sodelovanja ne enih ne drugih, posebno če samoupravni organi skupščin niso dobili tudi pomoči od komunalnih zavodov socialnega zavarovanja, saj se njihova strokovna služba veliko prepočasi prilagaja novemu sistemu, potem je delo res težko. Brez analiz, ki naj bi bile pomembna opora samoupravnih organov, brez točne in ažurne evidence pa ni mogoče uspešno vplivati na racionalno in gospodarno trošenje sredstev.

Komunalne skupnosti ljubljanskega okraja so stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje določile do najvišje dopustne meje 8 odstotkov, čeprav se je že ob sprejemanju finančnih načrtov skladov lahko predvidevalo, da bi ob smotrnem trošenju zbranih sredstev v nekaterih skupnostih ne bilo treba izbrati najvišje stopnje osnovnega prispevka.

To potrjuje tudi poslovanje nekaterih skladov za prvo polletje.

Pri nekaterih komunalnih skupnostih pa tudi 8-odstotna stopnja osnovnega prispevka ne zadošča, ker jim po zadrževanju strokovne službe komunalnih zavodov zmanjka sredstev za osnovno zdravstveno varstvo. V takih primerih so komunalne skupščine predpisale maksimalno stopnjo dodatnega prispevka. Le-ta pa se plačuje iz materialnih stroškov, s čimer je izgubilo plačevanje dodatnega prispevka za socialno zavarovanje svoj prvotni namen, saj je obremenitev materialnih stroškov veliko manj učinkovita kot obremenitev osebnih dohodkov.

Stimulacije za varčevanje s temi sredstvi ni. S tem, ko maksimalna 8 % stopnja ne zadošča za kritje predvidenega (ponekod tudi osnovnega) zdravstvenega varstva, se je dodatni prispevek spremenil v destimulativni fiskalni instrument, ki povečuje prepad med različnimi fonde delovnih organizacij, saj je osnovni prispevek vplačan iz sklada osebnih dohodkov, dodatni pa gre v breme materialnih stroškov.

Vendar pa problem ni samo v tem, iz katerih stroškov pla-

čujejo delovne organizacije dodatni prispevek za socialno zavarovanje. Se bolj jih, upravičeno, žuli dejstvo, da je določanje dodatnega prispevka za socialno zavarovanje vsled netočne evidence komunalnih zavodov pavšalno in da dodatni prispevek ni vedno najbolj prizadel tistih delovnih organizacij, ki zlasti iz subjektivnih vzrokov povzročajo skladom zdravstvenega zavarovanja sorazmerno velike izdatke.

Na plenumu so opozorili na dva značilna primera, kjer pavšalno določeni odstotki za dodatno socialno zavarovanje po panogah zavirajo uspešno gospodarjenje s temi sredstvi. Podjetje Kremen iz Novega mesta ima npr. po panogi določen ta prispevek na 4 %. Če pa bi ga imel določenega po dejanskih stroških za zdravstveno zavarovanje, bi ga morali imeti le 3,25 %. Nasprotno pa bi novomeško podjetje Novoles, ki ima po panogi določen dodatni prispevek na 2,75 %, moral po dejanski potrošnji plačevati 3,75 odstotka.

Vendar pa so redki komunalni zavodi, ki vodijo točno evidenco o porabljenih sredstvih za dodatni prispevek, vsled tega pa tudi delovne organizacije ne vodijo in ne računajo z dobrim gospodarjenjem. Vse drugače je v kranjski komunalni skupnosti, saj so ta-

koj v drugem polletju, ko jih je strokovna služba opozorila na to, da je trošenje sredstev dodatnega zavarovanja zelo neenakomerno, spremenili predpis za plačevanje dodatnega prispevka iz pavšalnega na individualnega. S tem so tudi posamezne delovne organizacije stimulirane za varčevanje. Povprečna stopnja dodatnega prispevka s takim individualnim predpisovanjem se je tako zmanjšala od 4 % na 3,5 % v kranjski komunalni skupnosti.

Tako je upravičena zahteva, ki je bila poudarjena v razpravi na plenumu OSS, pa tudi težnja tistih delovnih organizacij, ki imajo urejeno higiensko tehnično varstvo, organizacij, v katerih so vsled tega občutno zmanjšali nesreče in izostanke od dela, naj bi tudi druge komunalne skupnosti dodatni prispevek za socialno zavarovanje določale individualno. Predvsem naj upoštevajo dejanske stroške, ki jih v zdravstvenem zavarovanju povzročajo posamezne delovne organizacije. Upoštevajo naj torej dejansko potrošnjo, vlaganje v zdravstveno preventivo in skrb za higiensko tehnično varnost, občutno pa naj obremenijo tiste delovne organizacije, ki svojih nalog na tem področju niso izpolnile.

Po takih merilih predpisan dodatni prispevek bo dosegel svoj namen in bo zanesljivo vodil k zmanjšanju in odpravljanju nepotrebnih stroškov. Tak način pa je mogoče izvesti komunalnim skupnostim le, če jim bodo strokovne službe socialnega zavarovanja posredovale objektivne, točne in tudi ažurne podatke.

Precej so udeleženci plenuma razpravljali tudi o gospodarjenju s sredstvi, ki jih komunalne skupnosti odstopajo delovnim organizacijam za plačevanje bolezenskih izostankov do 30 dni. Komunalni zavodi ne vodijo točnih podatkov o tej potrošnji niti same delovne organizacije ne skrbijo za točno spremljanje teh izdatkov.

Res je sicer, da odstopanje tega dela prispevka za zdravstveno zavarovanje delovnim organizacijam (za njihove obveznosti za nadomestilo dohodka do 30 dni in za stroške zdravljenja ponesrečenecv za isto dobo ni moglo biti že letos dovolj tehnó in realno določeno, saj se do letos niso vodile točne evidence, pa tudi izostanki za leto 1962, ki naj bi bili nekako merilo ali vsaj okvir za odstopanje teh sredstev, so bili dokaj nenormalni in nezanesljivi. Tako so imele komunalne skupščine na začetku težavno delo, saj so tudi delovne organizacije težile k temu, da so prikazovale večje potrebe, kot so bile dejansko utemeljene. Vendar se sedaj objavljeni obračun bliža in bo do morale komunalne skupnosti na osnovi letošnjih izkušenj začeti drugo leto znova. Komunalne skupnosti kot tudi delovne organizacije se bodo morale odločneje lotiti ukrepov za zagotovitev realnih izračunov, ki bodo vodili k boljšemu gospodarjenju. Seveda pa bo tudi tukaj nujno individualno obravnavati delovne organizacije in ažurno spremljati njihovo trošenje in upoštevati enake kriterije kot pri predpisovanju dodatnega prispevka.

NENA LUZAR

DRUŽBENA FUNKCIJA IN VSEBINA OBČINSKEGA STATUTA

STATUT NEPOSREDNO OBRAVNAVA USTAVNA NAČELA

Dr. Božidar Paja, svetnik na Republiškem sekretariatu za zakonodajo in organizacijo

Pri izdelavi občinskih statutarov, zlasti pri oblikovanju stališč do vprašanj, ki morajo biti urejena v teh temeljnih listinah občin, se porajajo številni problemi, predvsem kot odsev zapletenosti družbeno-politične strukture komune in socialističnega razvoja, pa tudi vseh tistih odnosov, ki morajo biti adekvatno izraženi v statutu.

Izhodiščna točka pri obravnavanju problemov občinskih statutarov nasploh in še posebej za vse, ki so tesneje povezani z njihovo izdelavo, je družbena funkcija statuta v novem ustavnem sistemu.

Pri ugotavljanju in določanju funkcij statuta je bistvena gaj pomena položaj, ki ga daje občini nova ustava. S tem, da razvija občino kot osnovno družbeno-politično skupnost, in določa, da je samoupravljanje občanov politična osnova enotnega družbeno-političnega sistema, vsebuje nova ustava vse potrebne elemente za čedalje večjo

funkcionalno in organizacijsko samostojnost občin. Občina postaja bolj in bolj izrazit in pomemben činitelj pri graditvi družbeno-ekonomskega in političnega sistema. To je še posebej razvidno iz vseh tistih pravic, ki jih ima občina pri nadaljnji obdelavi in konkretizaciji ustavnih načel ter pri uresničevanju tistih temeljnih postavk za nadaljnje družbeno gibanje, ki so prišle do izraza v ustavi. Ta položaj ter vse pravice in dolžnosti, ki jih ima občina v vsakdanji praksi socialistične graditve, določajo tudi funkcije statuta kot osnovne pravne in družbene občinske listine. Občinski statut naj adekvatno, konkretno in neposredno obdela vrsto ustavnih načel v zvezi z uveljavljanjem pravic in dolžnosti ter z njihovimi delovnimi in drugimi družbenimi odnosi, ki se urejajo v občini. Občinski statut naj torej bodo podlaga za konkreten razvoj socialističnih odnosov v občini ter naj v tem smislu vse-

buejo smernice za splošni materialni in družbeni razvoj v občini kakor tudi za urejanje tistih družbenih odnosov, pri katerih poteka ta proces v občinskem okviru. Statutu pa so hkrati pravni dokumenti, osnova za razvoj pravnih odnosov v občini kot osnovni družbeno-politični skupnosti, zato so tudi glavni pravni temelj za dejavnost vseh občinskih organov. Skladno s tem je treba v statutu izraziti strukturo, odnose, organizacijo in ostale elemente, ki so nujni za skladno delovanje mehanizma samoupravljanja v občini, pri tem pa upoštevati konkretni položaj občine oziroma določene posebne pogoje za njen razvoj. Tako zasnovan statut je temeljna listina in osnova za usmerjanje gospodarskega in družbenega razvoja v občini, družbeni in pravni dokument, ki daje nove možnosti za čedalje širše uveljavljanje samoupravljanja občanov.

Novi ustavi — zvezna in republiška — dajeta na podlagi

opisane družbene funkcije občinskega statuta dovolj jasne napotke za njegovo vsebino. Ustavi vsebujejo posebne norme, ki na splošno določajo vsebino statutarov, s svojimi drugimi normami pa neposredno nakazujejo določena vprašanja, ki morajo biti urejena v statutu. Upoštevati pa je treba, da najdemo v ustavi tudi na drugih mestih, kjer občinski statut sicer ni omenjen neposredno, osnovo za določene norme, ki naj jih vsebuje, najdemo jih povsod tam, kjer gre za to ali ono funkcijo občine, ki naj bo adekvatno in konkretno izražena v občinskem statutu. Zvezna in republiška ustava sta potemtakem osnovna dokumenta, iz katerih je treba izhajati pri določanju vsebine statuta. Seveda je treba upoštevati pri tem tudi druge dokumente, med katerimi je Program ZKJ vsekakor najvažnejši.

Ker ustava ureja bistvena vprašanja družbeno-političnega in gospodarskega sistema ter organizacije družbe, ni potrebno, da bi se v občinskih statutih ponavljala ustavna določila. Izjeme so možne le v tistih primerih, kadar bi brez vključitve določene ustavne norme kot izhodišča ne mogli tako sestaviti določil statuta, da bi bila razumljiva in dostopna ta ali ona določba ali odnos, ki ga ureja statut. V skladu z načelom, da je statut izvirna listina občine, bi bilo treba kar se le da omejiti število takšnih izjem.

Hkrati je treba pri obdelavi in konkretizaciji ustavnih načel izbrati pravo mero, ki jo določa smoter tako obdelanih in kon-

kretiliranih načel, torej namen statuta, to pa pomeni predvsem zagotoviti in omogočiti dejansko uveljavljanje teh načel.

Vprašanje je torej, v kolikšnem obsegu naj občinski statut ureja odnose in druga vprašanja, se pravi, da gre za meje reguliranja s statutom. Na splošno lahko rečemo, da je treba z določbami statuta obdelati stvarno in tolikšnem obsegu, da ne bo ovirana progresivna praksa in možnost prilagajanja konkretnim pogojem v posamezni občini. Zato naj se statut ne spušča v tiste podrobnosti, za katere se bo kmalu pokazalo v praksi, da jih je treba spremeniti, oziroma v statut ne bi vnašali določb, ki so del vsakodnevne politike in ki jih urejajo posamezni odloki ali drugi ukrepi in listine občinske skupščine in drugih organov v občini.

V zvezi z obsegom določb in s pomenom statuta na splošno je treba poudariti, da je tudi občinski statut — razen drugih aktov, ki jih sprejmejo organi širših družbeno-političnih skupnosti — zgolj okvir in osnova za praktično dejavnost fako državljanov in njihovih skupnih organov v občini, kakor tudi delovnih in drugih organizacij. Če naj bo statut okvir, osnova in spodbuda za tisto družbeno gibanje, ki zagotavlja tudi graditev socialistične družbe, in za nenehno izpopolnjevanje novih družbenih odnosov, morajo njegove določbe utirati pot k urejanju problemov v zvezi s pravicami in dolžnostmi občine. In sicer predvsem na podlagi čim širšega sodelovanja občanov

in njihovih organizacij, torej na podlagi čedalje širšega in popolnejšega družbenega samoupravljanja.

Kadar govorimo o obsegu vsebine statuta, je treba skrbno proučiti dosed posameznih določb, zlasti tistih, ki se nanašajo na posamezne obveznosti občine. Iz statuta naimreč mora biti jasno razvidno, kaj je v tej zvezi mogoče storiti že zdaj, oziroma kaj zagotoviti takoj in kaj šele v bližnji in v daljni prihodnosti. Seveda je treba pri tem izhajati iz obveznosti, ki jih ima občina v družbeno-političnem sistemu. Statut ne more zmanjševati teh obveznosti, ker bi to pomenilo omejevanje pravic, ki jih državljanom daje ustava.

Seveda je treba pri vsem tem upoštevati okoliščino, da mora biti občinski statut v celoti, tako vsebinsko kakor formalno v skladu z ustavo. Glede tega ni mogoče nikakršno, niti posredno niti neposredno odmikanje.

ODNOS MED OBČINSKIM STATUTOM IN ZAKONI

Med razpravami v zvezi z izdelavo občinskih statutarov pogosto poudarjajo težavo, češ da statut ne more biti trajnejša listina, ker so mnoga vprašanja v zvezi z družbenim in pravnim življenjem v občinah odvisna od določb, ki jih vsebujejo zakoni. Z drugimi besedami, vsaka — zlasti še važnejša — sprememba v zakonih ni ustrezno vplivala na vsebino statuta oziroma na določbe, nakazane v njem, zato bi bilo treba statute nenehno spreminjati in jih prilagajati veljavnim zakonodajam.

SPODBUDNA ŽETEV NA DVEH FRONTAH

Zunanja podoba večletnih načrtnih prizadevanj za pocenitev proizvodnje in za boljši poslovni uspeh Tovarne igel v Kobaridu, je gradbišče nove tovarne. Nared naj bi bila do konca prihodnjega leta; vanjo bodo vložili dobrušen del lastnih sredstev, dajala pa naj bi — glede na sedanjo — kar štirikrat večjo proizvodnjo. Vendar tokrat ne menim pisati o novi tovarni. Zanimivejše so podobe in vsakdanje podrobnosti iz dela in življenja tega kolektiva, ki se že šest let povsem resno in zavestno spopada z notranjimi rezervami v podjetju. Naposled pa: marsikaj kaže, da se včerajšnji kmetje ali polproletarci, sicer proizvajalci v TIK, vse bolj navzemajo duha in navad industrijskega delavca.

Rezultati oziroma premiki na teh dveh frontah pa so tako spodbudni, kakor tudi očitni!

Za uvod najprej nekaj števil: če bi prodajno ceno izdelkov TIK označili z indeksom 100, so v minulem letu znižali poslovne stroške, ki bremenijo enoto proizvoda, za 7,5%. Dve tretjini tega odpade na vkalkulirane osebne dohodke. Samo letos v osmih mesecih pa so omenjene stroške, v primerjavi z lanskim letom, spet znižali približno za 7%.

Ob splošnem naraščanju poslovnih stroškov se omenjeni podatki zdijo malone neverjetni. Tako tudi omenim pomočniku direktorja tovarniš Koritniku. On pa odgovori:

»Ta problem je povsod drugačen. Pri nas materialni stroški pomenijo le dobro petino v ceni proizvoda. Zniževanje stroškov za porabljeni material sicer vpliva na znižanje stroškov. Vendar bistvenih prihrankov v našem podjetju to ne bi pomenilo. Zato je pri nas najvažnejši prihranek s časom, kar vpliva na višjo produktivnost delavcev, boljši izkoristek strojnih naprav in tako naprej... saj poznate to melodijo... In še nekaj je: že od vsega začetka smo vedeli, da je prihodnost tovarne, predvsem njen nadaljnji razvoj, odvisna predvsem od naših prizadevanj. Zato smo se bolj resno, kot bi se sicer, zagrizli v te naše težave...«

Potem izvem, da so še leta 1958 razpravljali o tem, da veljavni knjigovodski sistem ni najboljši, če naj bi z njim zasledovali gibanje vseh vrst poslovnih, predvsem pa proizvodnih stroškov. Zato so stroške »razbili« po nosilcih stroškov: oddelkih, delavnicah. Po treh letih zbiranja in analiziranja

najraznovrstnejših podatkov pa so končno osvojili njihov sedanjni sistem obratovnega knjigovodstva, s katerim spremljajo vsak izdelek skozi vse faze proizvodnje.

Eden izmed teh knjigovodskih podatkov je na primer opozarjal, da enoto proizvoda bremeni prevelik delež izdatkov na račun vkalkuliranega osebnega dohodka. Podrobnejše raziskave so pokazale, da do tega prihaja predvsem zato, ker delo ni bilo najbolje organizirano, in delavci na nekaterih delovnih mestih niso bili polno zaposleni. Z raznimi tehnološkimi izboljšavami, ki jih je narekovala spremenjena organizacija dela in proizvodnje, so poskrbeli za skladnejšo obremenitev in zaposlitev vseh delavcev. Toda če so takrat na nekaterih delovnih mestih izplačevali osebni dohodek za 8 ur, delavec pa je delal največ 4,5 ali 5 ur, efektivno delo zdaj že traja 6 ur in še nekaj minut.

Zdaj sam sebe vprašam: kako je bilo z materialno spodbudo za delavce, da so se — kot sem zvedel v tovarni — ogreli za boljše gospodarjenje povsod, kjer sami lahko kaj vplivajo? In ko sem o tem premišljal, sem poslušal pripoved o nekaterih značilnostih iz življenja ekonomskih enot v tem podjetju.

Samo značilna podrobnost iz te pripovedi: ekonomske enote v tem podjetju med drugim samostojno odločajo o notranjih razmerjih osebnih dohodkov. S proizvodnim planom, ki ga enota sama predlaga, je predviden določen ekvivalent sredstev za osebne dohodke, če enota odda v skladišče ustrezno količino

sodiijo v pristojnost urejanja s statutom. Pri tem pa ne gre za podrobnejše ali manj podrobno zakonsko obravnavanje te ali one stvarine, marveč za to, da zakon sploh ne posega na področje, ki ga je treba urediti z občinskim statutom, ker ta stvarina sodi v pristojnost občine in je torej osnovni izraz samostojnega položaja občine v ustavnem sistemu. Nekaj drugega je obseg urejanja z zakonom, se pravi, v kolikšnem obsegu bo zakon urejal določeno stvarino ali določeno vprašanje. To je odvisno od konkretne presoje, pri čemer ima določeno vlogo tudi narava te ali one stvarine. V tej zvezi je mogoče, v nekaterih primerih pa celo nujno, da se zakon kolikor le mogoče omejuje na načelne določbe. Če občina s svojimi normami nadalje ureja vprašanja, ki jih obravnava zakon samo načelno, uredi to z odlokom občinske skupščine (ali z drugim aktom občinskih organov), ne pa z občinskim statutom.

Po našem mnenju naj bi bila to načelna pot pri obravnavanju in urejanju odnosov med občinskim statutom in zakoni. Seveda ne bo šlo brez težav, ki izhajajo iz dejstev, da meje med urejanjem z zakoni in z občinskimi statuti še vedno niso začrtane tako jasno, da bi mogli zanesljivo ugotoviti, kaj sodi v pristojnost zakona in kaj naj ureja statut. Teh težav pa bo čedalje manj, odvisno od tempa, v kakršnem bomo urejali bistvena vprašanja pravne sistema, med katera vsakakor sodi tudi odnos med občinskim statutom in zakoni.

izdelkov v dogovorjeni kakovosti. Štirideset odstotkov doseženega prihranka, oziroma morebitnega povečanja planskih stroškov pripada skladu osebnih dohodkov ekonomske enote; oziroma ga obremenjuje v nasprotnem primeru. Ker delavci vedo, da se osebni dohodek oblikuje sicer na osnovi količine, vendar količine kakovitnih izdelkov, se je med njimi že precej izostril ne le proizvajalcev, ampak skoraj potrošnikov kriterij strogoosti pri presojanju kakovitete izdelkov.

Drugače rečeno: čeprav imajo v TIK dokaj strogo končno in delno tudi medfazno kontrolo kakovitete, ti kontrolorji nimajo več toliko dela, kot so ga imeli pred tremi ali štirimi leti. Delavci namreč že sami izločijo defektne komande, ker se še iz prejšnjih let, ko so upoštevali predvsem količinske normative, spominjajo, da je podjetje ob večji količinski proizvodnji (z večjim izmečkom) dosegalo sorazmerno slabši rezultat kot ob nekoliko nižji, vendar kakovitnejši proizvodnji. Skratka: delavci že premišljajo o tem, kako naj bi organizirali delo in proizvodnjo, da bi zase in za tovarno dosegli optimalen uspeh. Sicer pa naj omenjeno ilustrira samo še tale podatek: pri nekaterih izdelkih, kjer je bilo na primer še pred dvema leti »normalen« 8 do 10-odstoten izmeček, so zdaj prišli na 2–3%. Pri velikoserijski proizvodnji (najmanjša serija 50.000 komadov) pa prihranjeni odstotki — zlasti glede na to, da se izmeček pojavlja predvsem v zaključnih fazah — seveda precej pomenijo.

Prizadevanja za znižanje proizvodnih in poslovnih stroškov v TIK ter za povečanje proizvodnje pa verjetno ne bi bila tako vneta in predvsem ne-

nehna, če se v tej tovarni že pred časom ne bi odločili za to, da povečano produktivnost nagrajujejo tudi z ustreznim zvišanjem osebnih dohodkov. Produktivnost v zadnjih dveh letih na primer narašča po stopnji okoli 14%. Zaradi nizkih osebnih dohodkov v letih 1960 in 1961 so konec 1961. leta z novim pravilnikom o razdeljevanju osebnih dohodkov predvideli približno 2% zvišanje osebnih dohodkov. V minulem letu so se bistvenje povečali le osebni dohodki pri nižjih kategorijah delavcev, medtem ko so se zaslužki vseh zaposlenih oblikovali na osnovi dosežene produktivnosti in prodaje. Letošnji povprečni osebni dohodki pa bodo — glede na dosežene delovne in prodajne rezultate — za 10 do 12% višji od povprečja lanskega leta. Ob tem naj bi tudi letos obdržali dosedanje razmerje pri delitvi čistega dohodka, od katerega odmerjajo za sklade 35%, 65% pa za osebne dohodke.

Ta mozaik vtisov in podrobnosti iz prizadevanj kolektiva TIK je verjetno dovolj zgornja ilustracija njihovega spopada z notranjimi rezervami. Boj seveda še zdaleč ni končan. Vendar so že dosedanja prizadevanja porodila spoznanje, da si na osnovi dela lastnih rok že lahko odmerjajo večji kos kruha in da si ga bodo v prihodnje lahko še več — če bodo tudi proizvajali več. Ze zdaj pa vedo, da predvsem povečana količinska proizvodnja, ki vpliva na zmanjševanje odvisnih proizvodnih stroškov, vpliva na višino dohodka njihove tovarne.

Čez dobro leto se bodo torej selili v novo tovarno z dragocnimi spoznanji in izkušnjami, brez katerih bi le težko na novo zastavili delo.

M. GOVEKAR

IZ REPUBLIŠKE SKUPŠČINE

Priporočilo za nadaljnji razvoj gospodarstva

Republiški zbor in gospodarski zbor skupščine SR Slovenije sta izglasovala analizo o gibanju gospodarstva v prvih sedmih mesecih 1963 in prognozo izvršitve družbenega plana SR Slovenije do konca leta, sprejela pa tudi sledeče priporočilo:

Za uspešen nadaljnji razvoj gospodarstva bo potrebno še v tem letu zlasti:

nadaljevati prizadevanja za nadaljnji razvoj in izpopolnjevanje gospodarskega sistema, kar naj delovnim kolektivom omogoči čim boljše izkoriščanje notranjih rezerv ter s tem k čim hitrejši izpolnitvi gospodarskih nalog;

nadalje izpopolnjevanje notranje sisteme delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah ter nadaljevati s politiko povečevanja realnih osebnih dohodkov v skladu s povečevanjem produktivnosti dela;

doseči še večje vključevanje gospodarskih organizacij v mednarodno blagovno menjavo, ker je to pogoj za večjo proizvodnjo in produktivnost dela in ker so na tem področju še velike neizkoriščene možnosti;

proučiti skupaj z delovnimi organizacijami ukrepe in pogoje za nadaljnji razvoj proizvodnje, kar je zlasti naloga republiških organov, zbornic, okrajev in občin;

pospešiti povečanje proizvodnje v industriji, zlasti v tistih panogah, ki v dinamiki zastajajo za planom;

zagotoviti, da bo v kmetijstvu uspešno opravljena jesenska setev, za kar je treba pravočasno zagotoviti potrebne količine gnojil; pospešiti je prizadevanja za okrepitev živinorejske proizvodnje;

doseči, da bodo v gozdarstvu izvršene s planom predvidene naloge, zlasti v sečnji in spravi lesa, ker je od tega odvisna izvršitev plana v nekaterih gospodarskih panogah in strokah;

zagotoviti, da bodo v gradbeništvu podjetja z boljšo organizacijo, pospešenim in temeljitejšim uvajanjem mehani-

zacije ter izkoriščanjem zmogljivosti opravile povečane naloge, zlasti zaradi povečanih obveznosti za obnovo Skopja;

poskrbeti, da bodo v prometu čimbolj racionalno izkoriščene vse transportne zmogljivosti, ker se je že doslej pokazalo, da predstavlja transport ozko grlo za blagovni promet in s tem za samo proizvodnjo;

zagotoviti hitrejšo in boljše oskrbo mestnih in industrijskih središč s potrošnim blagom, zlasti s kmetijskimi proizvodi; opraviti že v naslednjih mesecih v gostinstvu in turizmu vse organizacijske priprave za prihodnjo zimsko in letno sezono ter takoj začeti s proučevanjem možnosti za izboljšanje pogojev gospodarjenja na tem področju.

Poleg reševanja neposrednih tekočih nalog naj gospodarske organizacije stalno izpopolnjujejo svoje gospodarjenje in poslovanje, pri čemer naj bo njihova aktivnost usmerjena predvsem v to, da zagotovijo trajne pogoje razvoja svojega gospodarjenja. Ta njihova prizadevanja naj pridejo do izraza v njihovih statutih in drugih samoupravnih aktih ter v dolgoročnejših programih njihovega razvoja.

Pri takih prizadevanjih naj gospodarskim organizacijam nudijo pomoč gospodarske zbornice, znanstveno-strokovne ter družbeno-politične organizacije. Napori za smotnejše gospodarjenje naj v večji meri kot doslej pomagajo gospodarskim organizacijam povečati produktivnost dela. Povečanje produktivnosti dela je eden od osnovnih pogojev za prehod na 42-urni delovni teden in za nadaljnjo rast življenjske ravni. Uvedba 42-urnega delovnega tedna bo zahtevala seveda uvedbo modernejše organizacije dela, večje stopnje mehanizacije in avtomatizacije ter sodobnejših proizvodnih postopkov, kar pa je možno le na podlagi temeljitih analiz in priprav.

Republiški zbor in gospodarski zbor sta razpravljala o gospodarskih problemih tudi popolne.

VSI ZA ENEGA, EDEN ZA VSE

Zakaj proizvajalci tirniških vozil ne morejo priti na skupni imenovalec

Zvezna gospodarska zbornica je svoj čas sprejela sklep, da bi izdelali za skupino proizvajalcev tirniških vozil razvojni projekt, ki bi določil dejansko zmogljivost in proizvodno smer, razdelil delo itd. To nalogo je prevzel Jugoslovanski zavod za produktivnost dela, ki je najprej izdelal teze (na njih bi kasneje zasnovali študijo).

Zavod je te teze nedavno predložil proizvajalcem, ki pa jih niso sprejeli. Teze so se razblinile kot milni mehurčki, ker so jih proizvajalci odklanjali, češ da so preveč obširne in da vsebujejo tudi nekatera vprašanja, ki se nanašajo na to proizvodno skupino. Sklenili so, da bodo tudi na zbornici pripravili nove teze. Tu se je ustavilo. Zakaj so proizvajalci odklonili teze?

TEŽKO JE DOSEČI SPRAVO MED »LAČNIMI VOLKVI«

Morda je napravila slab vtis ali jih je prestrašila dokaj visoka številka (okoli 25 milijonov), ki bi jo morali po predračunu plačati zavodu za ta elaborat. Res je, proizvajalci z vso pravico ugovarjajo ob tako dragih storitvah. (Prav tako upravičeno vprašajo zbornico, ki ji plačujejo visoke prispevke: Kdo naj finansira in izdeluje takšne laborate? Ali proizvajalci ali zbornica, katere neposredna strokovna pomoč bi lahko prišla bolj do izraza prav ob takšnih projektih? Pod skupno streho zbornice bi morda laže dosegli spravo med »sprtimi brati«.)

Toda proizvajalci tirniških vozil zares težko najdejo skupno govorico.

Sicer ne najbolj važna, vendar značilna podrobnost kaže, da se proizvajalci tirniških vozil ne morejo sporazumeti niti o manj pomembnih vprašanjih. Za 17. september je bil napovedan na zagrebškem velesojmu »dan proizvajalcev tirniških vozil«. Proizvajalci bi morali nastopiti skupno, pa so se premislili; priredili so vsak svoj »dan«, sprčo medsebojnih sporov so se celo pulili za to, kdo ga bo prvi napovedal.

ZAKAJ PRIHAJAJO VAGONI TAKO POČASI

Znano je, da zmogljivost naše industrije železniških vozil skoraj trikratno presega sedanje potrebe jugoslovanskih železnic. Druga za drugo so se porajale nove tovarne. Nekatere remontne delavnice so prerasle v nove proizvajalke vagonov in lokomotiv. Več tovarn proizvaja enaka vozila, za tovarne vagona, na primer, jih je kar devet. Njihova združenja — zdaj so tri — imajo enake proizvodne programe. V takšnih pogojih ni mogoče organizirati proizvodnje v večjih serijah, ki bi bila cenejša.

Ko so jugoslovanske železnice letošnjo pomlad — dve leti niso potrebovale ničesar — končno naročile tri tisoč vagonov, so se proizvajalci železniških vozil spopadli kot lačni volkovi. Tekmovali so, kdo bo ponudil ugodnejše pogoje. Jugoslovanske železnice — tudi same v škripcih zaradi pomanjkanja vagonov — so izbrale najugodnejše proizvajalce, in sicer združenje »Vagonogradnje«, ki je sprejelo nerealne roke za proizvodnjo okoli 2500 vagonov.

Sedanja poročila vsebujejo podatek, da vagoni prihajajo prepočasi. Izgovori so različni: zamuda zaradi tega, prepozno smo dobili ono. V glavnem: roki so bili prekratki. Posledice: zaradi vsakega vagona, ki ga ne dobijo o pravem času, imajo jugoslovanske železnice 10.000 din izgube na dan. »Vagonogradnja« plača povprečno 10.900 dinarjev za vsak zamujen vagon. Ne eni ne drugi torej nimajo dobička od te pogodbe.

Če bi bilo naročilo preudrerneje porazdeljeno med proizvajalce, bi se tej škodi izognili, proizvodnja železniških vozil pa bi bila hitrejša in cenejša.

Podoben odnos imajo proizvajalci tudi do tujih naročnikov, kar škoduje tako njim kakor skupnosti.

ZARADI NELOJALNE KONKURENCE — IZGUBLJENA KUPCIJA

Prvi primer: Neko tuje podjetje je potrebovalo dokumentacijo, ki naj bi jo izdelalo neko združenje. Ko so na Svetu za kovinsko in elektroindustrijo sedli za zeleno mizo, da bi se pogovorili o tem, sta dve združenji predložili istovetni dokumentaciji, katerih izdelava je stala milijone!

Drugi primer: Svoječasno so želela italijanska podjetja, naj jugoslovanski proizvajalci sodelujejo pri obnovi italijanskih železnic. Pri več proizvajalcih so naročila ponudbe. Zares, skoraj vsi so nastopili kot interesi za to delo, toda razlike med njihovimi ponodbami so bile zelo velike, nekateri so bili dražji, drugi pretirano poceni. Italijani so seveda izbrali najugodnejše ponudbe.

Iz dopisa »Investimporta« Svetu kovinske in elektroindustrije je razvidno, da nam zaradi individualnega nastopa na tujem trgu včasih spodleti pri dragocenih kupčijah.

In nekaj, sprčo česar je zagata še hujša: imamo že devet registriranih podjetij za izvoz tirniških vozil!

Primeri nazorno kažejo, kako nujna sta sodelovanje in medsebojna delitev dela med podjetji oziroma združenji železniških vozil. Smotrna delitev dela bi temeljila prav na dolgoročnejšem projektu za razvoj, kakršen je tisti, ki smo ga omenili zgoraj. Zavlačenje pri izdelavi tega projekta pa zavira tudi integracijo v tej proizvodni skupini, pri čemer prav tako še ni posebnega napredka.

Izdelava projekta je bistvenega pomena, toda kako, kdo ga bo finansiral in koliko bo stal — to so drugotna vprašanja, ki jih je prav tako treba upoštevati.

D. VUKOVIĆ

(Pre)široka demokracija

O, pri njih je široka demokracija. Kar sklene delovni kolektiv, to obvelja. Včasih obvelja že, če karkoli zahteva v imenu delovnega kolektiva, ne glede na to, ali imaš pooblastilo.

Ni še dolgo tega, ko je predstojnik poklical k sebi uslužbenko (ki je edina nekaj tednov prej javno povedala, da anonimno pismo o neurejenih medsebojnih odnosih v njihovem podjetju ni iz trte izvito) in ji rekel:

»Delovni kolektiv zahteva, da te premestimo. Po posebni delegaciji sem dobil to sporočilo.«

Uslužbenka je osupnila. Kdo pa ne bi na njenem mestu! Nikdar je še niso vlačili po zobeh zaradi nestrokovnega ali nevestnega dela, niti zaradi osebnih lastnosti, ki kalijo medsebojne odnose.

Zato je — čeprav se to ne spodobi — podvomila v predstojnikove besede in se skušala sama preprčati, kako je bilo s to kolektivno zahtevo o njeni premestitvi in z delegacijo v imenu kolektiva.

Vseprek je spraševala o tem in vsi vprek ji niso mogli pojasniti, ker pač o tako imenovani kolektivni zahtevi in delegaciji niso nič vedeli. ... Nič čudnega torej, če so oboje pripisali eni ali dvema uslužbenkama, češ da sta lastno željo po premestitvi osovražene kolegice servirali predstojniku kot željo in zahtevo delovnega kolektiva.

Bolj čudno pa je to, da disciplinska komisija ni razčistila, kdo je samovoljno nastopal v imenu delovnega kolektiva, zato krivcev tudi ni kaznovala. Pač pa je bila »kaznovana« žrtev njihove spletke s premestitvijo na slabše ovrednoteno delovno mesto.

Delovni kolektiv ne protestira. Najbrž se je sprijaznil z nečednimi dejstvi in s (pre)širokosrčno demokracijo, ki jo naša zakonodaja na splošno nikomur ne dovoljuje.

Nov sistem upravljanja

V tolminskih sindikatih pripovedujejo, da se upravljanje in gospodarjenje neposrednih proizvajalcev lepo razvijata. V marsikateri delovni organizaciji da prav zaradi tega tudi dosegajo čedalje večje delovne uspehe. Pri tem pa je nekdo malce hudomušno — in te svoje hudomušnosti ni in ni mogel prikriti — dodal, da pa so ponekod precej izvirni, ko gradijo svoje sisteme upravljanja.

— Na primer kje?
— Za tolminsko tovarno čevljev to že velja.
— In kakšen je ta njihov sistem upravljanja?
— Tak, da je direktor še vedno najvišja oblast v podjetju. Nekakšen »bog in batina«.

Menda je bilo moje začudenje preveliko, kajti takoj so mi pojasnili, v čem je novost tega sistema upravljanja v tolminski tovarni čevljev. Delavci da sicer delajo po normah, njihov zaslužek pa od ustvarjenega dela sploh ni odvisen. Ob koncu meseca jih namreč zadene še ko-

returni faktor. Ta korekturni faktor pa je direktorjeva beseda. Pravzaprav mnenje. Če se mu zadi, da so osebni dohodki previsoki, potem enostavno določi korekturni faktor: za 5 odstotkov, 7 ali 10 odstotkov nižja izplačila. Kot pač kaže ob posameznih mesecih.

— Pa kaj nimajo v tovarni čevljev svojega pravilnika o nagrajevanju?

— Imajo ga že, imajo, pripovedujejo v tolminskih sindikatih, samo da je zaklenjen v predalu direktorjeve pisalne mize. In zaklenil ga je tja, še preden ga je delavski svet utegnil sprejeti.

— In kaj pravijo na vse to organi upravljanja in družbeno-politične organizacije v tej delovni organizaciji?

— Kaj pa naj sploh rečejo? Ko sta predsednik delavskega sveta in sekretar osnovne organizacije zaprosila direktorja, naj bi jim pokazal pravilnik, direktor o čem takem sploh ni hotel slišati. Predsednika delavskega sveta pa je še poučil, da ima pravico govoriti samo na sejah delavskega sveta, sicer pa naj bo čisto lepo... tiho.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Pošta Ljubljana 3 — MARIOLA KOBAL
2. Tovarna čevljev Jelen, Tolmin — B. SAMARIN

NAŠ ATA

(Odlomki iz dnevnika)

12. junija

Naš ata je v službi direktor. Kot doma ima tudi tam glavno besedo. Kadar ga mama ne uboga, je zelo hud. Pravi ji: trapa domišljava. Če ga v podjetju kdo ne uboga, pa pravi: reva neumna. O tej reči dolgo ne govori. Ne vem, ali se poboljša, ali pa gre iz podjetja?

Danes je ves divji. Za nekega Marka pravi, da je trapa domišljava. Mislim, da je tisti Marko v službi toliko kot pri nas mama. Ata mu pravi tudi: predsednik delavskega sveta.

Zelo sem radoveden, kaj bo zdaj? Kako dolgo se bo jezil nanj?

21. junija

Naš ata je vsak dan bolj užaljen. Na tisto trapa domišljavo. Delavski svet ne sklene tistega, kar jaz želim, se jezi. Vsi so pod Markovim vplivom, ki nič več ne uboga.

Ce jaz ne bi ubogal, bi me ata našeskal. Temu pravi kazen! Ne razumem, zakaj ne našeska predsednika delavskega sveta?! Saj pravi, da ga je on vzgojil. Sprejel ga je v tovarno, mulca nemarnega, in na-

redil iz njega strokovnjaka. Zdaj pa: trapa domišljava? Ne poslušaj več in trdi, da ve, kako je treba gospodariti. Menda trdi, da ima ata preveč starih navad. Nov način gospodarjenja pa tega ne prenese.

Ampak jaz sem gospodaril že takrat, ko samoupravljanja še sploh ni bilo. Tukaj ata dvigne glas in stiska pesti. Jaz sem vzgojil organe upravljanja! Sami sploh ne bi mogli gospodariti. Zdaj pa pravijo, da bolje vedo, kako je to treba delati.

25. junija

Naš ata kar naprej govori. Samo toži, kako mu gre tista trapa domišljava na živce. Naša mama ga ne more več poslušati. Rekla mu je že, naj gre to povedat delavskemu svetu. Ona bo raje poslušala kaj drugega. Na primer — zabavno glasbo.

Jaz ga pa rad poslušam. Če bi poznal tistega Marka, bi ga vprašal: kako te je naš ata vzgajal? Najbrž tako kot mene. Reče, kaj naj storim. Nikdar pa mi ne pove, zakaj tako in ne drugače. Če mi kupi lizanko, mu moram reči: hvala. Rad bi mu povedal, da imam rajši žvečilni gumi. On pa misli drugače. Ko je bil majhen, žvečilne gume še ni bilo. Zato misli, da je za otroke primerna edino lizanka. Jaz pa vem, da ni tako. Rad bi prosil tistega Marka, naj to pove našemu atu. Bojim se le, da bi se ata razpočil, kot nam že ves čas grozi.

2. julija

Naš ata je čisto obupan. Mami se že smili. Revček, mu je rekla, zakaj se pa toliko trapiš s tistim Markom. Zato, je rekel ata, ker sem obljubil županu šestdeset milijonov za

cesto. Vsi direktorji smo obljubili, je rekel. Tako smo sklenili na občini. Tja nas je poklical predsednik. Marko pa pravi, da delavskemu svetu nič mar za to, če sem jaz obljubil. Rekel je, da občina itak dobi svoje. Če pa bi rada imela še več denarja od nas, pa to ni po zakonu. Občina takih želja ne bi smela imeti. Je za to poklicana, da štiti zakonitost.

Naš ata pa pravi, da občini ne smemo kazati roge. Občina je vendar tista, ki namešča direktorje. Marko pa tega ne razume.

Pa povej županu, je rekla mama, kaj pravi Marko o občini.

5. julija

Naš ata je prinesel mami šopek rož. Povedal ji je, da je zlata vredna. Ravnal je tako, kot mu je svetovala. Predsedniku občine je vse razložil. In — opravičil se je zaradi tistih milijončkov za cesto. Povedal mu je, da tak denar za tako veliko podjetje še besede ni vreden.

Župan ga je razumel. Na Marka je bil hud. Kako more trditi, da je želja občine protipostavna, se je jezil župan. Saj smo se vendar zmenili, da gre denar v vodni sklad. Ta sklad pa je povsem legalen. Kaj moremo za to, če drugače ne pridemo do denarja?! Cesta je pač nujno potrebna. Zbori volivcev ne govorijo več o ničemer drugem kot o cestah. To pa je razumljivo. Saj vendar volivci hodijo po cestah.

Naš ata se je popolnoma strinjal s predsednikom občine. On sicer ne hodi po cestah. Ima fička. Res pa je, da slabe ceste avtu bolj škodijo kot pešcem. Zato najbrž člani delavskega sveta nimajo toliko razumevanja za cesto.

Kaj pa se oni sploh razumejo na občinsko politiko, se je potem tolažil predsednik. Naš ata se je z njim v celoti strinjal. Cesto pa bomo le zgradili, je rekel župan. Cesta je za komuno življenjskega pomena. Naš ata je rekel mami, da to on, ki je direktor, najbrž razume. Spominja se namreč, da je predsednik obljubil volivcem, da bo cesta za gotovo zgrajena. Zato je tudi dobil toliko glasov.

18. julija

Naš ata se je že pomiril. Skoraj čisto takšen je, kot da ima v službi glavno besedo.

Odpovedal je službo! Dal si je izplačati tri plače. Mama je preštevala denar. Natančno dvesto tridesetdeset tisočakov je bilo. Dovolj za generalno popravilo fička, pravi ata. Mama pa je rekla, da je fičko še dober. Rada bi šla na letovanje. Upam, da bomo šli na morje. Tako kot lani. Škoda, da atu ni popravilo avta podjetje. Ko je lani karamboliral, mu ga je. Saj se z našim fičkom službeno vozi.

Mogoče pa je ata odpovedal službo zato, da bi se znebil Marka? Že večkrat je tako naredil. Ko se je sprl s strokovnjakom. S takšnimi ljudmi ne morem sodelovati, je rekel delavskemu svetu. Strokovnjak je odšel, naš ata pa je ostal. Enkrat je odpovedal službo, ker je mama hotela kupiti televizor. Tudi takrat je dobil denar. Povečali so mu namreč plačo in dali nagrado zato, da je ostal.

Mislil, da bo ata ostal v službi. Mama pravi, da si sploh ne more predstavljati, da naš ata ne bi bil direktor. Umrla bi od žalosti ali pa bi se ločila. Fige pa le držim za tistega Marka.

26. julija

Naš ata je raztresen. Celo vzgajati me pozablja. Mene to

veseli. Mamo pa ne. Jezna je na ata. Zato, ker je tak tepec. Odpovedal je službo, ne da bi vedel, kaj bo rekla občina. Doslej ga namreč vseh petkrat niso razrešili dolžnosti. Dokazali so mu, da je glavni steber gospodarjenja v podjetju.

Nisem pomislil na to, da imamo novega sekretarja občinskega komiteja, se je kesal ata. Pa tudi na to ne, da imajo sindikati novega predsednika. Sami mladeniči, je tarnal. Ti mladeniči, je rekla mama, so sklenili, naj delovni kolektiv sam odloči. Odločil pa je, da lahko greš v pokoj, če si to tako od srca želiš. Ata se je prijel za srce. V odgovori je napisal, da ga srce boli.

Kaj bi bilo, če bi ata rekel mami, da gre proč, pa ne bi tega vzel zares, ona pa bi. Kot se mu je zgodilo to z odpovedjo. Mama bi se smejala. Potem bi menda dobili drugega ata. Tako pa bo naš ata ostal naš ata, samo v službi ne bo več direktor.

3. avgusta

Naš ata je zbudil vse pri hiši. Mama je ugotovila, da je

malce okajen. Ata tega sploh ni skrival. Prižgal si je pipo. To stori le ob izredno pomembnih dnevih. Zmago je treba proslaviti, je poudaril. Danes, je rekel, sem imel sejo delavskega sveta. Mislil pa je včeraj, ker je polnoč že minila. Na sejo je prišel sam predsednik občine. Rekel je, da delavski svet sploh ne more odpovedati direktorju. To pravico ima občina. Nihče naj ne misli, da bo občina razpisala prosto delovno mesto direktorja.

Kaj sem torej mogel storiti, se je smehljaj naš ata. Preklical sem odpoved. Obljubil sem, da bom še naprej tako dober direktor, kot sem bil doslej. Kaj bo zdaj s tistimi tremi plačami? Pa jih ne boš moral vračati, se je ustrašila mama. Kam pa pridemo, saj nam ta tvoja plača komaj dohaja od prvega do prvega. Da, tudi o tem smo govorili. Predsednik delavskega sveta pa je bil skoraj ves čas tiho, je rekel ata. Prav tako kot ti mene, je on vprašal člane delavskega sveta, kaj menijo o tem?

Oglasil se je moj dobri Mižgec. Predlagal je, naj mi bo ta znesek nagrada za moje vestno delo. In so glasovali. Hitro so dvignili roke. To je še vedno moj stari, dobri, delavski svet.

To je rekel naš ata. Natančno tako kot reče, ko naredim tisto, kar pričakuje, da bom naredil. Se naprej bo vzgajal tistega Marka. Zaman sem držal fige zanj. Se dobro, da mu nisem mogel reči tistega o lizanki in žvečilnem gumiju. Če bi naš ata za to zvedel, bi mu moral priznati, da sem želel, naj ne bo več v službi direktor. Upal sem, da me bo potem, ko v podjetju več ne bo imel glavne besede, drugače vzgajal. Srčno sem se veselil tega, da bom imel kdaj tudi jaz prav.

VIKTOR ŠIREC

NA TEHTNICI JAVNE RAZPRAVE: HOTENJE IN NEZAUPANJE

Predosnutek statuta zdravilišča v Radencih je že nekaj mesecev v razpravi – V statutarni razpravi kolektiv razčišča stališča do nadaljnjega razvoja njihovih ekonomskih in družbenih odnosov – V začetku prihodnjega leta naj bi kolektiv zdravilišča sprejel svojo interno ustavo.

Iz globljega spoznanja

Ne, mislim, da pri njih ne gre za "golo politično akcijo", kot v nekaterih drugih delovnih organizacijah še vedno po tihem imenujejo pripravo statuta. Že to, da je statutarna komisija Zdravilišča v Radencih še v minulem letu začela intenzivno zbirati gradivo za bodoči statut, še tedaj ko o fiziognomiji "internih" ustav delovnih organizacij nismo imeli kdo ve kako popolnih predstav, da je komisija pripravila osnutek za javno razpravo že v začetku letošnjega leta, potrjuje to misel. In ne oziroma se na to, kakšne družbene in ekonomske rešitve so že doslej našli in v kolikšni meri jim le-te zagotavljajo oblikovanje novih odnosov, daje vsa njihova statutarna razprava misliti, da so se lotili oblikovanja svoje interne ustave zaradi nekega globljega spoznanja in hotenja.

Se mar motim, pretiravam, jim pripisujem nekaj, česar ni, ali pa naj uporabim še kak drug sinonim dvoma?

Ne, sami so o tem pripovedovali.

— Naša delovna organizacija je po svoji dejavnosti izredno raznolika, pripoveduje direktor zdravilišča v Radencih Bogo Verdev. Zdravstvo, gostinstvo, turizem in še neposredna proizvodna dejavnost. Vendar z velikimi načrti za nadaljnji razvoj in hkrati tudi »dedno obremenjen« z nerazvitostjo, da bi tako lahko te naše ambicije brez bistvenih sprememb v sistemu gospodarjenja in upravljanja le težko uresničili.

— Potemtakem predvsem notranja ureditev zavoda, se je v meni prebudil profesionalni firbec.

— Ja, čedalje bolj je postajal eden izmed osrednjih problemov v našem nadaljnjem razvoju, kako izpolniti notranjo organizacijo, kako uveljaviti čim večjo delitev dela in čimbolj dosledno notranjo specializacijo v poslovanju naših delovnih enot. Ob tem pa seveda hkrati tudi čimbolj dosledno izpeljana notranja integracija, da bi tako zedinili hotenja, prizadevanja in slednjič tudi uresničevanje nalog. Odgovor na vse to pa naj bi po našem mnenju dal prav statut zavoda.

— Naj to pomeni, da ste se s statutom odločili na novo oblikovati mehanizem gospodarjenja in upravljanja v zavodu?

— Boste imeli kar prav, mi odgovarja predsednik statutarne komisije Zdravilišča v Radencih Tine Sredenshek. S statutom res nismo nameravali opraviti samo formalne revizije interne zakonodaje, ki je mimogrede povedano, že več kot zastarela, v marsičem je bilo sploh treba na novo oblikovati načela upravljanja in gospodarjenja.

— Lahko nekoliko podrobneje označite ta »v marsičem«?

— S statutom uveljavljamo novo notranjo organizacijo, ob družbenem upravljanju naj bi prav statut uzakonil osnovna načela nadaljnjega razvoja samoupravljanja v našem kolektivu, s čimer pa se bistveno spreminjajo ekonomski in družbeni odnosi in je zato treba temu primerno izoblikovati nov sistem formiranja in delitve dohodka ter sistem nagrajevanja.

Tako so pripovedovali. In ne kaže jim odrekati hotenja, da bi si izoblikovali načela sedanjega in prihodnjega razvoja ekonomskih in družbenih odnosov, da so se zadržno odločili ob družbenem upravljanju izoblikovati tudi sistem upravljanja in gospodarjenja neposrednih proizvajalcev.

Iz javne razprave

Njihov osnutek statuta je že nekaj mesecev v razpravi. Pripomb, bolj ali manj upoštevanja vrednih, formalno pravnih in globljega družbenega pomena se je nabralo že veliko. Pravijo, da več kot dvesto. Med drugim so tudi proizvajalci v eni izmed enot takole formulirali svoje stališče, ko so razpravljali o predosnutku statuta:

• V statutu je treba uveljaviti načelo, da izhajajo vse pravice in položaj delavcev zdravilišča iz njihovega dela. Zato je treba v statutu zagotoviti resnično samoupravljanje neposrednih proizvajalcev, delitev dohodka po delu in enotnost pravic in dolžnosti. V

osnutku statuta so sicer ta načela upoštevana, vendar so zlasti glede delitve dohodka po delu načelna in dopuščajo različno razlago. Čas je tudi že, da se spričo stanja strokovnih služb poslovi- mo od administrativnih sistemov do- ločanja plač, od plačevanja pa času itd. Princip delitve naj bi se znotraj zdra- vilišča na osnovi statuta realiziral v dveh smereh: v delitvi med samo- upravnimi enotami in v posameznih samoupravnih enotah v razmerju do vsakega delavca. Statut naj bi kokreti- ziral ustavno načelo, da je osební doho- dek delavca odvisen od njegove pro- duktivnosti, od uspeha delovne enote, kjer je zaposlen, in uspeha zdravilišča kot celote.

Po dveh tirih

Tako se mi nehoté vsiljuje misel, da je hotenje dobilo svojo antitezo, ki bi jo bilo, vsaj kolikor lahko jaz sodim, še najbolj primerno poimenovati nezaupanje. Hotenje v tem, da bi z uvelja- vitvijo sistema neposrednega upravlja- nja in gospodarjenja proizvajalcev v delovnih enotah hitreje zavrteli kolesje

skih in družbenih odnosov. Ena izmed najpomembnejših kvalitét v našem družbenem razvoju je namreč spre- menjena funkcija in vloga proizvajalca, ki ni več objekt, temveč postaja čedalje bolj subjekt, se pravi aktivni soustvar- jalec v procesu gospodarjenja in upra- vljanja z ustvarjenimi dobrinami. To pa pomeni, da je treba poiskati tudi take družbene rešitve, ki mu bodo to nje- govo funkcijo tudi zagotavljale rešitve, ki bodo razvrednotile relacije »linija upravljanja in linija vodenja«, »nad- rejeni in podrejeni«, »od zgoraj na- vzdol« ter se bodo namesto tega uveljavili vzajemni odnosi tako med posameznimi delovnimi enotami kot med proizvajalci, pri čemer odmerja pravice, dolžnosti in pristojnosti družbe- no koristno delo na posameznih delov- nih mestih. Le na teh zasnovah raz- mejitve pristojnosti, dolžnosti in pravic namreč zagotavlja tudi maksimalno stopnjo ustvarjalnosti v procesu gospo- darjenja.

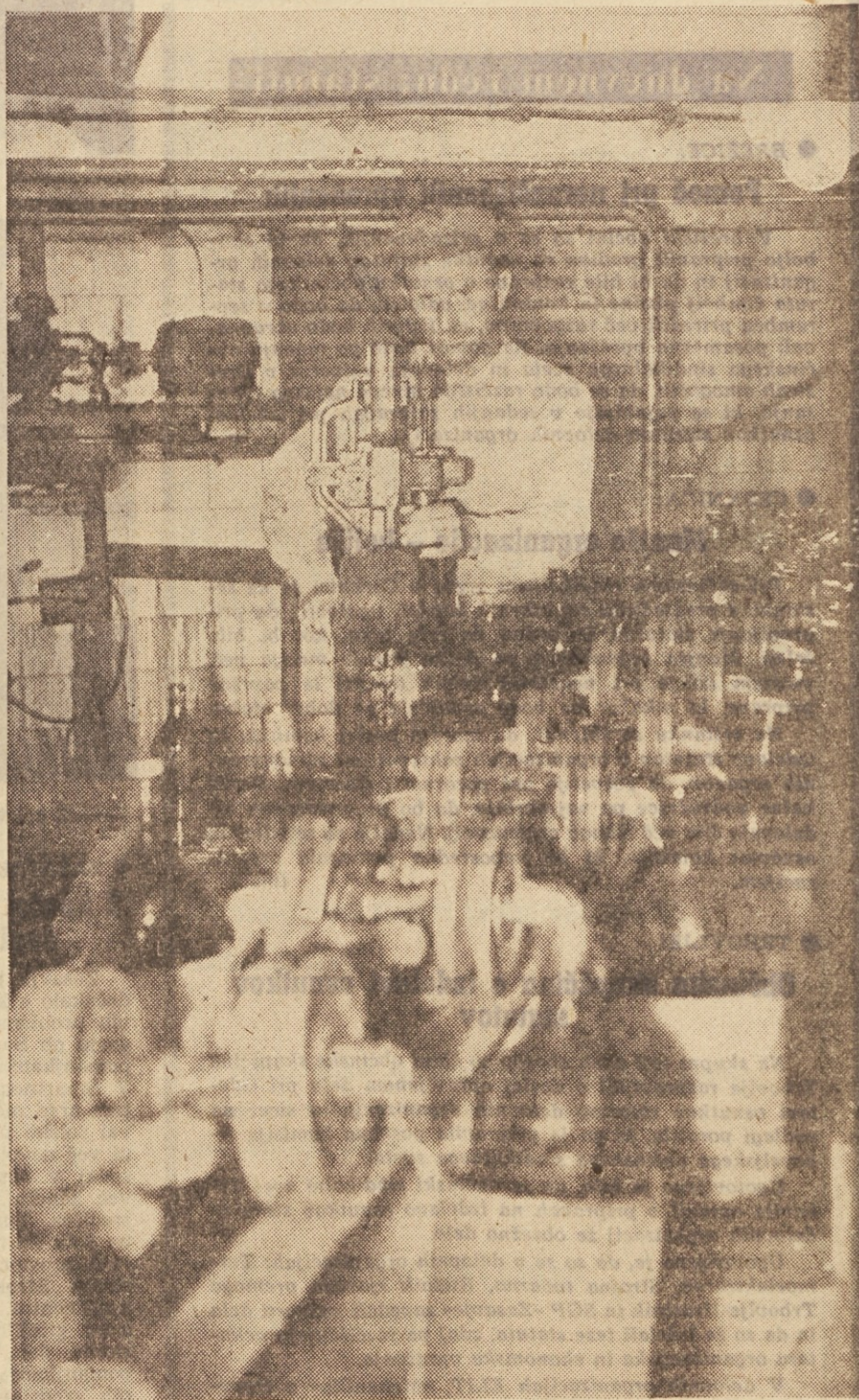
Poseben nadzor

Eden izmed predlogov v dosedanji statutarni razpravi Zdravilišča v Ra- dencih pa je nekaj poseben organ notranje kontrole. Njegovo funkcijo, pristojnosti in deloma tudi predvidene pravice pojasnjuje naslednja pripomba:

• Organ notranje kontrole v zdra- vilišču nadzoruje materialno in finanč- no poslovanje zavoda in delovnih enot, ter opravlja nadzor nad izvajanjem skle- pov organov upravljanja. Razen tega je organ notranje kontrole dolžan, da raziskuje, če so organizacija zdravilišča in poslovanje, vsebina sklepov organov upravljanja, posameznih služb, uporaba disciplinskih in drugih ukrepov v skla- du z zakonskimi in internimi predpisi zavoda.

A čemu tak organ? In čemu ga postavljati nad organe upravljanja? Spet nezaupanje v samoupravljanje proizvajalcev? Morda tudi želja ob- držati prestiž v odločanju? Kdo bi mogel natanko povedati. Toda, ali ne bi v tem primeru uklenili organi upravlja- nja v spone administrativno birokrat- skih odnosov, ali ne gre za neko novo pojavno obliko starih centralističnih teženj. In slednjič — saj bi v tem pri- meru okrnili samostojnost in suverenost organov upravljanja na osnovi razmeje- nih pristojnosti, pravic in dolžnosti, ki jim jo zagotavlja ustava?

Pravzaprav, čemu tako malo za- upanja v sposobnost gospodarjenja ne- posrednih proizvajalcev? Se posebej, ko smo sicer vedno znova pripravljeni pri- znati, da gradimo celoten mehanizem našega družbenega življenja na relaciji proizvajalec — upravljaavec.

Nerazmejene pristojnosti

A da se ne bi napak razumeli: govorim o predlogih, posameznih stali- ščih in ne o dokončnih rešitvah, ki bi si jih izoblikovali v svojem statutu v radenskem zdravilišču. Javna razprava bo šele morala pretehtati to njihovo hotenje in nezaupanje. Povsem nesmi- selno bi bilo zato to ali ono varianto prejudicirati, kot bi bilo po drugi stra- ni tudi zamolčati, da je hotenje dobilo svojo antitezo v nezaupanju.

To velja tudi za sistem upravljanja, ki se je doslej izoblikoval v predosnut- ku statuta. Tako osnutek statuta pred- videva ob organu družbenega upra- vljanja tudi v prihodnje upravni odbor, ki je po svoji funkciji hkrati delavski svet in upravni odbor v pravem pomenu besede. Decentralizacija upravljanja pa pomeni pet ekonomskih enot s svojimi predstavniki organi upravljanja, to je z obratnimi delavskimi sveti. In ob tem še zbori proizvajalcev. Ali pa so s tem tudi že v celoti izkoriščene vse možnosti nadaljnje decentralizacije, ali tako zasnovana načela nadaljnje decentralizacije tudi že zagotavljajo poglobljanje in razširjanje neposre- dnega samoupravljanja proizvajalcev v delovnih enotah, je seveda drugo vprašanje.

Prav tako kot tudi to, kako so raz- mejene tudi pravice, dolžnosti in pri- stojnosti med njimi. In od tod tudi ena izmed pripomb:

• Zboru delavcev je treba v statutu posvetiti večjo pristojnost, kot na pri- mer, da zahteva in sprejema obvestila o delu organov upravljanja in o delu in poslovanju enote in zdravilišča, da o tem razpravlja, zavzema stališča, sprejema priporočila, da daje soglasje glede sprejetja statuta, da voli svojega predsednika in njegovega namestnika, da zahteva od direktorja sektorja ali vodje enote, da ukrene vse potrebno, da je zbor spoznan z vsemi dejstvi, ki so vožna za obravnavanje vprašanj, da o zaključkih razpravlja obratni delavski svet in da o svojih stališčih oziroma zaključkih obvesti delavce na razglasni deski.

— Bistveni problem v razčiščevanju pristojnosti delovnih enot pa so njihove materialne pristojnosti, pripoveduje predsednik statutarne komisije Tine Sredenshek. Stališča o tem so za zdaj še zelo različna. V nekaterih enotah se potegujejo, da bi obdržali del čistega dohodka, drugo stališče spet predvideva samo prihranek na znižanju stroškov. Skratka temeljito bomo morali še pre- analizirati sistem formiranja in delitve dohodka. To velja tudi za nagrajevanje.

— In kdaj pričakujete, da boste končali s statutarno razpravo, je bil moj neoficialni zaključek našega raz- govora.

— Mislim, da bo zdaj lahko statutar- na komisija začela pripravljati osnutek statuta, pravi direktor Verdev. Nekaj tednov bo moralo kljub vsemu še ostati za razpravo. A z novim letom naj bi vendarle začel veljati naš statut.

BOJAN SAMARIN

Na dnevnem redu: statuti

• BREŽICE:

Pomoč pri nerazčiščenih vprašanjih

V brežiški občini so se v prizadevanjih, da bi čim bolj pripravili gradivo za osnutke statutom delovnih organizacij in da bi bile razprave o osnutku občinskega statuta čim bolj plodne in konkretne, odločili, da bodo v septembru priredili več razgovorov, na katerih bodo obravnavali posamezna vprašanja. Razgovori bodo po mnenju občinskega sindikalnega sveta in delavske univerze v Brežicah omogočili, da se bodo razčistila mnoga nejasna vprašanja, ki se pojavljajo v sedanjih pripravah pri izdelavi osnutkov statutom delovnih organizacij.

• CERKNICA:

Manjše organizacije – boljše

Pri občinskem sindikalnem svetu v Cerknici so na sestanku s predsedniki statutarnih komisij ugotovili, da pripravljanje statutom še vedno ne teče tako, kot bi bilo želeli. Manjše organizacije so doslej storile mnogo več, medtem ko je pri nekaterih večjih opaziti le površne priprave, ki nikakor ne bodo zadoščale za dober statut.

Na sestanku so sklenili, da morajo poslej komisije za izdelavo statutom v organizacijah zahtevati od samoupravnih organov, da posvetijo več pozornosti statutom. Sindikalne podružnice pa naj skrbijo, da bo pri pripravah sodelovalo čim več članov organizacij. Nadalje so se odločili, osnovati komisijo, ki bo neposredno pomagala organizacijam.

• TRBOVLJE:

Občinska skupščina o izdelavi osnutkov statutom

Na skupni seji obeh zborov so člani občinske skupščine Trbovlje razpravljali o doslej opravljenem delu pri izdelavi osnutkov statutom delovnih organizacij, in sicer na podlagi poročila, ki ga je pripravila posebna komisija trboveljskega občinskega sindikalnega sveta.

Ugotovljeno je bilo, da je občinski sindikalni svet Trbovlje opravil v pripravah na izdelavo osnutkov statutom delovnih organizacij že obsežno delo.

Ugotovljeno je, da so se v delovnih organizacijah: Termoelektrarna, Strojna tovarna, Rudnik rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik in SGP »Zasavje« zavedali važnosti dela in da so že izdelali teze statuta, zdaj pa razčiščujejo nekatera organizacijska in ekonomska vprašanja.

V delovnih organizacijah ELIT, »Mehanika« v trgovskem podjetju »Prvi junij«, »Metaliji« in Tovarni pohištva ter v »Komunalni« so sicer že imenovali komisije za izdelavo osnutkov statutom. Te so se doslej nekajkrat sestale, vendar konkretno še ni bilo opravljeno ničesar.

V »Tapetništvu«, »Slaščičarni« in trgovskem podjetju »Vitaminka« so organi delavskega samoupravljanja imenovali komisije za izdelavo osnutkov statutom delovnih organizacij, vendar je ugotovljeno, da te komisije same niso sposobne izdelati osnutkov. Potrebna bo pomoč društev ekonomistov in pravnikov ter vseh družbeno-političnih organizacij, zato da se ne dogodi, da bi bili statuti le prepis sedanjih pravil ali kakšnega drugega statuta.

Na območju trboveljske občine so sicer v poslovni enoti »Elektro-Ljubljana« (prej »Elektro-Trbovlje«) in v gostinskem podjetju »Rudar« že izdelali in sprejeli statute, vendar kaže podrobnejša analiza, da je statut enote »Elektro-Ljubljana« v Trbovljah vse preveč splošen in da ni odraz dejanskega stanja; statut gostinskega podjetja »Rudar« pa je obširen in ima bolj značaj pravil.

Ugotovljeno je še bilo, da ne poteka najboljše tudi izdelava osnutkov statutom v delovnih organizacijah na področju družbenih služb. Gimnazija in osemletka »Ivana Cankarja« imata že izdelane statute, ker je njihovo izdelavo narekovala verifikacija šol, vendar kaže, da bo treba ta dva statuta ponovno proučiti in dopolniti določbe.

Člani občinske skupščine Trbovlje so mnenja, da je treba sedaj pohiteti z izdelavo osnutkov statutom. -k-

Zadnji poletni žarki

(Foto: M. Sparovec)

• ZASAVJE:

Z novim šolskim letom novi problemi

Zasavje je novo šolsko leto dočakalo s kopico starih in novih problemov; v Litiji in Zagorju ob Savi predvsem zaradi pomanjkanja šolskih prostorov. V Smartnem pri Litiji je potres pred meseci tako poškodoval šolsko poslopje, da v njem ni več dovoljen pouk in poteka sedaj v zasilnih prostorih na več koncih tega industrijskega središča. Tudi zagorska osnovna šola že nekaj let gostuje v tujih prostorih; zadnji čas v poslopju Stokovno izobraževalnega centra. V Zagorju ob Savi sicer gradijo novo šolsko poslopje, dela pa so bila zaradi pomanjkanja potrebnih finančnih sredstev ustavljena. Letos so namenili za dela le 10 milijonov din, in še to za pokritje poslopja.

Izdatki občinskih skladov za šolstvo so se letos zaradi odprtja številnih novih oddelkov pri osnovnih šolah in vzgojnovarstvenih ustanovah močno

povečali. Ker pa sredstva v proračun in tudi v občinske sklade za šolstvo ne dotekajo redno, so se že doslej pojavljale precejšnje težave v zvezi s funkcioniranjem. Tudi v naslednjih mesecih sredstva, ki jih bodo zbrali v občinskih proračunih in v občinskih skladih za šolstvo, ne bodo zadostovala za kritje najnujnejših potreb in bodo morali tudi poslej občinski skladi za šolstvo najemati posojila; plačevanje obresti pa zmanjšuje že itak minimalna sredstva skladov.

Ker so dosednji kriteriji za razdeljevanje sredstev v Zasavju že mnogo objektivnejši, bo treba v novem šolskem letu posvetiti vso skrb predvsem ugotovitvi reorganiziranega šolskega omrežja in skrbeti — v skladu s potrebami — za povečanje učnih prostorov na osrednjih osnovnih šolah. Hkrati s tem pa bo treba zagotoviti tudi vse potrebne pogoje, da se potek kar najbolj poveže s praktičnim delom. Najnujnejša potrebna sredstva pa bo treba zagotoviti za šolsko delo učencev, za kar pravzaprav vodstva

šol upravičeno pričakujejo tudi pomoč delovnih organizacij. Ob enem s tem bodo morala biti prizadevanja usmerjena še v krepitev samoupravljanja in družbenega upravljanja na posameznih šolskih zavodih.

• »VERIGA« LESCE:

Priprave za prehod na skrajšani delovni čas

V tovarni verig Lesce se pripravljajo na prehod na skrajšani delovni čas. Strokovne službe proučujejo vse možnosti za čimboljše izkoriščanje delovnega časa in izkoriščanja notranjih rezerv. Tehnična izvedba, to je, ali bodo delali 7 ur na dan ali pa da bi bile 3 sobote v mesecu proste oziroma uvedba raznih drugih variant jim, kot pravijo, ne dela težav. O tem bodo razpravljali in odločali sicer šele potem, ko uredijo vse ostale probleme v zvezi s produkcijo.

Pred dnevi so imeli konferenco sindikalnega aktiva, na kateri so razen drugih vprašanj razpravljali tudi o ukrepih, ki naj bi jih uvedli ob prehodu na 42-urni teden, da bi obdržali produkcijo na dosedanji višini in seveda tudi osebne prejemke. Predlagana je bila vrsta ukrepov v organizaciji dela, kot na primer: določanje minimalnih količin izdelave posameznih artiklov, izvajanje remontov, uvažanje ukrepov za izkoriščanje delovnega časa, zmanjšanje nadurnega dela, korektura akordov in norm in bolj intenzivno strokovno vzgajanje kadrov.

Sindikalna konferenca je sprejela vrsto predlogov, o katerih bodo v naslednjih dneh razpravljali organi upravljanja, ki bodo sprejeli dokončne ukrepe in jih bodo začeli izvajati še pred prehodom na skrajšani delovni čas.

N. B.

Prodajni servis

LJUBLJANA — MARIBOR

OGLEJTE SI MODNE NOVOSTI ZA JESENSKE DNI

• IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DE

NAŠE DELO

• TOVARNE CELULOZE, PAPIRJA IN KARTONA VEČJE, MEDVODE IN KOLIČEVO

Štipendiranje — da ali ne?

Količevo, septembra. — Štipendiranje dijakov in študentov na srednjih in visokih šolah je ena izmed oblik načrtnega pridobivanja in zamenjave starejšega strokovnega kadra s mlajšim. Odnosi med štipendistom in dajalcem štipendije temelje na zakoniti osnovi — pogodbi. Ti odnosi oziroma pogodbe pa so s strani štipendistov tako pogosto kršeni, da se postavlja vprašanje: Ali naj sploh še koga štipendiramo?

V Papirnici Količevo je vrsto let nazaj dajemo štipendije številnim dijakom in študentom na raznih srednjih in visokih šolah. Razumljivo je, da za to porabimo precejšnja finančna sredstva. Vsa dolgoletna praksa pa nam dokazuje, da se po končanem študiju le malokateri štipendist zaposli pri organizaciji, od katere je skozi vsa leta študi-

ja dobival štipendijo. Kljub temu, da smo za štipendije dajali veliko sredstev, smo večino strokovnjakov dobili preko razpisov ali preko rednih ponudb le-teh, najmanj pa smo jih dobili prav iz vrst štipendistov. Za ilustracijo naj nam služijo naslednji podatki:

Od leta 1955 smo na raznih fakultetah in visokih šolah štipendirali 9 študentov. Po končanem študiju sta se v podjetju zaposlila samo dva, medtem ko so se vsi drugi zaposlili drugje (največ v Ljubljani) ali pa sploh niso dokončali študija v rednem študijskem roku.

Podobna, vendar nekoliko boljše je situacija s štipendisti na srednjih šolah. Na teh smo od leta 1955 štipendirali 18 dijakov, od katerih se jih je v podjetju zaposlilo 9 ali 50%. Nekaj se jih je zaposlilo drugje, nekaj pa jih je nadaljevalo študij, ne da bi prej poravnali svoje obveznosti do gospodarske organizacije. Navadno je bilo tako, da smo na štipendista čakali in zanj rezervirali delovno mesto, eventualne druge ponudbe pa odklanjali vse dotlej, dokler nam ni poslal običajno samo pismenega sporočila, da svojih obveznosti do podjetja ne more izpolniti. Tak odnos štipendistov do podjetja pa nam je upravičeno porajal misel oziroma vprašanje,

ki smo ga že uvodoma navedli. Da je imelo naše podjetje razumevanje do problema štipendiranja in da je pravilno sestavilo svojo kadrovsko politiko, pričajo naslednji podatki:

1955	1	48.000
1956	7	268.000
1957	11	330.000
1958	11	564.000
1959	19	826.000
1960	20	1.250.000
1961	21	1.634.000
1962	17	1.979.000
1963 do julija	17	1.210.000

Skupaj 8.110.000

Če primerjamo sedaj število študentov in dijakov, ki so prejeli štipendije s številom študentov, ki so se ob koncu študija tudi zaposlili pri nas (2 visokošolca in 9 srednješolcev) smo zopet pri istem vprašanju, ali naj še štipendiramo ali ne. Logičen zaključek bi bil, da je treba štipendiranje popolnoma odpraviti, vendar tega ne bomo storili, če zaradi tega ne, ker nam strokovnega kadra zlasti v osnovni dejavnosti še zelo primanjkuje.

Iz sestava štipendistov ugotavljamo, da smo še najmanj štipendist dajali za osnovno dejavnost, t. j. za šolanje strokovnega kadra papirne stroke. To pomanjkljivost naše kadrovske politike, ki ima sicer svoje objek-

tivne vzroke, danes že občutimo. Zaradi tega bo potrebno nadaljnje štipendiranje usmeriti sem. V zvezi s tem problemom je za samoupravne organe že pripravljena podrobna analiza tega problema, tako da bodo v kratkem lahko dali dokončne smernice o politiki štipendiranja v Papirnici Količevo.

Naj bodo dosedanje rezultati štipendiranja še tako negativni, se samoupravni organi ne bi smeli odločiti za popolno odpravo štipendiranja, ker bi na ta način žagali vejo, na kateri stojimo. Potrebno pa bo analizirati vprašanje, koga in za kaj smo do sedaj štipendirali in iz tega povzeti zaključke za bodočo politiko štipendiranja. Ne smemo namreč pozabiti, da so razen potreb podjetja po strokovnem kadru, na dajanje štipendije velikokrat vplivali še drugi moment, ki s potrebami podjetja niso imeli nobene zveze. Torej moramo spremeniti način štipendiranja. Brez dvoma je treba največ pozornosti posvetiti šolanju papirničarjev, ker nas v to silijo tako sedanje potrebe, kakor tudi bodoči razvoj podjetja. Tega ne bo težko narediti glede na to, da imamo na razpolago finančna sredstva na eni strani, na drugi pa šolski center, ki take kadre šola. Še posebno pozornost pa je treba posvetiti izbiri kan-

didatov za šolanje in s tem v zvezi tudi za štipendiranje. V našem podjetju je praksa pokazala, da je najboljša, če se kandidati za nekaj časa zaposlijo v podjetju, da jih kolektiv spozna in da oni spoznajo svoj bodoči poklic, šele potem pa se odločimo za štipendiranje ali ne. Po mojem bi tak način pridobivanja mladih strokovnjakov v veliki meri omilil bežanje iz poklica, ker bi se mladi fantje zanj premišljeno odločili.

Mislím, da sedaj ni težko odgovoriti na vprašanje štipendiranja — da ali ne? Odgovor je jasen...

L. M.

Mogoče je najti skrite rezerve

Skladišče odpadkov ima vedno zadosti dela. Zato ni slučaj, da centralni organi in organi delavskega samoupravljanja v ekonomskih enotah večkrat razpravljajo o izmetu in reklamacijah. Ti organi tudi sprejemajo določene sklepe, ki bi morali pripomoči k izboljšanju stanja. Toda bistvenih sprememb žal ni mogoče opaziti.

Pot po industrijskem tiru zanese človeka mimo oddelka za skladiščenje in tiskanje odpadnega materiala. Tam vidiš, da premmogokrat stiskajo odpadke, ki bi jih bilo mogoče predelati in koristno prodati.

Seveda se kaj rado zgodi, da se delavcem ne ljubi prebrati odpadkov. Zavoljo tega se kar prevečkrat zgodi, da pridejo v stiskalnico tudi taki kosci pločevine, iz katerih bi bilo mogoče izdelovati nekatere naše polizdelke (različne dimenzije pokrovov za konzervne skatle).

Odgovor na tezo? »Mi v oddelku imamo plan in normo, ki sta postavljena za delo iz celih plošč. Delo na odpadni pločevini bi terjalo preveč časa.«

Res je, da ni mogoče spreminiti naše organizacije dela. Mogoče pa je ustanoviti poseben oddelk, kamor bi se stekala vsa odpadna pločevina in slabi izdelki. Ves material bi v oddelku pregledali in določili, kaj spada v stiskalnico in kaj se da koristno uporabiti.

Za tako delo bi morali v oddelku postaviti še dve ekscentrični stiskalnici. Na njih bi delavci izdelovali izdelke in polizdelke, ki jih je mogoče izdelati in uporabiti. Teh naj-

7 dni
v sindikatih

MARIBOR — V minulih dneh so bile v mariborskem okraju sektorske konference sindikata kmetijskih in živilskih delavcev. Skupaj je bilo pet konferenc in to v Murški Soboti, Ptuj, Ormožu, Dravogradu in Mariboru. Konference so imele delovni značaj, razen tega so na njih izvolili delegate za zvezni kongres in za občni zbor republiškega sindikata kmetijskih in živilskih delavcev (sindikata kmetijskih), ki bosta oktobra in novembra letos.

Iz poročila za konferenco je bilo razvidno, da so bili na področju kmetijske industrije doseženi v zadnjem obdobju določeni uspehi. Kljub temu pa se danes na kombinatu, v kmetijskih zadrugah in podjetjih živilske industrije srečujejo s številnimi težavami. Zivorejska proizvodnja še ni rentabilna. Lastne cene pisanja še posebej pa vzreje mlade živine so mnogokrat iznad prodajnih tržnih cen. V zadnjem času je precej boljše pri proizvodnji mleka in to zaradi uvedbe stimulativnih odkupnih cen. Ugotovljeno je, da je v zadnjem času opaziti tudi precejšnje zmanjšanje števila živine, kar na družbenih kmetijskih gospodarstvih opravičuje s tem, da izločajo neproduktivno živino.

V zvezi z investicijami je bilo rečeno, da so bile pri izgradnji investicijskih objektov mnogokrat storjene napake, tako da je danes mnogo investicijskih objektov, ki ne dajejo tega, kot je bilo predvideno z investicijskim načrtom. Ugotovljeno je tudi, da se vzporedno z izgradnjo raznih investicijskih objektov vse premalo investira v objekte družbenega standarda. Tako se še vedno dogaja, da kmetijske gospodarske organizacije investirajo v razne gospodarske objekte lemo po več 100 milijonov dinarjev, zato malo ali pa skoraj nič v objekte družbenega standarda. Seveda temu niso krive samo organizacije, pač pa kreditni pogoji, ki so za kmetijske organizacije nesprejemljivi.

V razpravi so delegati opozorili na nekatera trenutno zelo aktualna vprašanja. Tako so menili, da bodo morale kmetijske kot tudi organizacije živilske industrije v prihodnjem obdobju z vsvo resnostjo pričeti z izdelavo statutom. V statutih bo potrebno zagotoviti vse pristojnosti svetom ekonomskih enot, obravnavati dolžnosti in pravice članov kolektiva, prelozovanje, reševanje družbenega standarda in podobno.

Razpravljali so tudi o trenutnem tedniku in ugotovili, da v kmetijskih in živilskih gospodarskih organizacijah obstaja za to potrebni pogoji. Menili pa so, da bo potrebno pri uvažanju krajšega delovnega tednika predhodno rešiti še številna neresena vprašanja.

Z. L.

ZASAVJE:

DOGOVOR NA – PAPIRJU

V Zasavju ugotavljajo, da je v zdravstvenih zavodih še vedno premalo ležišč. Ker so se v Zagorju ob Savi v prvem polletju močno povečali izdatki za zdravljenje v stacionarnih zdravstvenih zavodih, je bilo predlagano, da bi pošiljali v bolniški oddelek in kirurški stacionarij zagorskega Zdravstvenega doma take bolnike iz trboveljske bolnišnice s področja vseh treh zasavskih občin, ki tam obremenjujejo posteljni fond, biti pa morajo pod stalnim zdravniškim nadzorom. Na ta način bi bila trboveljska bolnišnica razbremenjena lažjih bolnikov in bi lahko v večji meri sprejemala težje bolnike, ki jih morajo zdaj iz Zasavja pošiljati v druge slovenske bolnišnice. S tem bi se bistveno zmanjšali prevozni stroški, stroški zdravljenja v bolnišnicah (ker so cene v Zasavju občutno nižje od drugih) in izdatki sklada zdravstvenega zavarovanja v Zagorju ob Savi, ker sta zdaj bolniški oddelek in kirurški stacionarij vedno polno zasedena kljub temu, da pošiljajo mnogo bolnikov na zdravljenje še drugam.

Dogovor za zdaj ni obveljal. V bolniškem oddelku in kirurškem stacionariju zagorskega Zdravstvenega doma so še vedno samo bolniki iz Zagorja ob Savi; v trboveljski bolnišnici pa so na dnevnem redu težave zaradi pomanjkanja prostega posteljnega fonda.

Pravzaprav je težko odgovoriti na vprašanje, zakaj dogovor ni obveljal. Nekateri trdijo, da zato, ker so v Zasavju še vedno samo-

stojni občinski zdravstveni centri in ni sodelovanja med zdravstveno službo ter se tudi močno razlikujejo mnenja oziroma stališča posameznih zdravstvenih služb.

Zaradi tega bi kazalo v prihodnje več razmišljati o ustanovitvi enotnega medobčinskega zdravstvenega centra za Zasavje. Hkrati s tem bi bilo treba zagotoviti kar najtrdnjše sodelovanje med zdravstvenimi službami in delavci ter doseči, da bi sprejeti dogovori v prihodnje bili tudi vedno uresničeni!

-k-

PTUJ:

KDO JE KRIV?

Ker je tu čas jesenske setve, je zelo aktualno vprašanje, zakaj spet letos pomanjkanje umetnih gnojil ustvarja težave mnogim kmetijskim združenjem, ki so se na jesensko setev temeljito pripravili. Samo kmetijska zadruga »Jože Lacko« v Ptujju ima za to sezono naročenih okoli 650 do 700 ton gnojil, doslej so jih dobili le neznamen del, in sicer 190 ton. Ker imajo v svojem akcijskem planu zadruga nad 58 ha površin v kooperaciji, jih resno skrbi, če bodo pod takimi pogoji tega lahko uresničili.

Enake težave ima tudi kmetijska zadruga »Haloze«, ki ima za svoje potrebe naročenih 1130 ton umetnih gnojil, dobila pa jih je le nekaj nad 15 ton.

Kdo je kriv za vse to?

-ce-

ZAGORJE OB SAVI:

Rekordna proizvodnja in realizacija

Navzlic nekaterim objektivnim težavam, ki se porajajo v gospodarstvu zagorske občine (pomanjkanje železniških vagonov, slabo stanje cest in huda zima na začetku leta ter občasno pomanjkanje nekaterih vrst reprodukcijskega materiala), dosegajo delovne organizacije zadovoljive proizvodne uspehe.

V avgustu, mesecu dopustov, pravzaprav ni bilo občutnejše čutili padca proizvodnje. Nasprotno: v industriji gradbenega materiala v Zagorju ob Savi so prav v tem mesecu dosegli rekordno mesečno proizvodnjo. Proizvedli so namreč 2913 ton hidriranega apna in 6138 ton žganega kosovnega apna. Omeniti velja, da so bile planske naloge precej presežene, kljub temu da je letošnji proizvodni načrt te zagorske delovne organizacije največji v vsem času obstoja.

Kolektiv Tovarne eksplozijsko varnih elektro naprav »Tev-Varnost« iz Zagorja ob Savi pa je v mesecu avgustu dosegel rekordno realizacijo. Na

začetku leta so z družbenim planom določili, da bodo ustvarili 512 milijonov din realizacije, ob polletju pa so ta plan zvišali. V avgustu so od predvidene realizacije 60 milijonov din dosegli kar 88 milijonov din realizacije, oziroma kar 46 % več kot so predvideli. Računajo, da bodo v tej delovni organizaciji do konca leta prvi sprejeti plan finančne realizacije krepko pressegli.

-k-

TRBOVLJE:

Izvoz pod predvidevanji

Skozi vse letošnje leto trboveljske delovne organizacije ne dosegajo takih izvoznih rezultatov, kot so jih bili predvideli. Delno tudi zaradi tega, ker se nekatere manjše delovne organizacije še niso vključile v izvoz.

S področja Trbovelj so izvozili do konca avgusta za 436.481 dolarjev izdelkov, ali kar za 35 % manj kot v istem obdobju lani. Letni plan izvoza pa je bil na koncu obdobja dosežen z 52,3 %.

Največ uspehov dosega v izvozu Rudnik rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik. Ta je doslej izvozil za 400 % več premoga kot v istem obdobju lani, letni plan izvoza pa je ob koncu avgusta dosegel z nad 83 %. Strojna tovarna Trbovlje je z izvozom v vrednosti nad 372.000 dolarjev dosegla 51,3 % letnega plana izvoza. Investicijski biro Trbovlje pa je v prvih osmih mesecih dosegel komaj nekaj nad 20 % letnega plana izvoza.

-k-

CERKNICA:

Posvetovanja občinskega sindikalnega sveta

Med pripravami za občni zbor občinskega sindikalnega sveta so pripravili nekaj posvetovanj, kjer so razpravljali o gibanju gospodarstva v prvem polletju, nadalje o zaposlovanju tehnične inteligence ter o hitrejši modernizaciji proizvodnje. Na posvetovanju so po-

udarili zlasti potrebno po izboljšanju kvalitete izdelkov.

Na drugem posvetovanju so govorili o načinu odmerjanja stanovanjske najemnine ter o drugih stanovanjskih problemih v cerkniški občini. Potrebno bi bilo zvišati najemnine na ravni povprečnih stanovanjskih najemnin. Potrebo po zvišanju narekujejo zvišani gradbeni stroški, nadalje dejstvo, da se amortizacijska doba ne more več jemati sto let, temveč kvečjemu 65 let. Del stanarine se mora odvajati in posebej formirati v sklad za investicijsko vzdrževanje. Da bi izboljšali stanovanjski sklad, so pričeli gradnjo stanovanj za prodajo.

(mad)

INDUSTRIJA
GRADBENEGA
MATERILA ZAGORJE OB
SAVI:

Predlogi kolektiva za skrajšanje delovnega časa

Člani kolektiva so dali doslej že vrsto pobud za uveljavitev prehoda na 42-urni delovni teden. To je bila ena od ugotovitev posebne komisije, ki je poročala delavskemu svetu Industrije gradbenega materiala Zagorje ob Savi na zadnjem zasedanju v zvezi z izdelavo potrebnih analiz za prehod na 42-urni delovni teden.

Največ predlogov so dali člani kolektiva v obratih Ampe-nice II in Hidrarna.

V obratih Apnenice II so predlagali, naj bi namesto v dosedanjih treh izmenah vpeljali delo v štirih izmenah. V Hidrarni pa je bilo predlagano, da naj bi hidrator prišel na delo eno uro pred ostalimi v vsaki izmeni — v tem obratu bi ostale dosedanje izmene — in

tako do prihoda polnilcev pripravil zadostne količine hidriranega apna, da bi ti lahko začeli z delom. V kamnolomih in v delavnicah Industrije gradbenega materiala pa bi bilo mogoče skrajšati delavnik za uro na dan.

Delavski svet Industrije gradbenega materiala v Zagorju ob Savi je prvi na področju zagorske občine že razpravljal (na podlagi analize — sicer ne popolne) o možnostih za prehod na 42-urni delovni teden. Ugotovil je, da bi bilo mogoče o zmanjšanju delovnega časa povečati proizvodnjo in zagotoviti osebne dohodke na dosednji ravni. Seveda pa bodo terjale predlagane spremembe določene ukrepe tudi v organizaciji dela. Sklenjeno je bilo, naj čimprej izdelajo analizo za celotno delovno organizacijo in potem za-prosijo za odobritev poskusnega prehoda na 42-urni delovni teden.

»Trgatev« na domačem vrtu

dan spričo letnega proizvodnega plana in obveznosti, ki jih ima za izvoz v tem in prihodnjem letu. Znano je namreč, da je prevzelo naročilo za izdelavo strojev za novo usnjarno v Alžiru.

V. L.

SLOVENSKE KONJICE: Priprave za vpis posojila

V konjski občini so že pričeli s širokimi pripravami za vpis ljudskega posojila. Že ta teden se je sestala komisija, ki jo je v ta namen imenovala občinska skupščina. Te dni bo tudi širša seja predsedstva občinskega odbora SZDL, kateri bodo prisostvovali tudi predstavniki krajevnih organizacij na terenu. Tudi sindikalne organizacije v podjetjih in ustanovah se v teh dneh pripravljajo na sestanke s svojimi člani, na katerih se bodo podrobneje pogovorili o konkretni akciji pri vpisovanju. Na nedavni seji občinske skupščine so posebej poudarili, naj bi pri njenem izvajanju sodelovali tudi odbor-niki skupščine. Razen tega pa so naglasili, da bi osebe z višjimi osebnimi dohodki vpisale tudi višje zneske.

V. L.

V bodočem letu se nameravajo združiti z neko drugo tekstilno tovarno ali pa celo s slojnim delavnicami v Ptujju.

-ce-

KOSTROJ: SLOV. KONJICE: Vsak dan je dragocen

Na gradbišču novega tovarniškega objekta podjetja za izdelovanje usnjarskih in čevljar-skih strojev »Kostroj« v Slov. Konjicah je ves ta mesec dokaj živo. Blizu se namreč datum, ko bi morala biti v začetku prihodnjega meseca stavba dograjena in predana v uporabo investitorju. V »Kostroju« so tudi že izdelali načrt preseči-live, pri čemer menijo, da zaradi tega ne sme proizvodnja v ničemer zaostajati. Tako bodo nekaj časa pripravljali deloma v starih, deloma pa v novih obratnih prostorih. Razumljivo je, da je za podjetje dragocen vsak

Nas posnetek je nastal na verjetno najhladnejšem mestu v Ljubljani — v hladilnici tovarne mesnih izdelkov EMONA, Zaloga Tu, v hladilnem tunelu, dosegajo temperature —41 stopinj Celzija

KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV •

različnejših polizdelkov prav gotovo ni malo. Precej je dimenzij pokrovov za »norma« in »patent« doze.

Vsa razmišljanja in predlogi mogoče res izgledajo zapleteni — še posebno, ker nimamo zadosti potrebnih stiskalnic za redno proizvodnjo. Nejevernežem predlagam, naj vzamejo v roke svinčnik in naj pre-racunajo, ali je koristneje doma predelovati odpadke, ali je koristneje prodajati jih zaseb-niku. Če smo ugotovili, da se nam izplača odpadke predelova-ti doma, potem bomo tudi ugo-tovili, da je pri takem delu stop-nja akumulacije precej višja kot normalno.

Kot rečeno, treba je raz-mišljati in ukrepati, da bi ustvarili možnosti za predela-vo ostankov pločevine ali sla-be proizvodnje. Brez dvoma bi se sploščalo, najeti celo kredit in kupiti potrebne stroje, ki bi se prav gotovo zelo hitro iz-plačali.

Jože Einspiller

Si ne moremo same izboljšati stanja?

Kadarkoli in kjerkoli govo-mo o pre zaposlenosti naše že-ne, gledamo ta problem le bolj iz splošnega vidika in se vanj

ne poglobimo. Tudi me žene same govorimo na vsakem ko-raku, kako zelo smo zaposlene. Redko katera izmed nas pa se globlje vpraša, kako je nastala ta pre zaposlenost, kje so vzro-ki in kaj bi se dalo odpraviti.

Če se samo v našem kolekti-vu ozremo naokrog, vidimo, da nas je kar veliko. Zena dela danes v tovarni prav tako kot vsak moški — torej z istimi pravicami in dolžnostmi.

Vendar tarejo ženo še dru-gi problemi, ki so za nas po-sebni. Marsikatero dekle mora zaradi nerešenega stanovanjskega vprašanja delati za hrano in stanovanje kot gospodinj-ska pomočnica, kar močno vpliva na njeno fizično odpornost.

Pri njih prej zasledimo bo-lezen, večji živčni napori — saj te delavke delajo praktično res 16 ur neprekinjeno — v am-bulanti pa se to kaže v stalnem porastu nervoz. Takih žena, ki delajo za hrano in stanovanje ni tako malo. Od skupnega šte-vila jih je kar 24,8 %.

Podoben primer je tudi pri poročenih delavkah. Teh je v našem podjetju 460 ali 55 %. Te skrbijo za celotno gospodinj-

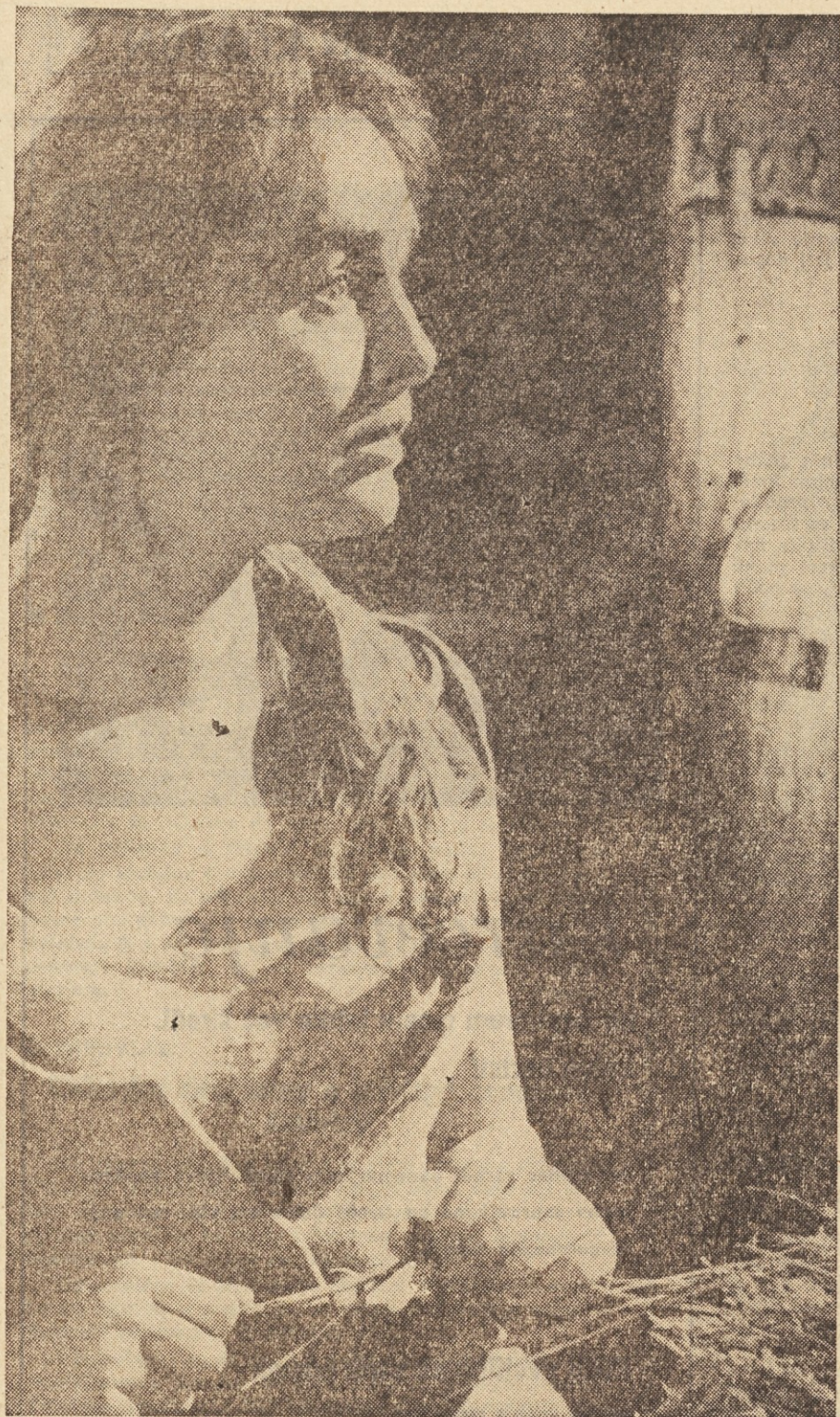
stvo. Ugotavljamo, da njihovo gospodinj-sko delo znaša dnevno 5—8 ur. Poleg fizičnih opravil pa delavke — matere skrbijo za celotno vzgojo svojih otrok in vodijo gospodinj-sko delo. Iz zdravstvenega vidika je ta žena bolj ogrožena, ker je iztrpana, nesproščena in več-krat bolna. V glavnem boluje-mo žene zaradi živčnosti in za-radi bolezni, ki nastopajo kot posledica prenapora in iztrpa-nosti.

Pa še nekaj nas tare. V enem letu izostanemo žene v naši tovarni kar 1200 dni za-radi nege bolnih otrok in kar 800 dni zaradi splavov. Vse to so velike številke, vendar so dejstva. Ne gre, da bi samo jadikovale nad svojo usodo. Pogledati moramo smelo naprej in ugotoviti, kaj od navedene-ga se da popraviti. No, v marsičem nam že pomagajo servisi, ven-dar si naša delovna žena želi takih, kjer bi se lahko poslu-ževala uslug le v toliki meri, kolikor sama res ne zmore. Še vedno pa si želi za svojo dru-žino pripravljati hrano in sama urejevati gospodinjstvo. To se pravi, da si želi le ceneni-h delovnih uslug, ne pa celotnih opravil.

Vsekakor menim, da je na-ša osnovna napaka, da hočemo napraviti vsak dan čim več in da tedaj v osnovi pozabljamo nase. Prav tako kot imamo v tovarni delovni čas za proiz-vodnjo in vsako drugo delo, menim, da mora imeti žena tu-di zase neki določen načrt. Poi-zkusite žene z delovnim progra-mom tudi doma in prepričana sem, da se vam bo obrestoval. Nikjer ni zapisano, da mora res vsa opravila doma opravljati le žena, pa čeprav so gospodinj-ske narave. Poizkusite v to de-lo vključiti celo družino. Na-pravite si program dela za cel teden, in sicer za kuhanje in za vse ostalo delo (na primer dan pranja). Vsak dan opravite le nekaj, pa bo delo konec tedna vseeno opravljeno. Seve-da mora v vsem pomagati tudi mož. Le, če bosta oba poprijela za delo doma, bo delo oprav-ljeno in žena ne bo več govo-rila o nenehni utrujenosti in ne bo vedno slabe volje. Prepriča-na sem, da bodo družinski ve-čeri lepši in bo žena našla še kaj časa zase, mož bo nanjo po-nosen in sreča v družini bo za-gotovljena.

Majda Gorše

Samorastniki in Voranc

Ob najnovejšem slovenskem filmu Samorastniki si moramo biti na jasnem, da to ni Prežihov Voranc, kakršnega poznamo po njegovi močni epski snovi, polni plastično orisanih, jedrih in strastnih ljudi, trdem življenju, brezmejni upornosti in revolucionarnosti, temveč je to delo drugega avtorja, ki je iz Prežihove novele povzel samo osnovno ljubezensko zgodbo in jo po svoje obdelal. Novela v tem novem oshutku ni smela biti na platnu »običajna kmečka povest«. Zato se je režiser Igor Pretnar zavestno odpovedal vsem vsakdanjostim ter se osredotočil predvsem na čustveni del in skušal ob njem poudariti tudi značilni Vorančev socialni moment.

Po vsem tem je razumljivo, da je Igor Pretnar, kljub splošnemu priznanju, po tej plati marsikoga razočaral. Razočaral ob Vorancu, ki ga gledalec v filmu skoraj ni našel. Voranc je namreč s svojimi kmeti preveč trdno povezan, da bi ga bilo mogoče ločiti od njih in jih hkrati ponazoriti v drugačni obdelavi, z isto izpovedno silo in prirodnostjo. Vorančevi snovi daje vsebino njegov osebnostni odnos do vsega, kar v svojih delih opisuje, njegova življenjska spoznanja in občutja in njegova kmečka korenika, iz katere izhaja. Zato so njegova občutja do zatiranega človeka tako čista in nepristranska in zaradi tega njegovi junaki niso osladne reve, polni solzavosti in patetike, ki vzbujajo usmiljenje in sentimentalno ganotje, temveč so kljub krivicam in ponižanju čvrsti v svoji veri v boljšo prihodnost, vztrajni, trdi in uporni ter polni človeških strasti — sovraštva do krivice in ljubezni do sočloveka. Zato vzbujajo Vorančevi junaki v bralcu predvsem občudovanje in priznanje njihovi uporni moči in notranji sili neuničljive človečnosti. In prav zato je neizogibno vprašanje, če je vso to Vorančevo umetniško veličino mogoče kakorkoli ponazoriti, ne da bi jo pri tem okrnili. Njegova dela so preveč polna neke mogočne in strastne stvarnosti, ki je hkrati hladna in trda in v kateri se z izredno intenzivnostjo razvršča dogajanje ter vstajajo osebe, ki človeka prevzamejo in pretresejo. To je Voranc, kakršnega pa verjetno ne bomo nikoli videli na naših platnih. In samo s tem spoznanjem moramo gledati novi slovenski film.

Nič čudnega torej, da je Igor Pretnar vse to čutil in da je šel pri obdelavi Samorastnikov povsem svojo pot, če ni želel doživeti neuspeha. Zato težko govorimo o Vorancu in njegovi noveli ter njeni poustvaritvi, temveč je ustreznejše, če govorimo o Igorju Pretnarju kot ustvarjalcu, ki je želel ustvariti nekaj novega, svojega, vsebinsko močnega in idejno dognanega. Nekaj, kraljevo in časovno bolj ali manj opredeljenega, kar bi lahko veljalo za desetletje prej ali pozneje, nekaj, kar lahko govori o ljubezni dveh nesrečnejšev na Koroškem, Kavkazu, v Iskri ali kjerkoli drugod. Samorastniki v Pretnarjevi obdelavi niso več trpka realistična epska pripoved o mogočnih Karničnikih pod Obirjem ter pankrtski materi Meti Hudobivnikovi, temveč so bolj simbolna, poetična ljubezenska drama dveh mladih, a ne dovolj upornih ljudi, da bi si znala in mogla ustvariti svojo srečo. To sta naša Romeo in Julija in zato nima nobenega smisla, da v njej iščemo Voranca, njegovo trdo, vztrajno in revolucionarno Meto, bednega slabiča, a vendar nagnosnega strastnega Ožbeja, krutega mogočnika s Krnic in njegovo čustveno in žensko otopelo Karničnico, še manj pa je tu čutili moč in solidarnost bajtarske srenje, kot mogočne, komaj porajajoče se sile, ki bo nekoč zrušila Karničnike in njim podobne zatiralce. V ljubezenski drami stopi vse to v ozadje in tudi glavni junaki-Samorastniki v tej drami niso izrazita pojava družbenih nasprotij in socialnih krivic, ki so dale osnovo njihovemu bednemu razvoju in trdi, a vendar občudovanja vredni žilavosti in življenjskemu optimizmu, ki je lasten Vorančevim ljudem.

Zdaj pa nastopa vprašanje, kaj je

Igorju Pretnarju uspelo in kaj mu je uslo v tej njegovi zamisli. Brez dvoma je Pretnar s svojo zamisljo uspel, saj sta to potrdila tudi ocena žirije na pulskem festivalu in občinstvo, ki je film doslej povsod najlepše sprejelo. Najtopleje je bila povsod sprejeta Majda Potokarjeva v vlogi Mete, ki je resnično najmočnejša oseba drame in ki ji na manjka tiste značilne čustvene razgibanosti, nežnosti in vztrajne upornosti, s katero se spretno izogiba vsakršni patetiki v boju za svoje pravice. Ob njej je kot živo, nasprotje trda in v čustvovanju otopela Sava Severjeva v vlogi Karničnice. Kljub skopo odmerjenemu dialogu je Severjeva ohranila svojo bit in zmogla težavno izpeljavo vloge. Na drugi strani pa je stari Karničnik, ki mu v filmu manjka dober del Vorančeve trdote in notranje moči, medtem, ko v njegovem sinu Ožbeju zamažemo logične ljubezenske strasti in čutnosti, ki ga v tej, predvsem ljubezenski drami tirata v Metin objem. Morda se je Pretnar hotel izogniti močnim strastnostnim in čustvovanjem na eni ter hladnemu sovraštvu in preziru na drugi strani ter je skušal obrniti neki zmerni, razumarski okvir dogajanja, da bi mu v skrajnostih ne spodrsnilo. To pa je povzročilo, da so nekatere sekvence dokaj prazne, brez notranje moči, ki gledalca tirajo v stalno napetost in pričakovanje nečesa, česar ne dočaka. Pretnarjevo delo v celoti za služi priznanje, vendar pa so Samorastniki samo film, ki na neki način idealizirajo trpljenje nezakonske matere in ga dvigajo v simbol, medtem ko je tega govoriti o njihovi veličini, notranji moči in emocionalnem doživljanju junakov ter njihovi čisti idejni izpovedi.

IVA BOZOVIČAR

Postfestivalne marginalije

(Ob prvem festivalu sodobne komorne glasbe v Slatini Radencih)

Priznam, imel sem na poti v Radence in že prej malce nelagodnih občutkov. Dva pomisleka sta se mi zdeli vredna pozornosti: tisti o opravičenosti novega festivala, ki ga tako pričenjamo v Jugoslaviji (kdo nam bo nekega dne povedal — koliko porabimo pri nas letno denarja za festivale... in koliko so upravičeni, koliko koristi imamo od njih — koliko bi si lahko na kakem drugem področju kulture pomagali s sredstvi, ki jim jih skupnost daje sleherni leto?) — in tisti o programskih smernicah, ki si jih je bil zastavil prireditveni odbor («Cilj festivalskih prireditev je torej prikazati nesporne — podčrtal B. L. — umetnine sodobnega komornega glasbenega ustvarjanja pri nas in v svetu»).

Toda zgodilo se je, da so se moji pomisleki in nejevernost, s katero sem se odpravljaj v Radence na slabo reklamiran in v programske detajle komaj nekaj dni pred pričetkom znan festival, kmalu in temeljito razpršili. Bilo je očito, da ne gre za priložnostne prireditve, ki naj bi pobožnim željam »ustanoviteljev« na ljubo postale festival: načrt je bil temeljit — kljub kratkim mesecem predpriprav, neizkušenoosti ter številnim drobnim težavam, ki jih postavila taka zamisel (zlasti pa njena izvedba) pred prireditelje, organizacija zanesljiva in uspeh zato seveda maksimalen. O tem se je lahko prepiral sleherni izmed izvajalcev ali poslušalcev (če jih niso odgnale neprimerno visoke zastavljene cene), o tem je bilo izrečenih mnogo javnih in privatnih komplimentov. Skratka: skepsa ni bila potrebna...

Predvsem pa je presenečalo — že po prvih glasovih, še celo pa potem, ko so jih potrdili odgovorni predstavniki zdravilišča — da je festival nastal na pobudo njihovega kolektiva, da ni muha enodnevnic in da ga nameravajo vzdrževati pri življenju. Gre za ustanovo, ki sicer ni ne službeno ne moralno ne kakorkoli drugače odgovorna za razvoj sodobne komorne glasbe in muziciranja pri nas in se tudi nikoli doslej nobena njenih vrstnic — vsaj na ozemlju SFRJ — ni pečala z organiziranjem podobnih prireditev (dovolj dragih in prav nič popularnih prireditev!). Prištejmo dejstvo, da je novi festival rojen v območju, ki je bilo doslej kulturno še celo pa glasbeno dokaj pasivno, da je uspel kljub razumljivo majhnemu odzivu domačega občinstva (bilo jih je približno toliko kot zdraviliških gostov, bi rekel) — pa bomo uvideli, da pomeni za pokrajino, v kateri se je zasedel (in to danes že lahko trdimo), izredno veliko. V regionalnem, republiškem, državnem in meddržavnem smislu.

Pojdimo po vrsti. Tako kakor je (in programske smernice se kljub razpravljanju niso izpremenile, le nekoliko razširili so jih) pomeni v svojem okoliščju veliko dejanje in vzpodbudo, ki se bo prej ali slej začela odražati tudi v njegovi kulturni fiziognomiji. (Ponovimo večkrat požabljeno dejstvo, da je prav pokrajina okrog Radencev dala jugoslovanski sodobni glasbi dva izmed treh njenih največjih skladateljev — Osterca in Slavenskaga!) — V republiškem merilu pomeni novi festival popolno in vselo presenečenje: zaradi svoje osnovne orientacije in zaradi nekaterih poskusov, ki so kljub velikim denarjem in, vsaj na papirju, nič manjšim pri-

pravam dokaj žalostno propadli ter razširili mnenje, da pri nas ni mogoče dobro organizirati in vzdržati pravega festivala, še celo pa ne sodobnega. Vrh tega so Radenci kljub dveh podobnim prireditvam na Hrvaškem (Zagrebski biennale, Oktobrski dnevi v Opatiji) z začetnim obsegom srečno našli svojo pot ter zaradi načeloma neeksperimentalnega značaja ponujajo vsem jugoslovanskim skladateljem priložnost pri merjavah in orientacije za bodoči razvoj. — Končno: Radenci leže skoraj ob sami tromeji Avstrija—Madžarska—Jugoslavija; že letos so nekateri avstrijski glasbeniki sodelovali v razgovorih in programu, načrti za prihodnja leta pa obljublajo še tesnejšo povezavo, tudi z Madžarsko ter razširitev festivala v srednjeevropsko ali celo evropsko smer — ne da bi zato prireditve izgubile svoj intimni karakter, izključno komorni značaj ter v svoji osnovi vendarle ostale sestane skladateljev, interpretov in muzikologov, ki bi praktično in v razgovorih reševali ali vsaj ilustrirali probleme sodobne komorne glasbe, seveda ob primerni udeležbi občinstva (zdraviliški gostje, kulturni krog iz Murske Sobote in bližnje okolice), ki je že letos dokazalo, da zna pravilno in brez predsodkov sprejemati glasbo našega časa.

SE NEKAJ: ne sme nas motiti (kakor je tu in tam koga le motilo, vendar — pa brez zamere! — popolnoma platonično in neumestno), da bo tak festival služil tudi zdravilišču za reklamo. Bilo bi namreč več kot zavidanja vredno, ko bi večina podobnih ustanov na vsaj približno enak način vabila svoje goste ter si ustvarjala ime in sloves kulturnoizabavnega življenja. Izkušnje s popevkarstvi (in podobnimi) revijami ter festivali so na dlani. Tudi njihove posledice.

Vse to in še mnogo drugega je v pičlih treh dneh v Radencih pričelo dobivati jasnejše oblike. Zaradi tehtnosti zanimivosti in aktualnosti problemov se je napovedan razgovor o sodobni slovenski komorni glasbi, njenem razvoju in družbeni opravičenosti komorne glasbe sploh skoraj popolnoma (in brez potrebe) sprevrgel v debato o bližnjih in daljnjih nalogah pri organiziranju festivala, kar je kljub naštetim vzrokom vendarle tudi znamenje premajhne privrženosti študijskega dela prirediteljev (v bodoče ga mislijo še razširiti) ter nemara — dasi bi bilo bolje, da se morda — preveč občasne in prerokovske razmišljanja o podobnih problemih. — pa je tudi eden glavnih ugovorov pravemu festivalu v Radencih (ne samo in ne predvsem prirediteljem!); dodamo mu lahko še pomislek o slabo sestavljenem programu, kadar so napovedana dela zaradi objektivnih razlogov morala odpasti (predvsem prvi koncertni večer) ter gloslo o nedopustnem krajanstvu in spreminjanju notranjega zaporedja v ciklusu skladb, ki jih je najavljala spored kot celoto (Kogoj: »Piano«).

S toliko večjim navdušenjem pa bi morali govoriti o izvajalcih, zaradi katerih so postali Radenci od 20. do 22. septembra — kljub razmeroma ozkemu krogu interpretov — kar majhna revija jugoslovanskih reproduktivnih umetnikov, ki se resneje posvečajo sodobni komorni glasbi. In bili so zares spodbudna revija.

BORUT LOPARNIK

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

Predvsem bi se rad opravičil. Nobenega povoda pravzaprav ni (izid knjige, o kateri bomo govorili, je samo vzrok), da pričenjam s svojim pomislekom prav zdajle... in ne že pred letom ali dvema. Tudi ni omejen samo na Prosvetni servis (dasiravno ga pišem ob 32. zvezku njegove knjižnice »Umetnost in kultura«) — lahko bi mu poiskali inčine v katerikoli drugi panogi naše prosvetne dejavnosti.

Čemu pričenjam pri nas sleherni izobraževanje z najbolj učenega — in najbolj neprimernega konca? (Bridke izkušnje iz gimnazijskih let mi še vedno tiče globoko pod kožo.) Natančneje: čemu pričenjam spoznavanje (pouk) umetnostnih panog vselej s kar najbolj zgoščenim — in bogveči čemu v začetku najbolj nujnim — zgodovinskim pregledom, po možnosti od Adama in Eve do današnjih dni. Primerov najdemo v »Prosveti in kulturi« dovolj (in drugje tudi!): glasbo so »ob-

delale« najprej brošure o njenem zgodovinskem razvoju, likovne umetnosti, če se ne motim, prav tako, razvoj jazza — nič drugače (res je bil tu prijem še najbolj opravičen zaradi časovno omejene pa vendar današnjim poslušalcem zelo prezentne snovi)... in zdaj je prišla na vrsto plesna umetnost.

Menim, da je pomislek dovoljen: če kje, potem je treba imeti dober pregled nad snovjo in jasne pojme o marsičem prav pri zgoščenih zgodovinskih pregledih. Tega pa občinstvo, ki so mu le-ti namenjeni, nima. Se več: prihaja na predavanja (ali prebira brošure) da bi si jih pridobilo! — Ne čutite nevarne kontradikcije? Naši postopki so v bistvu kar najbolj prikladni za odbijanje poslušavcev (in torej naravnost idealno nasprotujejo dobri nameni, ki jim največkrat ne nudimo niti toliko, kot bi lahko. Ne dajemo jim novega znanja, informacij ali vsaj namigov o novih področjih...

Živa Kraigher se je — kot vsi njeni predniki — v danem okviru lotila zgodovinskega »Razvoja plesne umetnosti«. Koncept, po katerem ga je zajedaj še najbolj naslonjen na časovni razvoj in bi mu lahko očitali le to, da se okrog leta 1900 kljub vsej opravičenosti vendarle preveč razbohoti z ozirom na vsa druga obdobja, ki jih je avtorica obravnavala zelo na kratko. Seveda ji je prav tu odprla snov najbolj zgočo problematiko, zato se doslej zaradi sumarnosti že kar ekscerpitni slog nenadoma sprevrže v obsežen in očitno osebno prizadet zaključni akord o razlikah med ključnimi in evropsko plesno umetnostjo ter o vzrokih, ki to razliko ustvarjajo. Vse to je seveda lahko izvrstno gradivo za predavanja, še boljše za premišljevanje — vprašanje pa je, ali bo nudilo kaj dosti sprejemljivega preprostemu auditoriju, ki mu je v osnovi namenjeno, zlasti ob verjetno ne najbolj izbranih slikovnih in glasbenih primerih. B. L.

Ob nepravem času?

ŽIVA KRAIGHER: »RAZVOJ PLESNE UMETNOSTI«

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Iz Arezza se je vrnil celjski komorni zbor, ki je ondi pod vodstvom dirigenta Egona Kuneja, zasedel v razredu moških zborov odlično prvo mesto.

Ta uspeh je še toliko bolj važen, ker spada tekmovalje v Arezzu med najbolj kvalitetna zborovska tekmovalja na svetu, obenem pa je to največji dosedanji uspeh celjskega komornega zbora, ki bo prihodnje leto (ustanovljen leta 1949), slavil že svojo petnajstletnico obstoja.

Dedič bivšega celjskega okteta, ki je z leti prerasel v komorni sestav (26 pevcev), je na tekmovalju v Arezzu izvajal troje skladb, in sicer dve obvezni (eno latinsko in eno nemško — Mozart) in eno skladbo, ki jo je lahko zbor določil po lastnem preudarku. Odločil se je za skladbo neznanega avtorja, verjetno do-

mačega skladatelja, iz 16. stoletja.

Vse tri skladbe je zbor po pisanju italijanske kritike izvedel brezhibno, kjer je bilo čutiti veliko kvaliteto v podajanju sicer težkih skladb, ali kot je največkrat zaključila kritika: pravi glasbeni užitek je bilo poslušati te Jugoslovane.

Pevci komornega zbora se še vedno živo spominjajo sodelovanja na podobnem zborovskem tekmovalju, ki je bilo leta 1957 v Llangallenu v Angliji. Ze to tekmovalje je bilo izredno kvalitetno, se pa s tekmovaljem v Italiji ne da niti primerjati, kajti mednarodna konkurenca je bila v Arezzu izredno močna, žirija pa temu primerno stroga. Naj nas o tem podkrepi še podatek: v Arezzu je nastopilo kar 36 zborov iz 12 držav, Jugoslovani pa je poleg Celjanov

zastopal še mešani pevski zbor — Mirče Acev iz Skopja, ki pa v tako hudi mednarodni konkurenci ni imel večjega uspeha.

Zlata plaketa in denarna nagrada sta bili le simbolični darili za uspeh, ki so ga Celjani dosegli na tem tekmovalju. Medtem pa velja opozoriti še na dvoje, in sicer na izredno zanimanje, ki ga je to tekmovalje vzbudilo med italijanskim občinstvom, in pa na veliko materialno in moralno podporo, ki jo je tekmovalnemu odboru nudila italijanska vlada.

Pred dnevi so tudi javni in kulturni delavci Celja, dali priznanje dirigentu Egonu Kuneju in članom zbora, ko so jim v foyerju celjskega gledališča priredili prisrčno slovesnost, kateri je dal prvi ton krajši koncertni program, ki ga je izvajal slavljeneec.

JANEZ GOVC

Prvo mesto za Celjane

PEVSKO TEKMOVANJE V AREZZU

Pretekli teden so v Likovnem salonu Celje odprli I. republiško razstavo likovnih stvaritev amaterjev

SREČANJE LIKOVNIH AMATERJEV

Minuli petek sta nam likovna komisija Svobod in prosvetnih društev Slovenije in Likovni salon pripravila v Celju zanimiv kulturni dogodek. Ob otvoritvi I. republiške razstave likovnikov amaterjev v Likovnem salonu Celje, — ki si je, povedano mimogrede, s svojo razstavno politiko že v prvem letu obstoja močno utrdil ugled v javnosti in je z velikim posluhom za kulturno dogajanje bil pravzaprav tudi tokrat eden prvih pobudnikov za širšo amatersko razstavo — so prireditelji v prostorih Slovenskega ljudskega gledališča organizirali tudi prvi širši posvet o amaterski likovni dejavnosti v Sloveniji. Dve pobudi, ki ju je naše kulturno življenje že dlje časa močno pogrešalo.

Mimo nekaterih bolj sporadičnih in lokalnih manifestacij likovnikov amaterjev, razstav posameznikov ali skupin predvsem v domačem kraju, pa še širše organiziranih dveh ali treh razstav mladih slovenskih likovnih amaterjev pred leti v Ljubljani pod okriljem nekdanje Revije Mlada pota, širša javnost pravzaprav ni bila seznanjena s tem področjem snovanja, o katerem še danes pravzaprav ne vemo mnogo. Če trdimo, da so bile te manifestacije zgolj sporadične in lokalne značaja, pa s tem seveda ne mislimo, da niso bile kdajpakdaj tudi dovolj zanimive ne le za domače občinstvo, temveč tudi za likovnega kritika ali likovnega sladokusca, ki sta si jih imela priliko ogledati. Spomnimo se samo Tisnikarjevih razstav, ali navčnih amaterjev iz Poljanske doline. Toda kot zanimivost, ki naj ilustrira, kako nepovezana je ta dejavnost, naj povem, da prav na I. republiški razstavi amaterskih likovnih del v Celju pogrešamo že stare znanke, Tisnikarja, slikarje iz Poljanske doline, člana »Klase«, krog mladih nadarjenih likovnikov amaterjev, ki se je zbiral nekoč okoli Mladih potov, a da so na drugi strani prav v dneh celjske razstave samostojno razstavljali člani Kluba ljubljanskih amaterskih slikarjev v prostorih kopskega muzeja, v prostorih ljubljanskega Zavoda za socialno zavarovanje pa slikar amater Franci Smole.

Razstava v celjskem Likovnem salonu je tokrat reprezentančnega značaja, predstavlja nam ožji izbor amaterskih likovnih stvaritev (28 del 22 avtorjev najrazličnejših poklicev od čevljarja do opernega pevca — od 142 poslanih del na javni razpis). Strokovna žirija se je odločila za tak kriterij vsled tega, ker je ugotovila, da javni razpis

Aleksander Kovač, operni pevec iz Maribora: Kurent

ni prišel do vseh likovnikov amaterjev in je torej poizkus take razstave bolj privlačen in učinkovitejši od nepopolnega pregleda del vseh avtorjev. Zato je izbrala za razstavo dela, ki najmanj podlegajo znanim vzorom in priučenim osebnim manirizacijam, ki jih je v širši javnosti, upoštevala je dela, ki zastopajo tiste smeri, ki so tudi sicer žive v sodobni likovni umetnosti. Nasprotno pa bi že dosedanj pregled poslanega gradiva v celoti pokazal, kot ugotavlja žirija, prizadevanja sodelujočih avtorjev v najrazličnejših stilnih smereh, vse od meščanskega krajinarstva, kakršnega je gojilo 19. stoletje, do abstraktnega ekspresionizma in kiča.

Če bo odziv na prihodnjo tovrstno razstavo popolnejši, potem bo vsekakor imelo smisel napraviti razstavo revalnega značaja, na kateri bi sleherni udeleženec razpisa sodeloval z enim delom. S tem bi lahko dobil popolnejši vpogled v dejavnost, ki je sestavni del naše likovne kulture, sodelujoči pa možnost medsebojnega primerjanja in ocenjevanja. Vrednejša dela naj bi žirija izbrala za katalog, v katerem naj bi jih skupno z utemeljitvijo njihove kvalitete reproducirala.

Takšna enkratna razstava bi vsekakor bila koristna. Toda nekateri so se ogrevali sicer bolj za razstave »ostrega izbornega kriterija«, saj je predvsem resnična kvaliteta tista, ki lahko stimulira. Ne glede na to, kje bo bodoča razstava, v Celju ali kje drugje, pa bi veljalo razmisliti o tem, da bi taka razstava popotovala po več središčih, zlasti onih, kjer je dejavnost likovnikov amaterjev zelo razvita. To bi vsekakor bilo zelo močno orodje proti včasih zelo dvomljivim lokalnim kriterijem vrednotenja domačih avtorjev.

Toliko o razstavi sami. Drugo pobudo, posvet o dejavnosti likovnikov amaterjev, pa je nakazalo spoznanje, da amaterski delavci niso dragoceni le po svojih likovno izraznih dosežkih, temveč bi se morali nanje močneje opirati kot na ljubitelje umetnosti, ki naj pomagajo pridobivati potencialno likovno občinstvo, pomagajo omogočiti, da bodo zgodovinski in sodobni dosežki likovne umetnosti našli pot razumevanja pri čim širšem krogu ljudi. Kot poklicna tudi amaterska likovna dejavnost ne more biti zaprta samo vase, biti sebična, marveč naj postaja most do spoznanja najvrednejših stvaritev likovne umetnosti, vzbujaja naj vedno novo dojemljivost ljudi za lepoto likovnih kvalitet. Če danes še ugotavljamo, da obstoja razkorak med občinstvom in umetnostjo, da je ta razkorak ogromen, potem je to slika naših slabosti, a obenem jasna orientacija za širšo dejavnost tudi likovnikov amaterjev.

Posvet o tem in ostalih vprašanjih je potekal zelo živahno. Tako smo tudi zvedeli, koliko so se preozki in koliko že širši delovni koncepti likovnikov amaterjev tam, kjer so le-ti že organizirani. V Murski Soboti so letos prvič uspeli pripraviti I. pomursko razstavo likovnikov amaterjev, le-ti imajo tudi svoj klub, a poleg tega so v gradu v preurejenih prostorih že tudi uredili stalno zbirko ter razstavne prostore za občasne razstave. Narodna galerija je za njihovo šolsko mladino priredila nekaj zanimivih predavanj, za katera se je vzbudilo zanimanje tudi v drugih krogih. V Trbovljah deluje v okviru Svobode Center likovna sekcija RELIK. Njihovi iniciativi se imamo zahvaliti, da bodo Trbovlje letos v Delavskem domu pridobile 150 kvadratnih metrov razstavnega prostora, kjer bodo začeli urejati tudi stalno zbirko. Prav v teh dneh razstavlja v foyerju doma domačin akad. slikar Janez Knez, čez nekaj dni pa bodo odprli tu razstavo likovnikov zasavskih revirjev. Na Jesenicah deluje že sedemnajst let DOLIK. Če so bili jeseniški likovniki amaterji v preteklosti dokaj zaprti sami vase, pa so lani sklenili, da bodo začeli spodbujati na Jesenicah širšo razstavno politiko. Zal ta kraj še vedno nima svojega razstavnega paviljona, za katerega pa načrti že obstoje. Tako je od načrtov in od razstavnega programa še vedno malo

uresničenega, saj bodo letos od šestih kar štiri razstave še vedno amaterske (poleg Smrekarja in razstave Aladina Lanza). V Sošanju in Velenju, pravijo, da je več razumevanja za glasbo in dramatik kot za likovno dejavnost. In kadar moralna podpora tudi je, zopet ni finančne. Kljub temu pa so bile tu poleg razstave likovnikov iz Saleške doline še razstave Napotnika, Pirnata, Smrekarja, Jakca. Zlasti Velenje ima v Kulturnem domu in Delavskem klubu lepe razstavne prostore, ki bi jih lahko še bolj izkoristili.

Le nekaj primerov, ki vzbujajo občutek, da kljub vsemu likovniki amaterji počasi le dobivajo smisel in posluh za širšo likovno vzgojno dejavnost. Z velikim pričakovanjem namreč spremljajo tudi napore poklicnih ustanov na tem področju. Nove, širše koncepte galerij, ki vključujejo tudi pedagoško delo, založniške napore pri izdajanju dostopnih reprodukcij itd.

Na posvetu je bilo govora tudi o tako imenovani komercializaciji likovnikov amaterjev. Stališče, naj bi tovarne ali drugi kupci brez strokovnega nasveta ne odkupovali del likovnih amaterjev, je le za pozdraviti, saj končno

Ob posvetu o gradnji družbenih centrov in objektov za kulturno dejavnost so si udeleženci ogledali prvi primer takega centra, ki ga prvakar gradijo v Lescach

tudi dela poklicnih likovnikov, kadar gre za odkup iz družbenih sredstev (vsaj princip je tak), odkupujejo ob strokovnem nasvetu poznavalcev.

Zelo zanimivo vprašanje, ki so ga nekateri sprožili in bi vsekakor bilo vredno samostojnega posveta, je bilo vprašanje pedagoškega vodenja likovnikov amaterjev in vrednotenja njihovih stvaritev. Tudi razstava nam je namreč pokazala dve smeri te dejavnosti. Dela posameznikov, ki so v svojem likovno izraznem svetu tako rekoč še nedotaknjeni, nekakšni ljudski umetniki, in drugi, zlasti iz mest, katerih dela nastajajo pod najrazličnejšimi vplivi. Kako vrednotiti ti dve smeri? Ali ohraniti nedotaknjenost ljudskega okusa, ki ni prišel v kontakt z različnimi likovnimi pojmovanji niti s kičem, temveč črpa iz svojega folklornega okolja, stare kmečke arhitekture itd.? Ali lahko v modernem svetu človeka v to umetno zapiramo, ali pa smo ga le dolžni opredeliti, da bo lahko do dogajanja v likovnem svetu zavzemal stališča? To so dileme, to so vprašanja, ki terjajo odgovorov, zlasti zato, ker vemo, da je prav ljudsko slikarstvo (Zemlja, Hlebinje) bilo tisto, ki je bilo tudi v preteklosti najbolj naše, samosvoje. Upajmo, da bodo organizatorji tega uspešnega posveta in I. razstave kaj kmalu pripravili posvet o teh vprašanjih, ki so gotovo za vse likovnike, tako profesionalne kot amaterje, izredno zanimiva in važna.

SONJA GAŠPERŠIČ

Za funkcionalnost družbenih centrov

podatki, s katerimi danes razpolaga komisija za družbene centre kažejo, da je pomanjkanje prostorov za kulturno in politično življenje v Sloveniji iz leta v leto bolj pereče. Občinski ljudski odbori štedijo s sredstvi prav za kulturne namene. Tudi tam, kjer njihov perspektivni načrt predvideva gradnjo družbenega centra, sredstev za to nikakor ne morejo spraviti skupaj. Akcija za ureditev takih centrov pa se je ustavila še zaradi drugih težav. V posameznih krajih še ni urejenih urbanističnih načrtov, nimamo ustreznih, proučenih projektov za družbene centre, ne cenene in funkcionalne opreme, s katero bi napolnili prostore. Občinski, komunalni in pogosto tudi politični ter kulturni faktorji ne poznajo zahtev, ki jih je postavila prednje gradnja novih naselij. In ne nazadnje je organizator, komisija za družbene centre, sklical posvetovanje zato, ker si je obetal predloge in sugestije za svoje delo v bodoče in za izpolnitev študije o družbenih centrih iz praktičnih vidikov, ki jo je pripravil Zavod za urbanizem v Ljubljani in ki jo namerava izdati Zveza Svobod in strnjani, kolikor mogoče studiozni in uporabni obliki.

Posvetovanje, ki so se ga udeležili predstavniki družbenih in kulturnih organizacij in občinskih skupščin iz vse Slovenije, je bilo lepo pripravljeno in je imelo bogat dnevni red. V dopoldanskih urah sta arhitekta Braco Mušič in Mitja Jernejc predavala o družbenih centrih, in sicer z vidika urbanizma in arhitekture. Temu je sledil ogled prvega resničnega slovenskega družbenega centra v Lescach, ki se pravkar gradi, ki sta ga vodila projektanta, nato pa še razgovor o projektu samem v Radovljici.

Če si še enkrat priključimo pred oči vzroke, ki so sprožili posvetovanje in poudarimo, da je bil dnevni red čisto na strokovnem nivoju, brez vsakega predavanja, ki bi se dotaknilo morda tudi organizacijskih in finančnih vprašanj okrog gradnje družbenih centrov, bomo morda lahko razumeli, zakaj tega posvetovanja v bistvu ne moremo imenovati posvetovanje. Kaj lahko se zgo-

tekturna pa sta ustvarila pojem o družbenem centru v širšem pomenu besede, kjer so vse omenjene komunikacije funkcionalno združene v nekem delu naselja, primerno oddaljene od stanovanj in prometa.

O družbenem centru v širšem pomenu lahko govorimo v zaselju, ki ima najmanj dva tisoč prebivalcev. Vemo pa, da takih družbenih centrov nimamo ne v starih in ne v novih naseljih. Še nekaj je trdno pred nami: množične gradnje, kakršnim smo bili priče v zadnjih letih, se bodo v bodoče neke ustavile, zakaj najprej moramo izpolniti tisto, kar že imamo in načrtno pomisliti na jutri.

In prvi korak v to smer pomenijo urbanistični načrti, ki bodo točno predvideli, kje, kaj in kako se bo gradilo, kam bomo namestili parke, kam jutrišnjo industrijo, stanovanjske hiše; urbanistični načrti, ki bodo enkrat za vselej naredili konec samovoljni in tako imenovani divji gradnji. Saj pač ni neznano, da včasih rastejo pri nas hiše kot gobe po dežju. Na najbolj neprimernih mestih. Ni to v škodo podobi celotne domovine? In ne bo to kamen spotike naših znanincev?

Družbeni center, ob katerem se je pomudil v svojem predavanju arhitekt Mitja Jernejc pa je družbeni center v ožjem, torej prostorsko območje, ki služi kulturnemu, družbenemu in političnemu izobraževanju ter udejstvovanju v prostem času.

Dva pojma torej, na prvi pogled vsak k sebi, v resnici pa še zdaleč ne. Čim namreč pričemo govoriti o družbenem centru v ožjem ali o objektu za kulturno dejavnost, smo že zadeli ob urbanizem, ob zahtevi, ki jih zastavlja naše življenje danes in ki jih bo postavljalo jutri.

Potreba in želja po družbenih centrih v ožjem, rase pri nas od konca vojne sem. Res pa, da sta preveč let taval v megli. Dogajalo se je namreč, da nismo prav vedeli, kakšni naj bodo, zakaj naj služijo. Gradili smo pač, za družne, kulturne, delavske domove, da bi popestrili in aktivizirali svobodne aktivnosti v nekem kraju. In kaj je danes s temi domovi? Ze njihovo vzdrževanje samo požre več denarja, kot ga zmore dotična komuna. Ali pa so veliki in kljub velikosti še vendarle premajhni, da bi sprejeli še knjižnico ali klub. Domovi se pogosto spreminjajo v skladišča, propadajo, so nefunkcionalni, neprimerni za gostovanje poklicnih umetniških skupin in podobno. Danes, ko imamo za sabo že nekaj izkušenj in ko natanko poznamo vsebino in obliko svobodnih aktivnosti, moramo dati družbenim centrom še marsikaj na pot. Kje jih bomo postavili? V vsakem kraju? Bomo danes naročili projekt, jutri bo stavba pod streho? Družbeni center v svoji monumentalni, reprezentančni stavbi?

V svetu že dolgo vedo, da stvar ni tako preprosta. Zato se poslužujejo mnogo variant. Prvič upoštevajo število prebivalcev, potem njihov način življenja danes in predvidevajo, kaj bo z njimi jutri. In sploh ne grade družbenih centrov v enem zamahu. Osvojili so si tako imenovani postopni način gradnje, ki postavi v prvem letu prostore za knjižnico in klub na primer, v drugem in tretjem pa še kaj več. Pa še nekaj. Nikjer ne piše, da naj bi bil družbeni center nameščen v svoji stavbi. Morda rabimo šolo ali kaj podobnega. Obvestili bomo projektanta in glavnega investitorja za gradnjo te šole, da smo voljni pridržati nekaj denarja, če bomo lahko v večernih urah zahajali v šolske prostore in morda še v kakšen dodaten, ki ga bodo postavili posebej za nas. In spet nikar ne pozabimo, da je v našem kraju pravkar živahna dramska sekcija in je kmalu morda ne bo več. Družabni center naj bo projektiran in opremljen tako, da se bo mogel prilagajati času.

Arhitekt Jernejc je v svojem predavanju omenil še eno možno varianto za gradnjo družbenih centrov, in sicer, da bi jih namestili včasne lesene barake. Gotovo praktičen predlog, ne vem pa, če bi se pri nas obnesel. Slovenci smo pač že od nekdaj za »dobro«
blago. Spomnimo se le, kako hitro poišejo v knjigarnah v usnje vezane knjige!

Družbeni center v Lescach ni le prvi primer svoje vrste v Sloveniji, temveč tudi primer racionalne etapne gradnje v paviljonskem sistemu. Pravkar se gradijo knjižnica, manjši prostor za predavanja, bife, dva upravna prostora za organizacijo SZDL in hišnikovo stanovanje. Investitor? Predvsem tovarna verig v Lescach, pa seveda tudi drugi. In celoten proračun? Okrog dvesto milijonov dinarjev. Toda, če te milijone porazdelimo na več let in med vrsto investitorjev, če poučimo in prepričamo vodilne družbene in kulturne faktorje ter sploh občinsko skupnost o nujnosti družbenega centra, ta družbeni center vendarle ne bo tam, kjer ga rabimo, takšen problem. Lahko ga bomo imeli. Gotovo!

ALA PEČE

Hans Hellmut Kirst:

TOVARIŠI

61

Slišal je ravno še direktorja Kerzeja, že s sijajem svojega zveznega križa za službo, kako je zaklical z moškim glasom: »...in tako bom nosil to visoko odlikovanje za nas vse. Za gospode v moji upravi, vse do najmanjšega delavca pri vlivanju plošč. Za ljudi v računovodstvu prav tako kot za snažilke...«

Odvetnik Gisenius je čepel v majhni telefonski govorilnici poleg vratarjeve lože. Na ušesa je vlekel glas telefonske slušalke in Tantau je opazil, kako so se njegove oči vse bolj zoževale, dokler niso bile naposled le še dve reži. Potem je odgovoril na kratko in hlastno, odložil slušalko in skrajno zamišljen zapustil govorilnico.

»No?« Tantau ga je iztrgal iz njegovih misli. »Novo naročilo?«

»Od kod to veste?« Če se je Gisenius čutil, je izgubil nekaj svoje naučene dostojanственности.

»Jaz ne vem ničesar,« je neprisiljeno odvrnil Tantau. »O priliki le zavoham. V kraljestvu živali je mnogo takih primerov. Če bi nekoč hoteli brati Brehma...«

»Gospod Tantau,« Gisenius se je zopet povsem znašel, »zdaj nimava časa za vašo zoološka izvajanja. Takoj morate na policijo. Postaja center.«

»Zakaj?«

»Poznate gospodično Karin Kerze?«

»Očarljivo dekle.«

»V zaporu je.«

»Zaradi varnosti?« Tantau se je svetniško smehljaj.

»Kako?« Gisenius se je za hip vznemiril. »Poslušajte: gospodična Kerze se je s svojim avtomobilom zaletela v neki kiosk za časopise.«

»Ranjena?«

»Ne. Toda kiosk je popolnoma razdelan. Zdaj je na policijski postaji center in se upira zapustiti zapor, čeprav bi jo izpustili na svobodo.«

»Kot rečeno, očarljivo dekle.«

»Prosim, gospod Tantau, stvar je resna. Pripeljite Karin. Pregovorite jo. Obljubite ji, kar hočete. Samo: danes zvečer mora biti doma. Mudi se. Pojdite hitro, hitro.«

Tantau je pokimal in se odmajal.

»Hitri niso vedno prvi na cilju,« je zabrundal ravno še dovolj glasno, da ga je Gisenius lahko slišal.

»Trmasta je kot sto mul,« je poročal rajonski policijski načelnik Brahmvogel. »Pri tem pa bi lahko odšla, če bi le hoteli. Na vsak način s tem pridržkom, da povrne stoddostno škodo...«

»Storjeno bo,« ga je prekinil Tantau.

»Oče Kerze ni ravno reven mož.«

»Kaj je le s to dečvo? Ko smo jo vtaknili v celico, je bila skorajdane hvaležna. Mi lahko to razložite?«

»Morebiti.« Tantau je pomežiknil Brahmvoglu. »Gospodična bi se naj danes zvečer namreč zaročila. Na izrecno željo svojega očeta.«

»In noče?«

»Tako je videti...«

»Glej, glej. Lahko pa razumem... pri tem očetu!«

»Razumeli bi še bolje, če bi vedeli, kaj je z ženinom... No, vseeno. Lahko pozikusim pomiriti gospodično?«

Brahm Vogel je vstal in odprl svojemu obiskovalcu vrata. »Če se na vsak način želite športno izživljati. Dama je kos dveh treniranim policajema...«

Križala sta ozek hodnik. Kamnita tla, stene obeljene z apnom, mrežasta vrata. Brahm Vogel je vtaknil ključ v neko klju-

ponudim brez protiusluge. In če sem prav poučen, se nečete zaročiti. No, morda se lahko to uredi.«

»Res? Kako?« Prvič je pokazala zanimanje.

»Gotovo, ne s silo.«

»Poznate tega Bartoscha, s katerim bi me radi zaročili?«

»Gospoda višjega vladnega svetnika?« Tantau je rategnil besedico »gospod« dovolj na dolgo. Kot zdravnik se je nasmešnil dekletu.

»Zdi se mi, da vidite vse,« se je čutila Karin. »Nočem ga. Lahko razumete?«

»V tem pogledu vas razumem zelo dobro, otrok moj.«

»Potem mi pomagajte.«

»Poskusil bom. Vsekakor je treba zato izpolniti nekaj pogojev...«

»Katere?«

»Zdaj najprej pojdiva oba lepo domov v vilo Kerze. Zato pa obljubim, da s planirano zaroko — vsaj zaenkrat — ne bo nič. Nikar naju naj ne moti, da bo vaš oče sprejel danes zvečer množico gostov. Vštejva celo gospoda ministra. In potem morate poslušati moje nasvete. Hočete?«

»Da. Hočem.« Končno je bila zopet normalno, mlado dekle. »V vas zaupam!« In tiho je pristavila: »Tako rada bi zaupala... komurkoli.«

»Počasi!« Tantau je svareče dvignil prst. »Storiti hočem kar morem. Na koncu mora vsakdo opraviti sam s seboj. To zveni neumno, pa je tako: človek si mora znati sam zaupati... potem je najvažnejše storjeno.«

Gostje okrašenega direktorja Kerzeja so prišli k večernemu sprejemu v vilo Kerze polnoštevilno.

V svečano dekoriranih sobah je vladalo neko rahlo alkoholično vzdušje.

Tovariši

63

Tantau si je nič kaj prizadeval, da je prišel s Karin neopazno v prvo nadstropje in jo tam najprej odpravil v njeno sobo.

Pri povratku na stopnicah ga je srečal eden izmed mnogih uslužnih duhov. »Naznanite gospodu direktorju Kerzeju in doktorju Giseniusu, da bi rad govoril z njima.«

Tantau je odšel v delovno sobo in prižgal vse luči, si poiskal najbolj udoben stol, sedel in iztegnil noge.

Ko sta se prikazala Kerze in Gisenius, ni podvzel ničesar, da bi vstal. Samo pričakujoče je poblisnil proti stopajočima.

»No?« je vprašal Kerze.

»Upam, da je vam in vašim gostom vaša svečanost v majhnem krogu v veselje.«

»Kje je moja hči?«

»Gospodična Kerze je v svoji sobi. Svetloval sem ji, da se oprha z mrzlo vodo, popije močno kavo in se nato napravi.«

»In naprej,« se je živo pozanimal Gisenius, »ste uredili vse?«

Tantau se je udobno zleknil. »Voz gospodične Kerze je močno poškodovan. Nastali stroški kakih tri tisoč mark. Škoda na kiosku za časopise je ocenjena na kakih tisoč mark. Z lastnikom so se pogodili, da ne bo ovdalil, če bo škoda povrnjena v roku treh dni. Policija je pripravljena, da se v stvar ne meša. Ena izmed običajnih prijav zaradi prometnega prekrška pa bo neizogibna. Stroški šestdeset, mogoče tudi sto mark. Komajda več.«

»Zelo dobro,« je preudarno dejal Gisenius. Ker pa je poznal Tantaua in ker je odkril v očeh majhnega moža nič kaj dober lesk, je takoj zavohal komplikacije.

»Bojim se, da nam gospod Tantau še ni povedal vsega, kar ve.«

»Meni zadostuje,« Kerze si je spet pridobil svojo samozavest. »Za podrobnosti je še jutri čas. Ne pozabimo: goste imamo.

S I. republiške razstave likovnih amaterjev: Jože Peternel, čevljar iz Zirov — Na pustni torek

Gospod minister čaka! In treba je še naznaniti zaroko.«

»Trenutek,« je tiho posegel Tantau. »Za urediti bi bila še neka malenkost. Imel sem opolnomočenje, da ponudim gospodični Kerze, če jo pogovorim, denar ali kako drugo reč. Je bilo tako, gospod doktor Gisenius?«

Gisenius je pritrdil.

»Torej: obljubil sem gospodični Kerze, da se ji danes zvečer ni treba zaročiti.«

»Neumnost!« je rekel Kerze. »To je bila zvižaja, šahovska poteza. In sicer nič!«

Tantau se za razburjenega Kerzeja ni več zmenil. Obrnil se je naravnost h Giseniusu:

»V premislek vam dajem naslednje: ali boste mojo obljubo gospodični Kerze izpolnili...«

»Ali?« je oprezno vprašal Gisenius.

»Ali tudi jaz ne morem držati obljube in vam povedati, kje se zadržuje Michael Meiners. On namreč živi. In sicer tu v tem lepem mestu.«

»Živi.« Kerze je stokal in z očmi iskal pomoči pri Giseniusu. »To je bilo pričakovati.« Gisenius ni niti malo izgubil oblasti nad seboj. »Gospod Tantau: hočete nas torej prisiliti, da upoštevamo vaše obljube?«

»Mislim, obljuba je vredna obljube...«

»Naj bo to izsiljevanje?« Kerze je neobvladano krilil z rokami. Njegov obraz je bil ognjeno rdeč. »Kaj vas brigajo moje privatne reči?«

Tantau se je dvignil. »Bojim se, da me ne razumete prav.« Obrnil se je h Giseniusu. »Gotovo je bolje, če se zdaj poslovim.«

»Trenutek, gospod Tantau!« Gisenius je pomirjačo položil svojo dlan na rame hišnega gospodarja. »Moj prijatelj je razumljivo nekoliko razburjen... Prosim, usedite se še.«

Tantau je natančno sledil povabilu.

Tovariši

64

»Torej dobro,« je odločil Gisenius. »Karin se danes zvečer ne bo zaročila. Se strinjaš, Kerze? To ti svetujem... resno!«

»Meniš resno?«

»Moj dobro pretehtan nasvet. Prosim pa te, da ga v svojem lastnem interesu sprejmeš.«

»Torej lepo,« je mukoma dejal Kerze. »Strinjam se.«

»Sicer še kaj, gospod Tantau?«

»Da. Še drobno vprašanje: kaj se bo pravzaprav zgodilo z Michaelom Meinersom, če vam povem njegov naslov?«

»Pogovarjali se bomo z njim.«

»Samo pogovarjali? So namreč pogovori, ki jih vodiš z nekim določenim poudarkom. Tako rekoč s pomočjo rok. Gotovo veste kaj menim?«

»Veš, kaj meni?« je začuden vprašal Kerze.

Gisenius je prikimal. »Mislim, da vem. Toda jamčim, da se kaj takega ne bo zgodilo.«

»To zadostuje... do nadaljnjega.« Tantau je izvlekel blok, ga odprl in spregovoril, medtem ko je preko roba drobne knjižice opazoval svoja sobesednika: »Michaela Meinersa, rojenega 15. marca 1924 v Immenstadt, sem našel danes jutraj v njegovi sobi v 'Gostišču pri pošti'.«

»Torej le!« je zamrmral Kerze.

Gisenius je nekaj časa zamišljeno molčal. Nato se je pozanimal: »Ste lahko ugotovili, zakaj je tu?«

»Da, sem.« Tantau je dolgo počival in na drobno ogledoval oba moža. Zdaj velja to, da položijo mino, ki bi v pravem trenutku in na pravem mestu sfrčala v zrak.

»Michael Meiners se zadržuje tukaj, da bi izterjal račune...« in potem kot za nameček »...za neko frankfurtsko podjetje.«

»Pretveza!« je vzkliznil Kerze. »Nič drugega kot pretveza!«

Gisenius je braneče dvignil roko. Ne-dvoumno ter svareče je gledal svojega prijatelja. Potem je ustrežljivo spregovoril: »S tem, gospod Tantau, je vaša naloga opravljena. Zahvaljemo se vam za vaše dobro in hitro delo.«

»Rado storjeno. Na žalost me boste kaj kmalu spet potrebovali... Saj poznate mojo telefonsko številko. Na svidenje, gospodje moji.«

»Tega smo se srečno znebili,« je Kerze opomnil potem, ko so se za Tantauom zaprla vrata.

»Upajmo.« Gisenius je bil zelo zamišljen. »Nikoli bi se ne smeli spustiti s tem možakarjem. Ve že dosti preveč... In to ni nenavarno.«

Kerze je s prsti nemirno bobnal po pisalni mizi. Nenadoma se je njegov zguban obraz razpotevil.

»Poslušaj, Gisenius, logično vzeto je stvar trenutno videti takale: Če Meiners živi, ne more biti mrtev. In če ni mrtev, ga ne more imeti nihče izmed nas na vesti.«

Gisenius se je prizanesljivo nasmešnil. »Nebo naj očuva tvojo naivnost.« Stopil je k pisalni mizi, odprl telefonski imenik, poiskal neko številko in jo zavrtel na telefonski številčnici.

»Prosim, povežite me z gospodom Michaelom Meinersom.«

Kerze je videl svojega prijatelja, kako molče prisluškuje. In potem je opazil, da je prebledel.

»Kaj je?« je vprašal, ko je Gisenius z vedrim »hvala« odložil slušalko.

»Pred slabno uro je zapustil hotel. Od-potoval. Neznano kam.«

»To vendar ni...« Kerze je požrl besedico »prima«, ker se ni podala presenečenemu, pobitemu obrazu njegovega spošto-

Tovariši

62

čavnico in ga skorajda obredno obrnil. Vrata so se odprla.

Tantau je brez obotavljanja vstopil.

»Ven!« mu je zadonel nasproti svetla, prepirljiv glas.

Tantau se je ustavil v bližini vrat, ki jih je Brahm Vogel za njim skrbno zaprl. Karin Kerze je čepela poleg pograda in zgrabila nogo lesene pručice. Široko krilo njene bele obleke se je razgrnilo po tleh kot zvonček. Tantau je muzaje opazoval v oči bodeči dekolte.

Ljubeznivo je rekel: »Ne držite pručke za nogo. Tako ne obvladata težišča. Potem je vsak natančno namerjeni met brezizgleden.«

»Kdo ste vi?«

Tantau se je predstavil po vseh pravilih. Povedal je, od kod prihaja, kdo ga je poslal, kaj je njegova naloga.

Karin je z nezaupanjem strmela vanj.

»Poglejte,« Tantau je govoril zelo previdno, »poznal sem že kopico mladih ljudi, ki so bili v težavah. Na vsak način pa so bili — to rad priznam — le redko tako srčkani, kot ste vi.«

»Kaj mi morda hočete dvoriti?«

»Bojim se, da sem za vas nekaj desetletij prestar.« Pomežiknil ji je. Potem pa se je zopet zresnil. »Na svetu so zanimivi mladi ljudje. Mladenci, ki tolažijo svoje trpljenje ob igralnih avtomatih, in dekleta, ki se zaradi neizpolnjene ljubezni vržejo okrog vratu kakemu drugemu moškemu.«

»Nadležni ste.«

»Nič ne more biti tako nadležno kot resnica.«

»O, ti ljubi bog! Poslal so mi zdravnika za duše.«

»Potrebujete ga. Toda jaz sem le preprost trgovec. Ničesar ne zahtevam in ne

PRI ISKANJU OBLIK IN MOŽNOSTI ZA REKREACIJO V PODJETJU »ISKRA«

VEMO KAKO, TODA NE DELAMO TAKO

**Nihče ne
proučuje, nihče
ne propagira,
nihče ne
premišlja...**

Redko in zelo zelo na dolge časovne presledke beremo v naših časopisih o telesni vzgoji v šoli, o njeni pedagoški in psihofizični funkciji, o temeljnih problemih naše telesne kulture...

Izsledimo pa podatke o tem:

- da ima danes večji del naše mladine okvare hrbtenice, prsnega koša in stopal (nekateri pravijo da zato, ker ima le vsaka deseta šola telesno vzgojo tako, kot bi naj bila)...

- danes ni več navdušenja za nekoč se tako popularne športne panoge in da imajo današnji otroci večje veselje do »domačih igrav« kot pa na primer igranja košarke, nogometa ali izletov (baje zato, ker je danes mnogo bolj enostavno kupiti gramofonsko ploščo in se naučiti bosso-novo in madison, kot pa se učiti v športno društvo).

- da je »kraljica športov« v zatonu, ker ni in nikoder novih mladih talentov (znanec sicer trdi, da ni vse tako in da na primer ponoven poraz naših atletinj v Milanu ni

tako hud, če pomislimo, da bi bile lahko celo druge, če ne bi bilo Francozinj)...

- da tudi obeti niso nič boljši, nič bolj razveseljujivi...

Kako...? Zakaj vse to...?

Verjetno zato, ker od 23 predstavnikov jugoslovanskih športnih zvez, od 120 predstavnikov posameznih strokovnih zvez v republiškem merilu, ker od stotin in tisočev odbornikov društev za telesno kulturo sa-

mo en procent ljudi rešuje vprašanja telesne kulture. Vsi ostali se ukvarjajo z zagonetnimi točkami, klubskimi financami, intrigami okoli kupovanja in prodajanja tekmovalcev, izpolnjevanjem športne stave, reševanjem stanovanjskih problemov, izpitnimi brodomi športnikov — »študentov«. Z vprašanji množične telesne kulture pa si nihče ne belji glave. Nihče ne študira resno ta problem, nihče ga ne propagira, nihče o njem ne premišlja!

SILO

- Enajst točk je zapisala komisija za oddih in rekreacijo pri sindikalnem odboru podjetja ISKRA in iz teh točk se vidi, kako malo je bilo doslej v tovarnah in obratih ISKRE (prek 10.000 zaposlenih) napravljene na področju rekreacije in kako si na novo ustanovljena komisija prizadeva, da bi rekreacijske aktivnosti popestrila, predvsem pa, da bi najprej med zaposlenimi vzbudila interes za te vrste telesne sprostitve.

- Toda prej, preden bo to komisiji uspelo, bo treba premostiti in odpraviti še marsikateri predsodek, ki je vse doslej zaviral in še zavira nekatere (za sedaj res samo nekatere) entuziaste pri tem delu.

- In če si šele sedanjí sestav komisije za oddih in rekreacijo, ki je bil na novo imenovan pri sindikatu, prizadeva rekreaciji utreti neka nova pota, pa se obenem postavlja vprašanje: Kaj pa so doslej delale raznorazne komisije za oddih in rekreacijo, ki so v sklopu sindikata v preteklih letih prav tako obstajale? Kaj so res vso svojo aktivnost usmerile le v razširitev počitniške mreže in se ukvarjale le z njeno organizacijo, za ostalo (in morda celo bolj važno), pa jim je zmanjkalo časa?

- Podjetje ISKRA vsako leto pripravi letne in zimske športne igre (letos so letne odpadle) in na to tekmovalstvo vsaka tovarna pošlje svojo ekipo, na tekmovalstvo pridejo v veliki večini posamezniki, ki za zahtevnejše nastope niso pripravljeni. Vprašajmo se, koliko so igre v dani situaciji sploh koristne, če pa na tekmovalstvo pridejo posamezniki, ki niso za nastop pripravljeni in nastopajo zgolj zato, da nastopijo.

- Pri iskanju oblik, ki čim bolj izpeljejo program, je komisija za šport in rekreacijo prišla do sklepa, da je področje rekreacije tolikaj zahtevno in obsežno, da razen v času polurnega odmora (pa še to le deloma), vsega ostalega ni moč več izvajati prek amatersko prizadevnih posameznikov (ki v večini primerov delajo še na odgovornih delovnih mestih). Z vsjo organizacijo rekreacije in oddiha, bi se moral pečati za to delo usposobljen strokovnjak.

Dovolj. To so splošne ugotovitve, ki kažejo, da so v podjetju ISKRA, kar zadeva rekreacijo in njeno razvitost v tovarnah, še čisto na začetku, kajti zdaj se šele iščejo oblike in možnosti, kako bi to delo poživili. Ali bolje, išče jih le komisija za oddih in rekreacijo, ker jih velika večina v podjetju še vedno ni spoznala, kaj bi lahko dosegli z organizirano rekreacijo.

POGOVOR Z ENAJSTIMI TOČKAMI

1. PRI ORGANIZIRANJU REKREACIJE gre za važno vejo družbene dejavnosti in pa za skrb za 10.000 zaposlenih, kolikor jih danes šteje celotni kolektiv ISKRE.

Zal pa je bilo te skrbi vse doslej bolj malo, kot kaže praksa. Zakaj?

2. Ni bilo nujno potrebnega dela, vodenega od strani strokovnjaka, morda referenta za rekreacijo, ali kakor koli bi ga že imenovali. Je pa vprašanje, kako bi pri nas delali neki tak strokovnjak, ker se komisija zaveda, da strokovno delovanje le v daljšem časovnem razdobju lahko pokaže pozitivne rezultate. Toda tako meni le komisija in še nekateri, večina pa bi takoj zahtevala neke pozitivne rezultate.

Kako pa ste delali do sedaj? In kdo je bil tisti, ki je delal?

3. DOSLEJ SO SE z organizacijo rekreacije v kolektivih bavili le posamezniki, posamezni telesnokulturni delavci, rezultati pa zaradi nesistematičnega dela niso bili očiti. Celo tako je bilo, da se je s takim nesistematičnim delom, delala celo škoda, ki so jo občutili tiste ekonomske enote, katerih posamezniki (ki so večkrat delali na vodilnih mestih) so se v času osemurnega delavnika, ukvarjali z organizacijo rekreacije, obenem pa izostajali od svojega delovnega mesta.

Izguba, ki je nastajala ob tem, bi bila vidna, če bi jo lahko izmerili v ekonomskih enotah, v katerih naj bi delali ti posamezniki, ki so se obenem ukvarjali še s drugimi posli. Hočemo povedati, da se je ob tem, pravzaprav delala dvojna

škoda. Posamezniki, ki niso bili strokovnjaki za rekreacijo, so svoje delo tam opravljali pomanjkljivo in ker se niso posvečali svojemu delovnemu mestu, je bilo tako tudi to delo opravljeno pomanjkljivo. Torej, nikjer ni bil dosežen namen.

Toda neke izkušnje so se tudi pri takem delu gotovo dobile. So se te izkušnje prenašale?

4. Ob vsaki športni akciji, se pred organizatorje postavlja isti problem, ki pa jih na novo ustanovljeni odbori vedno na novo rešujejo. Izkušnje se namreč niso in se ne prenašajo, ker je praksa pokazala, da se delo na športnem področju ne vrednoti toliko, kot delo na drugih področjih. In ker se ni toliko vrednotilo in se smatralo za nekaj odvečnega, je kaj kmalu prišlo do zapostavljanja delavca po strokovni liniji, s tem v zvezi pa do neprijetnih odnosov delovne okolice, kar je bilo vse doslej vzrok, da so ti posamezniki, ki so v začetku z velikimi načrti pričeli delati in pomagati pri organizaciji različnih športnih nastopov in tekmovanj, potem zaradi takih odnosov, s tem kaj kmalu končali in pričeli, če so sploh pričeli, delati nekeje druge.

In ker ni bilo sistematičnega dela in ker so bili rezultati bolj mlahavi...?

5. JE VSA športna aktivnost zaradi navedenih vzrokov izpostavljena kritikam v vseh svojih improvizacijah in tako vse bolj izgublja pomen, še tisto malo interesa, ki ga kažejo ali so ga kazali nekateri tovariši na vodilnih delovnih mestih za šport in rekreacijo. Zanimivo pa je, da je zanimanja za rekreacijo in šport v okviru tovarne, vedno manj, predvsem med vodilnim osebjem. (Značilno je, da se nobeden od upravnih funkcionarjev posameznih tovarn ni udeležil ali si vsaj ogledal prvih letnih iger AVTOMACIJE in ne zimskih športnih iger ISKRE!)

In v bodoče? V bodoče naj ne bi šlo več le za improvizirano delo?

6. VSAKA VEČJA fizkultura prireditve naj bi bila v bodoče izraz načrtne in pripravljene akcije, naj bi bila rezultat sistematične priprave v smislu sprostitev oblik športa. Vsaka udeležba takih članov, ki iz kolektivne zavesti nastopajo na tekmovalnih pripravah, je lahko bolj škodljiva kot koristna, zato bi s takim delom morali v bodoče prenehati.

Zakaj ste si pričeli tako prizadevati, da bi vzbudili zanimanje za rekreacijo?

7. Statistični podatki ugotavljajo, da se v starosti nad 35 let aktivno bavi s katerokoli športno panogo le 1% prebivalstva. Kako naj potlej tak človek ohrani svoj elan dela, če pa tega preprosto ne zmore, ker neprestano le daje, in tega, kar je dal, ne nadomesti. Tako seveda človek na svojem delovnem mestu vsak dan napravi manj, čeprav bi s 35 leti moral biti na vrhuncu svojih moči. Tu so potlej še izdatki za zdravniško službo, izdatki bi bili namreč lahko mnogo manjši, če bi bili ljudje bolj vzdržljivi.

Oboje bi lahko kaj hitro izboljšali, če bi pričeli z načrtnim delom — z rekreacijskimi oblikami v tovarnah in prostem času. Seveda pa rezultatov kljub vsemu, ne bi smeli pričakovati kar čez noč.

Potlej je tu še?

8. ENOLIČNOST NA delovnem mestu, ki nastopa ob stalno se ponavljajočih gibih, ki so rezultat študijskih gibov. Vse to

se slej ali prej prične odražati na duševnost delavca, to pa je tesno povezano z negativnim vplivom in negativnim odnosom do dela. Pogrešamo forum, ki bi iskal dopolnilnih vaj v nevsiljivi obliki. Naloga, ki je bila pri nas vse doslej zanemarjena, zahteva dokaj študijskega dela.

In kje so težave, kaj je glavna ovira, da se s tem študijskim delom in rekreacijo v tovarnah še niste načrtno pričeli baviti?

9. Teritorialna razbitost (iskrine tovarne stoje na vseh koncih Slovenije in že celo v drugih republikah) povzroča pri delu s posameznimi kolektivi posebne probleme.

In kaj boste napravili?

10. MNENJE KOMISIJE je, da je ISKRA kot reprezentantno slovensko podjetje s svojo obširno problematiko, ki zajema mnoge industrijske panoge, najbolj poklicana, da sledi nekaterim tovarnam in omogoči sistematično delovanje na tem področju družbene aktivnosti.

To bo važno posebno zdaj, ko se je pričelo prehajati na 42-urni delavnik?

11. Tedaj bo problem prostega časa še bolj očiten.

NAČRTI, ŽAL LE NAČRTI

Ceprav je v enajstih točkah, ki smo jih zapisali, še vedno vse preveč nekih pavšalnih misli, vrsta nedoločnih glagolov in drugih nekonkretnih določil, pa je vendar iz vsega čutiti, da v podjetju ISKRA novo ustanovljena komisija za oddih in rekreacijo, išče neke nove oblike in možnosti, kako rekreaciji utreti boljša pota. Toda, vse se ustavi pred ugotovitvijo — za to delo bo potreben strokovnjak, ki se bo resnično spoznal na svoje delo in ki bo v doglednem času tisto, kar zdaj le predvideva komisija za oddih in rekreacijo — potrdil tudi v praksi.

Za zdaj sicer takega strokovnjaka še nimajo, napravili pa so že plan dela, tako da so vse skupaj, vso športno aktivnost v kolektivno razdelili na rekreacijo in tekmovalno aktivnost.

Pod rekreacijo si zamišljajo: razvijati rekreacijo v času odmora, zamišljajo si razvijanje rekreacijskih oblik v prostem času in rekreacijo v času letnega in zimskega dopusta; medtem ko naj bi tekmovalna aktivnost zajela: organizacijo tekmovanj v posameznih športnih panogah med posameznimi tovarnami, organizacijo letnih športnih iger in organizacijo zimskih športnih iger.

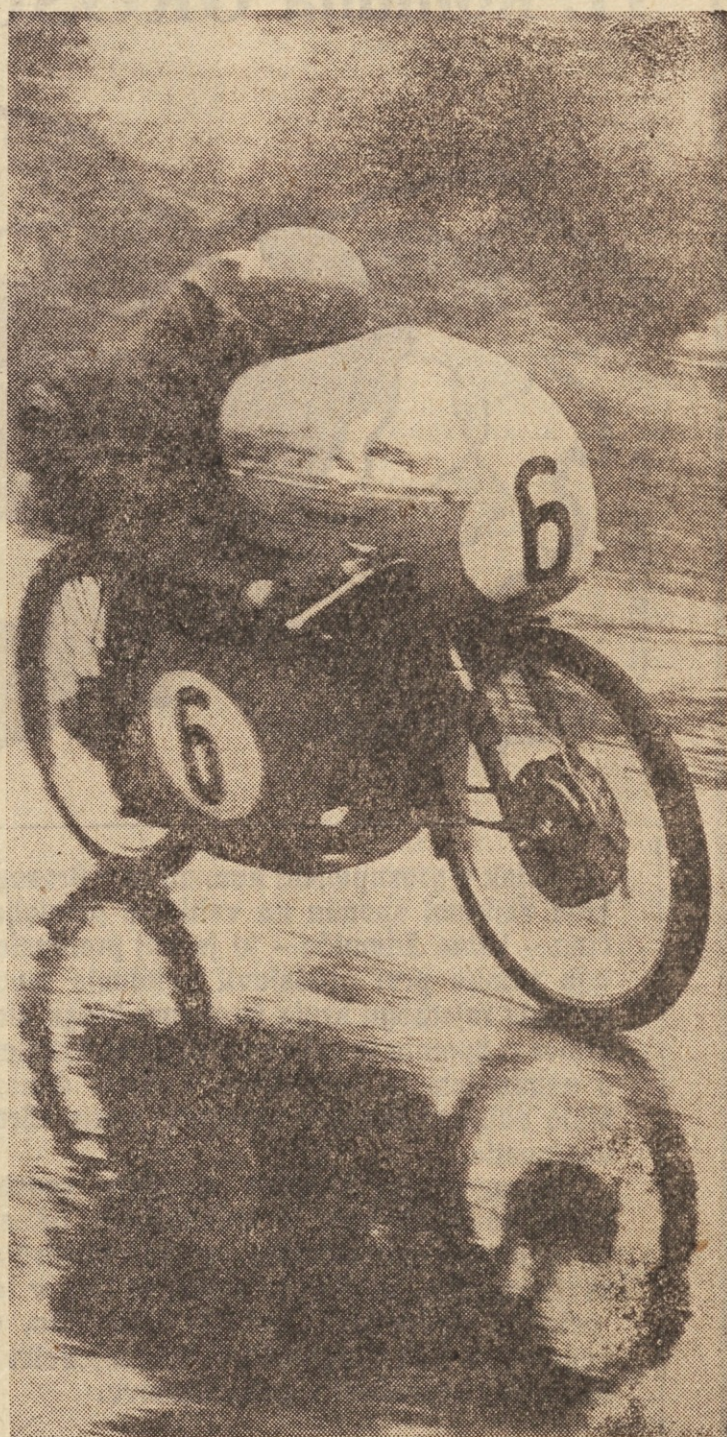
Plan dela je torej napravljen. Zdaj bi bilo treba ta plan dela le iz pisanih določil, spremeniti v prakso. Kdo in kdaj bodo to napravili, tega pa v ISKRI še ne vedo.

I. G.

Ponovno »Zadovoljiv uvod in perspektive«

V članek pod naslovom »Zadovoljiv uvod in boljše perspektive« v predzadnji številki Delavske enotnosti, se je pomotoma vrnila napaka, ki po nedolžnem krivi blejsko turistično društvo. Dejstvo namreč je, da ne odloča o cenah in vstopu na blejsko kopališče tamkajšnje Turistično društvo (kot je to pomotoma razvidno iz članka), temveč kopališčna uprava. Torej, uprava kopališča je tista, ki je bila primorana vsled ekonomske računice tako naviti svoje cene, da so si lahko blejski otroci ogledovali v vročih poletnih dneh vodo in svoje baze le onstran kopališčne ograde.

A. U.

Tomosovi motorji so v najnižjem tekmovalnem razredu na domačih in mednarodnih tekmovalnih klonili le pred japonskimi Hondami

Problemi telesnokulturne dejavnosti v Zasavju

V Zasavju je mogoče iz leta v leto opaziti vedno večje težave s financiranjem telesne kulture. Težave nastajajo zaradi vse večje množičnosti in njene posledice, to je kvalitete. Društveni občni zbori zvenijo zato v želji, da bi se spremenil sistem financiranja, da bi bila na voljo za telesnovzgojno in športno dejavnost večja sredstva in da bi sredstva — kolikor je pač mogoče, najbolj objektivno delili na podlagi dejavnosti posameznih telesnovzgojnih organizacij.

Res je sicer, da so iskali v Zasavju v zadnjih letih najbolj primerne oblike za financiranje društvene dejavnosti. Pri tem so se odločili za sklade pri občinskih skupščinah, v katere naj bi vplačevale delovne organizacije določen odstotek sredstev. Vzlic temu, da so vse občinske skupščine sprejele ustrezne odloke, pa sredstva ne dotekajo redno v sklade, niti ne v taki višini, kot je bilo prvotno predvideno. Zaradi tega se še nadalje porajajo težave v zvezi s financiranjem društvene dejavnosti.

Mnogi so pričakovali, da bo z novimi statuti občin in s posameznimi določili rešeno tudi to vprašanje. Novi statuti zasavskih občin sicer še niso sprejeti, vendar izhajajo iz osnutkov dokaj slabi tovrstni obeti. Dosedanje določbe so namreč vse preveč deklarativne in ne zagotavljajo dejanskega izboljšanja v zvezi s financiranjem društvene dejavnosti v Zasavju.

Osnutek novega statuta občine Trbovlje določa na primer v 68. členu med nalogami javnih služb naslednje: Občina skrbi za pravičen razvoj telesnovzgojne dejavnosti v društvih, učnih in vzgojnih zavodih; daje društvom in organizacijam materialno pomoč za njihovo delo; pomaga pri načrtni izgradnji športnih objektov; skrbi za izobraževanje potrebnih kadrov; ustanavlja potrebne organe za načrtno gradnjo, vzdrževanje in upravljanje športnih objektov in objektov za rekreacijo in telesno vzgojno razvedrilo in dejavnost v delovnih kolektivih in krajevnih skupnostih.

V osnutku novega statuta občine Hrastnik je določeno, da deluje pri občinski skupščini tudi svet za telesno vzgojo, ki opravlja zadeve s področja telesne vzgoje, športa in rekreacije. Osnutek novega statuta občine Litija določa v 73. členu, da se ustanovi svet za telesno vzgojo; v 83. členu osnutka statuta pa je določeno, da opravlja svet za telesno vzgojo zadeve s področja telesne vzgoje in športa. V 139. členu istega osnutka pa je določeno, da občina skrbi na področju telesne vzgoje za pravičen razvoj telesnovzgojne dejavnosti po društvih ter učnih in vzgojnih zavodih; daje društvom in organizacijam materialno pomoč za njihovo delo; pomaga pri izgradnji športnih objektov; pomaga pri reševanju kadrovskih problemov in ustanavlja posebne zavode za gradnjo, vzdrževanje in upravljanje športnih objektov. V osnutku statuta občine Litija pa je tudi zapisano, da za nemoteno delovanje in razvoj javnih služb (med katerimi je tudi telesna vzgoja) zagotavlja občina potrebna finančna sredstva, kolikor ta niso zagotovljena iz drugih virov, z vsakoletnim proračunom in družbenim planom v mejah potreb in možnosti. Ta sredstva pa se zagotovijo ali neposredno iz proračuna, ali iz posameznih skladov. Viri sredstev, s katerimi razpolagajo skladi, so po določilih iz osnutka statuta litijske občine: sredstva, ki se formirajo po posebnih predpisih; sredstva proračuna, ki se formirajo v določenih odstotkih od vseh ali določenih proračunskih dohodkov, in prispevki delovnih organizacij ter drugih teritorialnih enot in občanov.

Problemi, ki se porajajo v zvezi z delovanjem posameznih društev, terjajo spremembo posameznih določb v osnutkih statutov zasavskih občin ali pa izdajo posebnih aktov. Problemi v zvezi s financiranjem se podobno kot v dejavnosti društev pojavljajo tudi v zvezi z investicijami v telesnovzgojne ter športne objekte in potlej vzdrževanjem teh objektov, da ne omenjamo pomanjkanje prepotrebne vodiljskega kadra za društva. Ze današnje stanje večine športnih objektov in naprav — posebej na področju občin Zagerje ob Savi in Litija — je kritično. Nekoliko na boljšem je Hrastnik, na najboljšem — v primerjavi z ostalimi zasavskimi občinami — pa Trbovlje. Objekti pa na splošno propadajo, ni pa niti minimalnih sredstev za popravila in za najbolj potrebno vzdrževanje.

-k-

Se zadnji sončni dnevi pred dolgo zimo...

11. komuna GROSUPLJE

1. komuna VELENJE
2. komuna IDRIJA
3. komuna JESENICE
4. komuna KRANJ
5. komuna KAMNIK
6. komuna SEŽANA
7. komuna NOVO MESTO
8. komuna SEVNICA
9. komuna LOGATEC
10. komuna NOVA GORICA

Vzdolž prvih kilometrov avto ceste

Obisk v grosupeljski komuni in v Grosupljem ne hote vzdrami spomin na velikega pisatelja, domačina — Luisa Adamiča — ki je kot prebivalec daljne tuje zemlje prvi predstavil nekdanje tegobe ljudi svojega rojstnega kraja širokemu krogu slovenskih bralcev. Spomin je primerna utež na tehnični presojo o nekdanjem in zdajšnjem, s čimer danes seznanjajo obiskovalca prvi kilometri ceste »Bratsiva in enotnosti«.

Grosupeljska komuna zmaguje zaostalost; v pihih povojnih letih je izoblikovala trdne temelje za nadaljnji gospodarski razvoj: elektrificirala je svoja naselja, uredila je ceste, iz leta v leto izpopolnjuje vodovodno omrežje. Električna, cesta in voda pa so trije nepogrešljivi spremljevalci industrializacije, naprednega gospodarstva.

Komuna iz leta v leto povečuje svoj narodni dohodek, ki se že približuje štirim in pol milijarde. Primerjave letošnjega z minulimi leti nas ob ocenjevanju vrednosti narodnega dohodka in družbenega bruto proizvoda seznanjajo z indeksi od 110 do 120, pri čemer dosegajo očitne uspehe industrijska podjetja, gradbeništvo, promet, trgovina in kmetijska proizvodnja.

Trenutno je v komuni zaposlenih 3200 ljudi. Gram števila zaposlenih se je zlasti dvignil v zadnjih letih, ko so večje gospodarske organizacije — »Iskra«, »Zmaj«, »Rašica«, »Ljubljanske mlekarne«, »Modna oblačila«, »Semenarna«... — začele odpirati svoje proizvodne enote v naseljih komune, predvsem tam, kjer ne primanjkuje delovne sile. Hkrati z ustanavljanjem proizvodnih enot raznih domačih industrijskih podjetij, pa doprinesejo k povečevanju števila zaposlenih gospodarske organizacije s sedežem v komuni, ki se uveljavljajo z gradbeniško, tekstilno, mizarsko, elektro-strojno in avtomehanično dejavnostjo. Posebno pozornost vzbujajo organizacija kmetijske in živinorejske proizvodnje, ki postaja v družbenem sektorju izrazita »industrija pod vedrim nebom«.

Kmetijstvo je pogojeno z rodovitnostjo zemlje. V komuni sicer ni na pretek večjih površin, organizacija donosnejše poljedelske proizvodnje pa je vendarle možna ob uveljavljanju kooperacijski odnosov s kmetovalci, ki skrbno obdelujejo tudi razdrobljene krpe ornice. Poudarek vsekakor velja živinoreji, saj je krmne osnove dovolj na košenicah in pašnikih po številnih položnih pobočjih.

To dejavnost dopolnjuje uveljavljanje turizma kot gospodarske panoge, skoraj že značilne za grosupeljsko komuno. Ob avto cesti je dovolj smerokazov, ki vabijo v razna naselja komune: ribiški šport na Krki ali lovski turizem v razsežnih gozdovih Ilove gore sta lahko enako zanimiva kot je privlačna zima na Polževem ali poletje nekje ob Taborški jami.

Grosupeljska komuna bržkone ne bo nikoli izrazito industrijska; občina si prizadeva, da omogoči poslovanje nekaterim proizvodnim enotam v krajih, v katerih je tovarna malone edini vir zasluga za pretežno število prebivalcev. Omejeno število podjetij seveda zmanjšuje možnost prebiranja med poklici in je zato bolj umljivo, da se lepo število občanov vozi v bližnja industrijska središča na delo. Cesta in železnica sta tu, prometni utrip je izredno živahen in daljave pravzaprav ne predstavljajo nikakršnega problema.

Svoje dni je bilo drugače; Luis Adamič pripoveduje o ljudeh, ki so zapuščali Grosuplje, bližnje in daljne vasi, ter odhajali v daljni svet. Pripoveduje o sebi, ki je prav tako

odšel nekega dne tja daleč čez morje... Njegova pripoved vrednoti zdajšnje življenjske pogoje v teh krajih in če smo v pričujoči reportaži zbrali vsaj temeljne kamne za nadaljnji razvoj gospodarskega življenja v komuni, potem smo se približali namenu, da s predstavitvijo zdajšnjega predstavimo hkrati tudi jutrišnje vsakdanje delo in življenje na območju te obsežne občine.

ZIDANJE STANOVANJ ZA TRŽIŠČE

Tudi pripoved o Splošnem gradbenem podjetju Grosuplje lahko začnemo z ugotovitvijo, da je ta gospodarska organizacija začela pred dobrimi petnajstimi leti z minimalnimi osnovnimi sredstvi, danes pa jo uvrščamo z okroglimi tremi milijardami letne realizacije med srednje-močna gradbena podjetja v naši republiki. Natančnejša statistika bi znala poiskati podjetju šesto ali sedmo mesto v vrsti gradbenikov, prvo pa nedvomno v vrsti gospodarskih organizacij komune.

Njegov razvoj v zadnjih letih karakterizirajo številke, ki govorijo o letnem dohodku na zaposlenega:

1958. leta je zabeležilo podjetje milijon 249 tisoč dinarjev realizacije na zaposlenega; naslednje leto že milijon 700 tisoč, zatem 2 milijona 440 tisoč, predlanskim 2 milijona 850 tisoč in lani — leta 1963 — tri milijone 200 tisoč. Vzpenjanje diagrama glede na dohodek zaposlenega je toliko očitnejše, če ob njem projiciramo diagram zaposlovanja, saj je število delavcev raslo iz leta v leto in danes sestavlja delovni kolektiv blizu 850 stalnih članov in nekaj 100 sezonskih.

Delovno področje Splošnega gradbenega podjetja ni le komuna, pač pa sega s svojo dejavnostjo še v druge mejne komune. Razdeljeno je na pet sektorjev — popolnoma samostojnih ekonomskih enot z organi delavskega samoupravljanja ter s sindikalno organizacijo — ki jih seveda združuje enotna uprava s tehnično službo in s centralnim delavskim svetom podjetja. Sektorje izpopolnjujejo posamezni specializirani obrati — za transport, mehanizacijo — ki spet poslujejo kot samostojne enote.

Vsak sektor zase je pravzaprav individualna gradbena operativna.

SEKTOR I — njegovo območje je Ljubljana in gradilišča v Mirni, Krmelju in Trzinu, kjer dograjuje stanovanjske objekte. Trenutno gradi ta sektor Fakulteto za gradbeništvo, arhitekturo in geodezijo, Tovarno vijakov, Kovinsko industrijo

Ig, poslovno-stanovanjske objekte v Gerbičevi ulici, cesti 15, v Bobenčkovih ulici, kjer bo zgradil 3 devetnadstropne stolpnice, hkrati pa se ukvarja z različnimi manjšimi adaptacijami in storitvenimi deli.

SEKTOR II — je tudi v Ljubljani, obenem pa njegova delovna enota dograjuje žagarski obrat za litijsko lesno industrijo. Ob stanovanjih za trg — Bežigrad — dograjuje sektor II Zavod za gluho mladičino in Zavod za zaposlovanje delavcev. Med pomembnejša dela tega sektorja sodi obnovitev magistrata.

SEKTOR III — je najbližji bazi podjetja. Njegovo delovno območje je Grosuplje. Tu gradi poslovno-stanovanjski objekt, novo pošto postopje, farmo za 10.000 bekonov v Stični ter silose in manjše gospodarske objekte za naročnika Kmetijsko zadruge ter Kmetijsko gospodarstvo Grosuplje; gradi pa še železniško postajo v Dobropolju.

SEKTOR IV — Turjaški grad in njegovo obnavljanje je zaupano temu sektorju. Z njim dve novogradnji: Zdravstveni dom in osemletka na Rudniku. Ob obnavljanju bolnice v Škofljici je ta sektor še usposobljen v nizkih gradnjah, saj gradi mostove na cesti Velike Lašče—Kočevje. Tuda ta sektor zida stanovanja za trg.

SEKTOR V — je najoddaljenejši od matične uprave — njegovo območje je Vrhnika. Po izgradnji hotela Mantova in bencinske črpalke se zdaj loteva gradnje kmetijskih objektov za potrebe tamkajšnje zadruge in manjših adaptacijskih del.

Pregled sektorskih dejavnosti nas prepriča v univerzalnost podjetja, ki je sposobno graditi industrijske objekte, stanovanjska poslopja, poslovne zgradbe kot tudi specifične nizke gradnje. Pri vsej tej univerzalnosti — ki kaže na visoko strokovno raven podjetja ter njegovega tehničnega vodstva — pa daje podjetje precej poudarka zidanju stanovanjskih objektov za trg. Ta stanovanja so različnih standardov in potemtakem dostopna različni kupni moči interesentov.

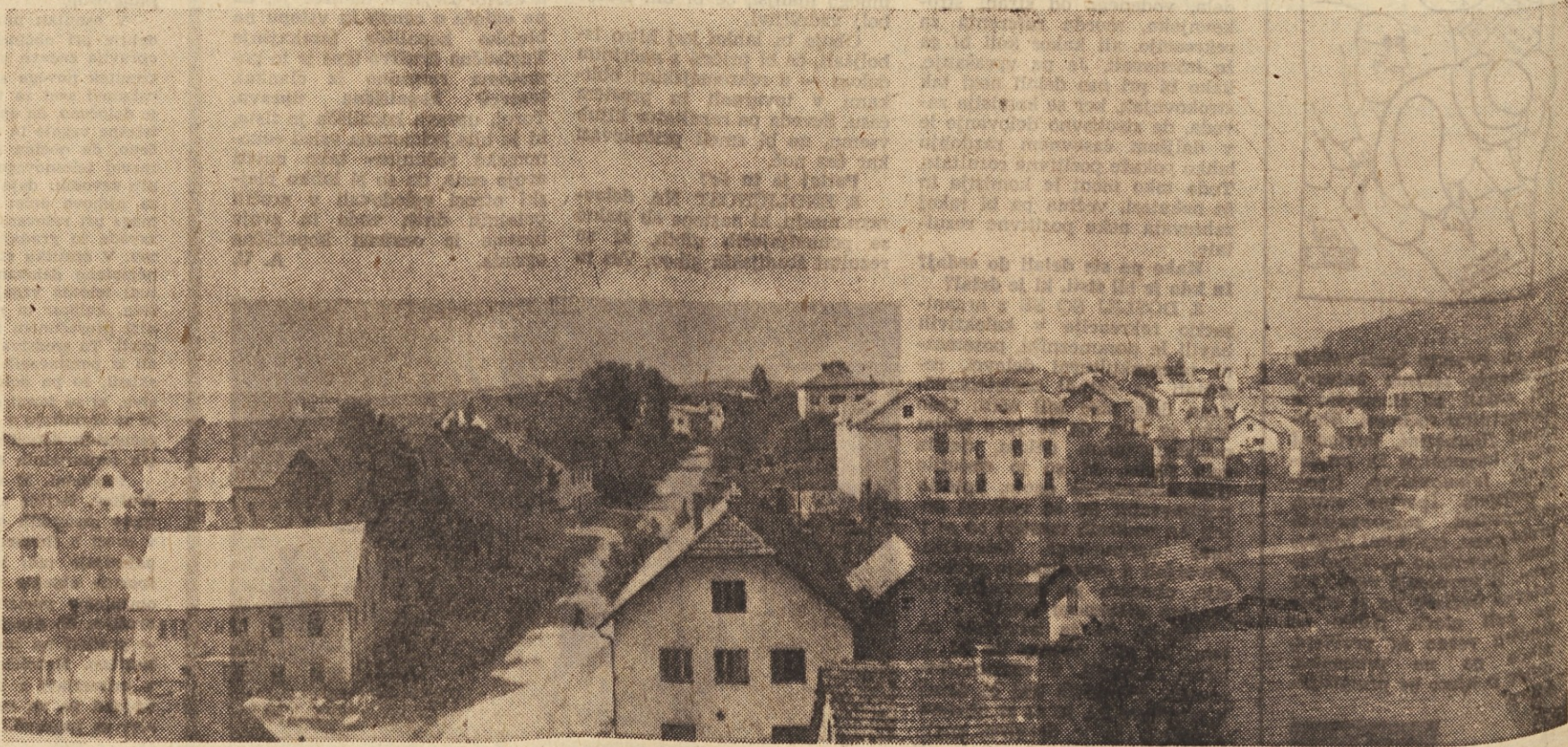
Zidanje stanovanj za tržišče je že doslej močno razmahnila vsakdanje načrtovanje Splošnega gradbenega podjetja Grosuplje. Trenutno dograjuje 256 stanovanjskih enot, ki bodo že letos vseljene, v naslednjem letu ter tja do leta 1965 pa bo vseljenih še nadaljnjih 450 stanovanjskih enot.

Čas, potreben za zidavo stanovanj, ne presega deset mesecev! Na zmanjševanje delovnih ur ugodno

vpliva uvažanje mehanizacije, gradbenih elementov ter upoštevanje tipizacije — okna, vrata — kar spet ugodno vpliva na zmanjševanje gradbenih stroškov. Tako je podjetje potrebovalo za zidanje 126 stanovanjskega bloka v Hranilniški ulici v Ljubljani le 19 mesecev. Pri tem je seveda treba poudariti, da podjetje gradi tako rekoč od projekta, temelja do ključa. V svojo gradbeno operativno premišljeno vključuje mehanizacijo, gradbeniške in obrtniške storitve, katere dejavnosti črpa iz lastnih obratov, manjših enot. Smotno uporabljanje mehanizacije ter sinhronizacija posameznih obrtniških storitev sta podobni pravcati strategiji v razdeljevanju delavcev, strojev in opreme.

Na produktivnost precej vplivajo stanovanjske razmere članov kolektiva, ki preživljajo mesece in mesece na gradbiščih v raznih krajih. Podjetje je doslej zgradilo v Ljubljani 120, 240 in 80-stanovanjski blok za samce, 100-stanovanjski blok pa v Grosupljem. Trenutno načrtuje zidanje samskih domov še na Rudniku in Vrhniki. Z domovi podjetje organizira obrate družbene prehrane, ne le na večjih, pač pa tudi na manjših gradbiščih. Če dodamo dograjenim samskim domovom še družinska stanovanja, ki jih je podjetje sezidalo ali pa njihovo zidanje načrtuje, potem spoznamo organizacijo, ki z oblikovanjem osebnega standarda svojih delavcev hitreje izpolnjuje svoje proizvodne naloge, dosega zadovoljivo stopnjo produktivnosti ter utrjuje stalnost članov delovnega kolektiva, kar je osnova za boljše in prizadevnejše uveljavljanje samoupravljanja, gospodarjenja v podjetju.

O produktivnosti in organizaciji dela s poudarkom na medsebojnem sodelovanju posameznih obratov — mizarskega, ključavničarskega, tesarkega, železokrivnice, avto-parka in žage — nazorno pripoveduje primer Skopja, ki je močno angažiralo slovensko gradbeno operativno in ni pri tem tempo dela na že začelih delih v ničemer zaostal. Tako v Splošnem gradbenem podjetju Grosuplje v sodelovanju z različnimi gradbenimi podjetji, daje Grosuplje porušene-mu Skopju 120 strokovno usposobljenih delavcev z vso potrebno mehanizacijo. Ta pomoč pa ni le legitimacija solidarnosti, ampak legitimacija sposobnosti prilagoditve težjim delovnim akcijam, smotnosti v razporeditvi svojih moči za nenehno doseganje načrtovanih ter hkrati nepredvidenih nalog.

Panorama Grosuplje

VRAČANJE VLOŽENEGA DENARJA

KMETIJSKA ZADRUGA GRO-SUPLJE obrestuje precejšnje investicije, ki jih je leta in leta vlagala v usposobitev rodni površini. 400 hektarom bo letos dodala nadaljnjih 300, s čimer bo pridobila močno krmno osnovo za načrtovanih 300 stojišč v hlevih, kjer danes že vzreja 150 glav govedi. Hkrati pa pomeni zadrugi zemlja osnovo za pridelovanje kvalitetnega semenskega krompirja, ki ga za zdaj prideluje na 60 hektarih — kar je bržkone sploh največji kompleks za krompir v Sloveniji — ter si od letošnje letine obeta blizu 400 vagonov izbrane sorte.

Tretje, kar vzbuja pozornost, je plantaža jablan, ki obsega polnih 100 ha. Na jesen bodo jabolka prvega rodu že godna za bera; nasledno jesen pa že 300 vagonov prvovrstnih sortnih sadežev.

Te dejavnosti — poljedelstvo, živinoreja in sadjarstvo — izpopolnjuje kooperacijski odnos z zasebnimi kmetovalci, naseljenimi ob robu posestev kmetijske zadruge. Tem nudi zadruga strokovno pomoč, mehanizacijo, umetna gnojila, močna krmila v zamenjavo za vzrejo živine kot tudi za pridelovanje poljskih kultur. Obenem pa kmetje pomagajo zadrugi v dnevi, ko sta polje in gozd najzahtevnejša. Takšnote vse tesnejše sodelovanje med zasebnimi kmetovalci in proizvajalci družbenega sektorja je pravzaprav ključ do popolnejšega izkoriščanja zemlje ter njene rodovitnosti in uvod v začetek takšnega gospodarjenja, ki prinaša s tržnimi presežki smotrno gospodarski račun z naraščajočim skupnim in osebnim dohodkom.

100 in več milijonov je doslej zadruga investirala za svojo dejavnost; 100 in več milijonov ji bodo skoraj začela vračati polja in senožeti, vzorno urejeni hlevi in ne naposled gozd, ki je v teh krajih svojevrstna gospodarska enota pod vedrim nebom.

Bežna ilustracija vsakdanjega poslovanja Kmetijske zadruge v Grosupljem nehoti sproži misel, ki zadeva morebitno združitev vseh kmetijskih gospodarskih organizacij v komuni v močno enoto, v kombinat. Misel je vsekakor opredeljena za skupni naslov, izpisan z velikimi črkami, ki ga sestavljajo naslovi sicer popolnoma samostojnih obratov.

Uspehi Kmetijske zadruge Grosuplje že napovedujejo dan, ko gozdno gospodarstvo ne bo več živelo kmetijstvo, ko bodo hektarski donosi ob zmernih proizvodnih stroških vračali delovni organizaciji vloženi denar in trud. Samo kooperacija z zasebnimi kmetovalci je lani presegla realizacijo lesne proizvodnje, letos se ji bodo pridružile še druge panoge poljedelstva in živinoreje. Pridružijo se ji seveda lahko le ob načrtnem pridobivanju novih površin, ob izbiranju donosnejših poljedelskih kultur, ob intenzivnem povečevanju krmne baze s povečevanjem števila stojišč v sodobno izgrajenih hlevih, skratka z upornim izvajanjem zamišljenih elaboratov.

ZNAČILNOST POLJEDELSKIH POVRŠIN

Kmetijska zadruga v Stični poklanja dobrušen del proizvodnih obveznosti v oskrbo zasebnim kmetovalcem. Karakteristika tal namreč onemogoča arondacijo večjih kompleksov, primernih za mehanizirano obdelovanje in je zavoljo tega kooperacijski odnos z vsakim kmetovalcem na območju zadruge edina pot do donosnejšega poljedelstva in živinoreje. Uveljavljanje tega odnosa se kaže v lanskem za 12 odstotkov povečanem planu, letošnje polletje pa opozarja na novih 6 odstotkov, s katerimi bo presežen letošnji plan proizvodnje. Med drugim bo dala zadruga za trg 600 ton semenskega krompirja; s pridobivanjem močnih površin bo zadruga povečala zdajšnjih 150 stojišč za 150 novih.

OSNOVE ZA VELIKE POVRŠINE

KMETIJSKO GOSPODARSTVO Grosuplje ustvarja z novo pridobljenimi zemljišči močno krmno osnovo za intenzivno živinorejo. Letošnji plan, ki predvideva pridobitev 500 novih hektarov, bo vsak čas dosežen. Močvirne in občasne poplavne površine — okrog 450 ha — bodo hitro z agromelioracijo usposobljene za visoko proizvodnjo. Tako bo že desetletja stara zamisel za osušitev grosupeljske kotline postala stvarnost. Povečane in izboljšane površine bodo dajale dovolj osnovne krmne za rejo 2500 glav govedi in let-

Značilna dolenska pokrajina — v ozadju Višnja gora

no proizvodnjo 10.000 pitancev — bekonov.

Nagel razvoj KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA Grosuplje najlepše prikazuje naslednje skope številke: brutoprodukt leta 1959 je znašal 88 milijonov din, leta 1962 520 milijonov din, letos pa okroglo 900 milijonov din; leta 1959 je gospodarstvo redilo 295 glav goveje živine, 1963 jih ima 1750; leta 1962 je dalo na trg 340 ton mesa, letos 740 ton, lani je dajalo za potrošnjo mesečno 100.000 litrov mleka, letos pa povprečno po 150.000 litrov mleka na mesec. K temu moramo dodati še 12 vagonov pšenice in nad 30 vagonov krompirja. Ta močno povečana proizvodnja dokazuje, da so sredstva, vložena v izgradnjo gospodarstva, dobro naložena in da dosega svoj namen.

ODLIKE ZNAČILNEGA STIŠKEGA BLAGA

Od nadaljnega razvoja stiškega živinorejskega obrata je precej odvisna proizvodnja v obratu Ljubljanskih mlekar v Stični. Obrat dobiva zdaj blizu 600 litrov mleka dnevno od stiške zadruge; s povečanjem stojišč jih bo dobil tisoč dvesto, kar bo vsekakor v prid njegovi proizvodnji, ki s svojo ponudbo znanega stiškega trapista ne zmaguje povpraševanja.

Mehaniziran obrat — v stranskem krilu stare graščine — lahko dnevno predela 4000 litrov mleka; razumljivo torej, da obrat ne oskrbuje samo domača in najbližja zadruga s svojim posestvom, pač pa tudi zadruga v oddaljenejših krajih. Sezonsko obeležje obratu daje poraba mleka, ki je v poletnem času dokaj več-

BOJ ZA VODO NA SKOPIH TLEH

Kmetijska zadruga Dobrepolje bi je vsakdanji boj za vodo. 85 hektarov arondiranih površin, namenjenih proizvodnji krmne, senik, silos, mehanizacija, skladišče — vse to služi 120 stojiščem v vzorno urejenem hlevu. Zadruga bo dala letošnje jesen 100 vagonov presežka merkantilnega krompirja, hkrati pa dosega uspehe z vzrejo plemenske govedi — sivorjave pasme — ki dopolnjuje program pitanja živine, kar sodi med pomembnejše dejavnosti dobrepoljskih zadržnikov.

Stranska, a vendar donosna dejavnost zadruge je — suha roba, saj je zadruga izplačala proizvajalcem v prvem polletju 24 milijonov dinarjev samo za zobotrebe. Gozdovi so razmeroma skopi, zato je tudi promet lesnih sortimentov nizek.

Dobrepoljsko kmetijsko in živinorejsko gospodarstvo je danes zaokroženo: zadruga posluje s čistimi računi, kar je dograjevala v poslednjih letih, je dograjevala iz lastnih sredstev. Samo letos je investirala v mehanizacijo novih devet milijonov dinarjev! To zaokroženost pravzaprav utesnjuje pomanjkanje — voda. Voda je problem, ki se vleče skozi dolga desetletja, že nekaj let zapovrstjo pa vse odločneje terja rešitev. Tamkajšnje košnice in še nearondirana zemljišča lahko oskrbe več sto glav govedi, nikakor pa ne omogoča oskrbo več kot zdajšnjih 120 stojišč kavnica niti ne zajetje z vodovodom, ki ga je zadruga izpeljala za potrebe lastnega hleva.

Prav zato velja dobršna mera pozornosti iskanju nadaljnjih možnosti za izgraditev vodovodnega omrežja, ki lahko podeseteri rodovitnost slikovite dobrepoljske kotline.

80 traktorjev z raznimi priključki, ki gravitirajo iz več ali manj oddaljenih zadrž ter posestev. Obenem pa opravlja »Agroservis« vsa priložnostna dela na raznih avtomobilih, servisne storitve pa opravlja za motorje znamke »Tomos« in »Pretis«.

100-članski delovni kolektiv — med njim 50 kvalificiranih delavcev in 17 vajencev — pravzaprav ne opira svoj vsakoletni proizvodni plan na konstante v remontu in servisu. Njegovo delo je izrazito sezonsko in ima v času zime še največ opravka s poljedelskimi stroji, v poletnem času pa z motorji in drugimi vozili. Zaradi te značilnosti dopolnjuje podjetje svoj plan s proizvodnjo raznih strojnih elementov za potrebe odjemalcev v kooperaciji — za »Agrostroy«, za »Kemoopremo«, »Mlinostroy«...

Ob tem pa je uveljavilo servisno službo za popravila in rekonstrukcijo parnih kotlov — teh je v Sloveniji blizu 600 — kar ga znatno zaposluje. Zanimanje vzbuja z vgraditvijo tako imenovanega ekrana, cevnega omrežja, s čimer dvigne grelno moč kotla za dobro tretjino.

Lani je »Agroservis« ustvaril 121 milijonov v realizaciji, letos bo dosegel 150 milijonov dinarjev. Z razpoložljivimi sredstvi dograjuje potrebne mehanične delavnice, kjer bodo delovni pogoji neprimerno boljši, ter z nabavo sodobnejše strojne opreme omogoča delavcem znatno boljše tehnične pogoje.

ZRCALO DRUŽBENEGA STANDARDA

V grosupeljski komuni, središču obrata ELEKTRO LJUBLJANA OKOLICA je bilo leta 1945 elektrificiranih 136 naselij s 183 km nizkonapetostnega omrežja in 138 km vi-

sokonapetostnega omrežja in 241 km daljnovodov, ki oskrbujejo z električno energijo 212 naselij.

Transformatorske postaje, ki jih je bilo 1945 samo 20, so zadostovale le za razsvetljavo po hišah, za kuhanje, gretje in pogon strojev. Kljub temu, da je njihovo število do lanskega leta naraslo že na 72, potrebe po energiji naraščajo še hitreje.

V gospodinjstvu je bilo na področju grosupeljske komune leta 1952 porabljeno 543.158 kWh, leta 1957 že 2.110.000 kWh, lansko leto pa 3.997.000 kilovatnih ur.

Tudi v industriji in ostalih panogah je porast neverjeten. Leta 1952 nekaj preko 1.055.000 kWh, pet let nato že 2.075.000 kWh in lani kar 4.356.000 kWh.

To izredno povečanje potrošnje električne energije je poleg izgradnje novih objektov omogočila tudi predelava visokonapetostnih daljnovodov iz 5 kV na 10 kV (leta 1956) in izgraditev novega 35 kV daljnovoda Kleče—Grosuplje z razdelilno transformatorsko postajo 35/20 kV v Grosupljem leta 1960.

Geslo povojne elektrifikacije »LUČ V VSAKO HIŠO« — je doseženo, saj sta na celotnem področju komune le morda dve izraziti hribovski naselji z nekaj na daleč raztresenimi domačijami, kjer si zvečer svetijo s petrolejkami. Dosti je še hiš, kjer potrošijo manj električne energije, kot pa znašajo stroški vzdrževanja električnih naprav. Električni razsvetljavi pa se bodo pridružili še radijski sprejemniki (brez katerega že skoraj ni hiše), električni štedilniki, peči in motorji, za kar bo treba vložiti še znatna sredstva za izboljšanje energetskega stanja v električnem omrežju.

ODVISNOST OD KONČNEGA IZDELKA

Grosupeljska tovarna »Motvoz — platno« je podjetje, ki pripisuje odločilno vlogo pri formiranju svojega dohodka končnemu izgledu svojih proizvodov iz konoplje, manj iz lanu in bombaža. Ta izgled je vsekakor odvisen od oplemenitnice, od obrata, kjer dobe platna ter drugi izdelki tovarne potrebno voljnost, zeleno barvo, primerno odpornost.

Zategadelj ni nič nenavadnega, da kolektiv namenja svoja sredstva izpopolnitvi obrata oplemenitilnice, ki lahko podvoji, celo potroji prodajno vrednost surovega izdelka. Novim strojem v predilnici, ki teko komaj dobri dve leti, služijo v sosednjem obratu statve starejšega datuma. Člene v proizvodni verigi dopolnjujejo še vrvarna, motvozarna, šivalnica in barvarna. Pomembnost naštetih oddelkov skrb za oplemenitnico sicer ne podcenjuje, vendar pa se kolektiv odloča za njeno obnovo predvsem zaradi odmerjenih sredstev.

Sicer je tovarna v Grosupljem starejši industrijski objekt. Med člani kolektiva naštejem mnoge, ki so v podjetju deset, petnajst pa tudi več kot dvajset let. S svojimi delovnimi izkušnjami usposobljavajo starejši delavci mlajše; dosejanja praksa je dala tovarni letno 60 in več članov kolektiva kot polkvalificirane in kvalificirane delavce. Z različnimi tečajji — vodijo jih domači strokovnjaki — dosega 500-članski delovni kolektiv visoko strokovno raven, ki jo še izpopolnjuje z učnimi programi Tekstilne šole v Kranju.

V tovarno prihajajo delavci iz mnogih bolj ali manj oddaljenih naselij. Stična, Ponikve, Trebnje, Sent Lovrenc so kraji, v katerih že skoraj prehaja iz roda v rod poklic tkalke, predice, šivilje. Vse do letošnjega julija so delavci izgubljali dragocen čas s čakanjem na vlakovne in avtobusne zveze; z nakupom avtobusa pa je kolektiv precej rešil problem čakanja in prometnih zvez. Uvedba lastnega prevoznega sredstva je močno vplivala na počutje delavcev, hkrati pa na produktivnost posameznikov ter na delovno disciplino. Ureditev dovoza delavcev je zlasti pomembna zavoljo treh izmen, saj v vseh oddelkih, razen v tkalnici, kjer sta uvedeni dve izmeni, tečejo stroji od jutra do večera in od noči do dne.

Točnost prihodov in odhodov, spočiti delavci in njihovo počutje pa so pogoj za razmišljanje o uvedbi skrajšanega delovnega časa, v katerem naj bi kolektiv ob izpopolnjeni organizaciji dela ter z višjo stopnjo produktivnosti dosegal iste proizvodne rezultate kot jih dosega zdaj, pri 40-urnem delovnem tednu.

25 odstotkov svojih izdelkov tovarna izvažajo; s 1500-tonsko surovinsko osnovo konoplje — domač proizvod — dosega v proizvodnji milijard 300 milijonov dinarjev realizacije, kar uvršča Tovarno motvoza in platna med močnejše gospodarske organizacije v komuni.

»Agroservis«, Ivančna gorica — nova proizvodna hala — boljši delovni pogoji

ja kot v jeseni in zimi. Lani je dal 7-članski delovni kolektiv domačemu trgu 6000 kg mesečne proizvodnje trapista.

Stiški trapist je mlečni proizvod posebnega okusa in kvalitete. Značilnost mu daje temperatura in stopnja vlage v kleti, kjer počiva ali, kot pravijo v obratu, dozoreva. Klet — kot osnovni proizvodni prostor — je s svojo zmogljivostjo prilagojena zmogljivosti strojev, s katerimi je obrat dobro oskrbljen. Po temtakoem so osnovna sredstva tu in je le še rešitev vprašanja večjega mlečnega donosa v bližnjih živinorejskih središčih pot do višje dnevne in mesečne proizvodnje.

ZA POTREBE MEHANIZIRANEGA KMETIJSTVA

Avtomehanična delavnica v Ivančni Gorici drami misel na morebitno krajevno tradicijo v tej dejavnosti; domnevo še poglubi srečanje z »Agroservisom« — tudi v Ivančni Gorici — ki je specializirano podjetje avtomehanične stroke za potrebe kmetijske mehanizacije. Od njegove dejavnosti je odvisno blizu

Tovarna »Motvoz in platno« Grosuplje — sukalka v oddelku »motvozarne« pri novem sukalnem stroju

K VEČJEMU ŠTEVILU ZAPOSLENIH

Ljubljanska tovarna konfekcije — **Modna oblačila** — ima svoj obrat v **Krki**, majhnem naselju ob izviru značilne istoimenske reke. V obratu je zaposlenih 120 ljudi, pretežno delavk. Opremljen s sodobnimi šivalnimi stroji opravlja obrat razne storitve za matično tovarno, predvsem pa je specializiran za izdelavo športnih oblek in krojev. Delavke so več ali manj na delovnem mestu usposobljene moči, saj je delo v obratu organizirano na tekočem traku. V proizvodnem poslopiju je za zdaj dovolj prostora: z napeljavo vodovoda bo obrat lahko še povečal število strojev — zdaj jih je 100 —, vsekakor pa bo uvedel popoldansko delovno izmeno, saj je dela na pretek. Z novo izmeno bo podvojil število zaposlenih, kar bo nedvomno ugodno vplivalo na standard domačinov iz Krke in iz številnih manjših okoliških naselij.

USVAJANJE PLETILJSKE PROIZVODNJE V AMBRUSU

Tovarna pletenin **»Rašica«**, svoj sedež ima podjetje v Gameljnah pri Ljubljani, ima številne obrate — kot samostojne ekonomske enote — raztresene po raznih slovenskih komunah. V grosupeljski občini sta kar dva takšna obrata. Prvega smo predstavili, drugi pa je v **Ambrusu**. Tudi za ta obrat velja smotnost izbire kraja, kjer je dovolj pridnih ženskih rok, ki so v pletilski proizvodnji osnovni kapital. Matična tovarna je opremila obrat v Ambrusu s potrebnimi pletilnimi stroji, hkrati pa dobavlja obratu surovino z vsakomesečnimi naročili. Ambrus je specializiran obrat za proizvodnjo težke pletilske konfekcije. Dobrišen del njegovih proizvodov je namenjen izvozu. Specializacija pa je obenem, da je osnova za doseganje kvalitete, tudi ključ do tiste stopnje produktivnosti, ki je lahko konkurenčna na tujem tržišču. Ta stopnja sicer ni dosegljiva čez noč, dosegljiva pa je vsekakor ob poglobljanju specializirane proizvodnje.

POGLABLJANJE SPECIALIZIRANE PROIZVODNJE

Sodobni načrti za stanovanjsko opremo so osnova proizvodnje podjetja **»Strojno mizarstvo«** v **Sentvidu pri Stični**. 75-članski delovni kolektiv je spremljevalec stanovanjske gradnje; z vgrajevanjem stenskih omar, kuhinjskih kotov, lesnih elementov raznih funkcionalnosti posodablja videz časa primerne stanovanjske opreme. Podjetje je izdelovalec opreme — letno potroši v ta namen 1000 kubikov kvalitetnega lesa — ter hkrati monter na terenu. S to specializirano mizarско dejavnostjo dosega letno 140 milijonov dinarjev v realizaciji.

Odlika notranje organizacije dela v podjetju je v smotni razporeditvi obveznosti: v času, ko gradbena dejavnost zamre, kolektiv pripravlja vnaprej dogovorjene elemente za stanovanjsko opremo, v času visoke gradbene sezone pa se ukvarja predvsem z montažno dejavnostjo v posameznih stanovanjskih hišah.

PROGRAMIRANJE ZAHTEVNE PROIZVODNJE

Obrat ljubljanske tovarne **»Zmaj«** — **Sentvid pri Stični** — zaposluje 75 članov delovnega kolektiva. Po desetih letih je začel obrat osvajati kvaliteto proizvodnje ogljeno-grafitnih izdelkov, ki pravzaprav predstavljajo manj znano blago sicer znane tovarne **»Zmaj«**, močne proizvodne organizacije za proizvodnjo galvanskih členov, baterij.

Obrat v Sentvidu proizvaja kino-elektrode, elektrode za kopiranje in v zadnjem času — elektrode za žlebljenje. S temi elektrodami posodablja varilno tehniko. Gre namreč za elektrodo, ki ima v sebi vgrajeno cevko. Njena uporabnost je dvojna: z električno iskro vari slabo varjeni del, s pomočjo kompresorja pa skozi cevko izpihava stopljene kovinske delce, žlebi varjeni predel med dvema metaloma. S tem postopkom je možno ponovno varjenje. Doslej je varilna tehnika upoštevala izbijanje ali izžiganje varjenega predela, zdaj jo bo skoraj zamenjala tehnika izžlebljanja. Tovarna **»Zmaj«** že beleži precejšen krog stalnih odjemalcev njenih elektrod za izžlebljanje. S tem bo nedvomno povečala krog svojih

»Modna oblačila« Ljubljana — obrat »Krka« v Krki proizvodnja je organizirana na tekočem traku

odjemalcev ter prilagodila povpraševanje lastni ponudbi, ki je lahko glede na razpoložljive strojne zmogljivosti desetkrat večja od zdajšnje.

Ob ogljeno-grafitnih izdelkih je še zmerom osnovni proizvod tovarne — baterija. Od nekdanjih pet tipov proizvaja danes tovarna okoli 40 tipov raznih baterij za potrebe splošne potrošnje in za potrebe radijske in industrije otroških igrar.

Poleg baterij in elektrod pa izdeluje tovarna tudi 7 vrst različnih baterijskih svetilk, pripravlja pa še tri nove tipe, ki bodo zelo koristni in potrebni zlasti šoferjem. V prehodu lanskega v letošnje leto je povečala proizvodnjo za 30 odstotkov. To povečanje predstavlja dosežen najvišji nivo možne produktivnosti in hkrati zadovoljivo stopnjo izpolnjenosti organizacije dela.

benega pohištva. Oba obrata sta vsak na svojem predelu mesta. Namen kolektiva je, da prej ali slej združi obrata pod eno streho.

Značilnost obrata za stavbeno pohištvo je v izdelavi prepotrebni gradbenih elementov — vrat, oken, okvirov — kot v storitveni dejavnosti — razna popravila, adaptacije, zamenjave — za potrebe komun. V pohištvenem obratu pa izdeluje 70-članski delovni kolektiv — 55 je kvalificiranih mizarjev — pohištveno opremo po individualnih naročilih, kar nedvomno terja visoko strokovno raven podjetja. V prid te ravni govori podatek, da je kolektiv dosegel lani 148 milijonov v skupnem dohodku, v letošnjem polletju pa je že presegel 95 milijonov, pri čemer ni povečeval števila zaposlenih.

njem sušilnice povečuje delovni kolektiv **Stolarne** svojo proizvodnjo. Ze v šestih letošnjih mesecih je podjetje preseglo lansko realizacijo v istem času za 12 odstotkov. Letošnja zima je onemogočala pravočasno nabavo lesa. S tem je nakazala potrebo gradnje obsežnejšega skladišča in umetne sušilnice, kar oboje edino lahko zagotavlja nemotenost proizvodnje.

SREČANJE Z DVEMA OBRATOMA VELIKE »ISKRE«

Višnja gora je mesto. To uvrstitev med naselij si je pridobila v davnih časih. Vendar pa ima Višnja gora kaj malo mestnega obeležja; to šele nastaja in morda ji daje kanček svojstvenosti dveletni obstoj obrata **»Iskre«**. V tem obratu je zaposlenih 90 žena in deklet.

Delo v obratu izpolnjuje proizvodni program Iskrine tovarne v Pržanu. Delo ni zahtevno in je potemtakem umljiv podatek, ki pravi, da Višnja gora ne sega po kdo ve kako kvalificiranih delavcih. Obrat sam usposobi novega delavca. To usposabljanje ali uvajanje v delo ne traja več kot nekaj dni in že je delovni uspeh nove delavke lahko enak vsakodnevnim uspehom starih članic delovnega kolektiva.

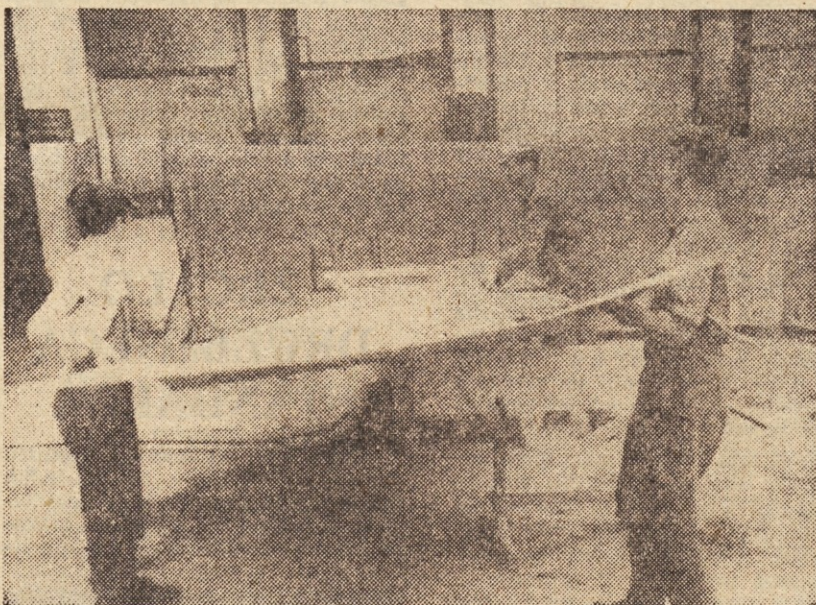
Preprosto in vendar izredno zahtevno ter odgovorno delo, ki terja natančnost in preciznost v vsaki delovni operaciji, pa vendarle ne omejuje splošno razgledanost posameznih delavk, ki vedo o **»Iskre«** ter o njenih obratih dosti več. Vsak član delovnega kolektiva prejema glasilo **»Iskre«**; z njegovo vsebino je sproti informiran o proizvodnih namerah, o uspehih in načrtovanjih, o investicijah in drugem.

Se v začetku letošnjega leta — ko je štel kolektiv le 35 članov — je bil delavski svet kolektiva celoten kolektiv. Prav te dni pa prebira kolektiv med posamezniki najprimernejše za kandidate v delavski svet.

Dobrepolje je kraj drugega **Iskrinega obrata** v grosupeljski komuni. Tudi tamkajšnji 63-članski delovni kolektiv so pretežno žene in dekleta. Obrat je dokaj samostojen s svojo proizvodnjo televizijskih stabilizatorjev. Povezan z ostalimi Iskrinimi

UVELJAVLJANJE NA TUJEM TRŽIŠČU

40 milijonov deviznih dinarjev bo letošnji predvideni delež deviznemu prilivu izvoz lesne galanterije **dobrepoljske »Stolarne«**, podjetja ob jugovzhodnem robu Vidma. Z rekonstrukcijo žage, ureditvijo skladiščnega obrata ter z nameravanim poveča-

»Strojno mizarstvo« Sentvid pri Stični — obrat v Stični

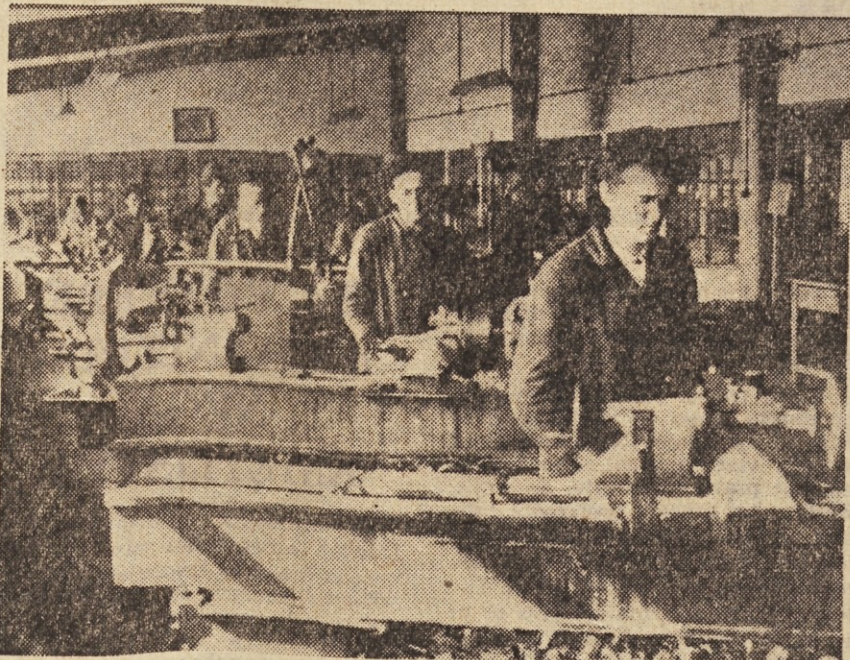
V OBRATU »RAŠICE« ŠENTVID PRI STIČNI

Domačinke in pletilje iz bližnjih naselij tvorijo 55-članski delovni kolektiv ekonomske enote **Tovarne pletenin »Rašica«** v Sentvidu pri Stični. Prostora je sicer malo, pravijo v obratu, tako da dela kolektiv v dveh izmenah; pletilni stroji pa vendarle ustrezajo vsakdanjim naročilom.

Pletilja izdelava v osmih urah do 5 kosov; dlje proizvaja enak proizvod, laže dosega in presega delovno normo. Pri uvažanju novega proizvoda pa potrebuje približno pet ur, da osvoji proizvodnjo novega vzorca. Obrat v Sentvidu prejema naročila tudi do 5000 enakih kosov — namenjenih izvozu — kar ugodno vpliva na dvig produktivnosti in na kvaliteto opravljenega dela. V morebitnih zastojih, kadar zmanjka volne, delavke pletejo iz raznobarnih ostankov živopisane proizvode po lastni presoji, z lastno domiselnostjo. Ti vzorci so namenjeni otrokom do 14 let.

CILJ: ZDRUŽITEV OBRATOV

Splošno mizarско podjetje **Grosuplje** ima dva obrata. V prvem uveljavlja proizvodnjo stanovanjskega pohištva, v drugem proizvodnjo stav-

»Elektrostrojno podjetje« Grosuplje — strojna obdelovalnica sanitarnih armatur

obratu — **Horjul**, Ljubljana — prilagaja proizvodnjo zmogljivostim dobaviteljev raznih polizdelkov, pa tudi sam izdeluje posamezne sestavne dele za svoj končni proizvod. Stabilizatorji, ki omogočajo nemoten televizijski sprejem tudi v krajih, kjer je slaba, nestabilna električna napetost, so vedno bolj iskano blago. Obratu Dobrepolje služi za ugodno prodajo proizvodov organizirana prodajno servisna služba, ki je tudi obrat **Iskre**.

Proizvodnja v tem obratu je nekoliko zahtevnejša; nova delavka potrebuje za priučitev na delovnem mestu tudi do tri mesece, da dosega delovni uspeh starejših delavk.

Kolikšnega pomena je **Iskrin obrat za Dobrepolje** in za okolna naselja, izpričuje poldrugi milijon mesečnega osebnega dohodka zaposlenih, ki ostaja v tamkajšnjih trgovinah, ki oblikuje osebni standard prebivalcev. Dobrepolje je bilo še pred desetimi leti izredno pasiven kraj. Domačini so hodili in še hodijo na delo v oddaljene kraje. Zategadelj je obrat **Iskre** izrednega pomena za usklajevanje števila zaposlenih moških z ženskami.

V obratu je zdaj zaposlenih 65 delavk; z nadaljnjim izpopolnjevanjem proizvodnje bo obrat podvojil število članov svojega kolektiva. Številke — 120 zaposlenih — pa brzkone ne bo skoraj presegel ali vsaj ne do dne, ko bo izpeljano vodovodno omrežje v tem predelu Suhe krajine. Od vode je namreč odvisna izvedba načrta, ki pripoveduje o gradnji lakirnice in obrata za galvaniko. Ti dve dejavnosti bi vsekakor omogočili povečanje fizičnega obsega proizvodnje, uvedbo proizvodnje novih elementov in povečanje števila zaposlenih.

DOMAČI IZDELKI ISKANO BLAGO

Mesno podjetje v **Stični** odlikujejo znani stiški mesni izdelki. Lani je podjetje nudilo tržišču 797.000 kilogramov mesa in raznih izdelkov — upoštevana so stiške klobase — pri čemer je realiziralo 361 milijonov dinarjev. Z letošnjo predvideno proizvodnjo bo podjetje približalo svojo realizacijo 500 milijonom. Značilnost poslovanja 57-članskega delovnega kolektiva je vsekakor v organizaciji notranjega poslovanja, saj Zavod za spomeniško varstvo ne dopušča nikakršnih prezidav v starem stiskem samostanu, kjer ima Mesno podjetje svoje proizvodne obrate.

IZPOLNJEVANJE POSAMEZNIH NAROČIL

Splošno mizarstvo v **Višnji gori** je manjše obrtno podjetje. Njegova odlika je v visoki strokovni sposobnosti, saj se podjetje loteva razmeroma zahtevnih naročil posameznikov. Ob izdelavi stanovanjskih oprem pa podjetje uveljavlja še proizvodnjo stavbenega mizarstva, izdelave oken in vrat, kar prilagaja potrebam gradbeništva.

SKLADNO Z ZAHTEVO TRGA

Prostovoljna delovna akcija kolektiva — **Elektrostrojno podjetje Grosuplje** — v kateri je vsak član opravil 30 delovnih ur, je vsekakor izpopolnila videz male tovarne ob robu mesta, ki vzbuja pozornost. Tu so razvrščeni: upravna zgradba, garderobe in sanitarije ter proizvodne dvorane. Tu se ustvarja letno več ko 300 milijonov skupnega dohodka, ki ga 145-članski delovni kolektiv dosega s proizvodnjo raznih armatur in elektroizdelkov.

Z lastno livarno, vrsto stružnic in obdelovalnih strojev ter z obratom galvanike je **Elektrostrojno podjetje** opazni ponudnik specializiranih proizvodov za potrebe gradbeništva, sanitarne opreme in za potrebe široke porabe. Sezonsko izrazitost v proizvodnji blaži kolektiv z notranjo organizacijo dela.

O razvoju podjetja prepričljivo govori lansko mesečno povprečje v realizaciji — 25 milijonov. Maja meseca je podjetje približalo svojo realizacijo že 31 milijonom, kar govori v prid preokračitvi letnega plana — 276 milijonov dinarjev — za kakšnih 20 odstotkov.

Grosuplje nima nikakršne tradicije v metalno-elektro stroki, vendar pa je uspelo v minulih letih pridobiti za to dejavnost lepo število mladih, danes strokovno usposobljenih delavcev. Z njimi je nekdanja inštalaterska delavnica prerasla v industrijsko podjetje; elektro, kleparsko in vodovodnoinštalatersko stroko je dopolnila z uvedbo zahtevnejše livarske proizvodnje ter z galvaniko, kar je vsekakor omogočilo kolektivu specializacijo proizvodnje. Danes je podjetje pomemben člen med trgovino, ki mu dobavlja surovinski material, in trgovino, ki je stalen odjemalec njegovih izdelkov.

PO STEZAH DESETEGA BRATA

Nikakor ni slučaj, da je nastala prva slovenska povest v slikovitem okolju položnih gričev, lepih gozdov, razkošnih njiv in košenic — v svetu, ki je danes območje grosupeljske komunice. Slučaj ni zato, ker sta čas in življenje izoblikovala iz tamkajšnjih domačinov premišljenega, treznega človeka, iz tamkajšnjih domačinov pa neposredna zatočišča. Jurčič je v teh krajih znal najti Desetega brata, pa tudi njegovo, znal je poiskati galerijo originalnih človeških podob. Enako čisto navdušenja in privlačnosti razvijajo tudi kraji vzdolž leve in desne strani prvih kilometrov »Ceste prijateljstva in enotnosti«. Od Stične preko Muljave tja do Krke, od polednjega naselja v Dobropolju pa do Marja mimo znamenite Višnje gore, vzdolž in počez po poteh komunice srečujemo turistične mikavnosti, ki bi jim težko našel primero.

Prav zavoljo tega je turizem gospodarska panoga v komuni, ki se razvija. Turistično društvo skladno z lastnimi podjetji ustvarja temelj tej panogi.

Program nadaljnjega razvoja te gospodarske dejavnosti govori o dveh gostinskih središčih: »Grosupeljčan« in »Gostinsko podjetje« v središču Grosuplja. Njegovo poslovanje je naklopljeno vsakdanji oskrbi prebivalstva in mimoidočih gostov. Lepo opremljeni prostori mu vsekakor omogočajo razmeroma visok promet, saj je v letošnjem letu že doslej presegel za 12 odstotkov predvideni plan. Ob centralnem gostišču pa ima »Grosupeljčan« v oskrbi še manjši gostinski obrat v Predstrugah, prav zdaj pa odloča o ureditvi obrata »Majolka« v Smarju, ki se namerava priključiti njegovemu kolektivu. Semkaj sodi še »Gostišče« »Pri mostu«.

Ob značaju vsakdanjih storitev — organizacija družbene prehrane — pa opravlja podjetje s svojimi enotami pomembno funkcijo v razvoju turizma.

Izrazitejša turistična dejavnost je lastno gostišče »Polzevo«, že stare turistične postojanke na položnem hribu nad Višnjo goro. Gostišče je znamenito leto in dan; v letnem času nudi široba zadovoljstva ljubiteljem gozda, v zimskem pa idealna smučišča za priložnostne ljubitelje zimskih športov. K temu gostišču sodi tudi dograjena restavracija »Taborna« in »Majolka«, ki je vsekakor mnogo obetavljivejša turistična razglednica. Z namenom dograditve novih prostorov za prenočevanje bo ta kraj lahko postal prijetno rekreacijsko središče komunice.

Grosuplje na tem področju gospodarskega dohiteva zamujeno. Primerne zmogljivosti mu vsekakor omogočajo vsakoletno preseganje plana in ga solidno uveljavljajo v naših gostinsko-turističnih koledarjih.

POSLUH ZA POTREBE GOSTINSTVA

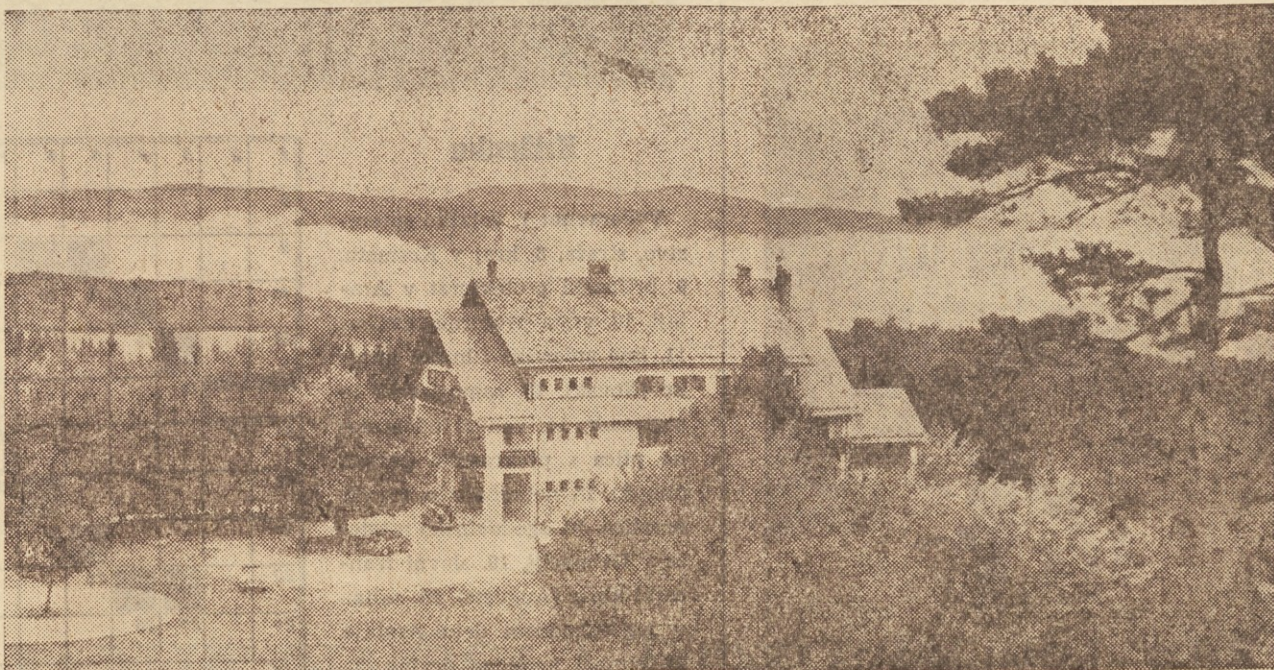
Sodobne kuhinjske opreme — medicinski center v Puli, Motel v Mednem, hotel Petovia v Ptuj in v Slovenem Gradcu — so proizvod obratnega podjetja »Kovnostroj«, specializiranega podjetja, ki je nastalo iz nekdanj skromne ključavničarske delavnice. S posluhom za potrebe razvijajočega se gostinstva ter s smislom za sodobno in funkcionalno kuhinjsko opremo si je podjetje pridobilo naklonjenost večjih trgovskih hiš — »Contal« Ljubljana, »Grič« Zagreb, »Tehnoprema« Beograd in vseh večjih jugoslovanskih središčih.

Sistem dela v podjetju zahteva razmeroma visok kvalifikacijski sestav delavcev, saj opravi skupina treh štirih delavcev celotno naročilo od načrta do montaže. Prav ta sistem narekuje podjetju izrazito skrb za rast vajenskega kadra. Ob njem pa kolektiv stipendira na sredini in visoki tehnični šoli dva mlada človeka — ker so pač vsakdanja navada, ki opozarjajo na nujnost skrajšane izpopolnitve 36-članskega kolektiva (že strokovno usposobljeni delavci) z novimi kvalificiranimi in visokokvalificiranimi močmi. To podjetje še uspeh v realizaciji, saj bo podjetje letos doseglo 135 milijonov v primerjavi z načrtovanimi stotimi milijoni.

Težave v proizvodnji so raztreseni obrati, ki onemogočajo koncentracijo strojev ter njih večje izkoriščanje. Semkaj sodi namerna kolektiva, ki presoja o lastnih skladih, namenjenih gradnji večjega ter enotnejšega proizvodnega prostora z večjimi proizvodnimi zmogljivostmi. S tem bo ustvarjena možnost za nadaljnje izpopolnjevanje serijske proizvodnje.

NAŠ VSAK- DANJI KRUH

Med zidovi starega stiškega samostana tiho meljejo kolesa starega valjenega mlina, podjetja, ki ga upravlja in vodi štiričlanski delovni kolektiv. 4 tone žitnih zrn gre lahko dnevno skozi valje, štiri tone prvovrstne bele moke in otrobov, pa družin sort vsakdanjega kruha izroče

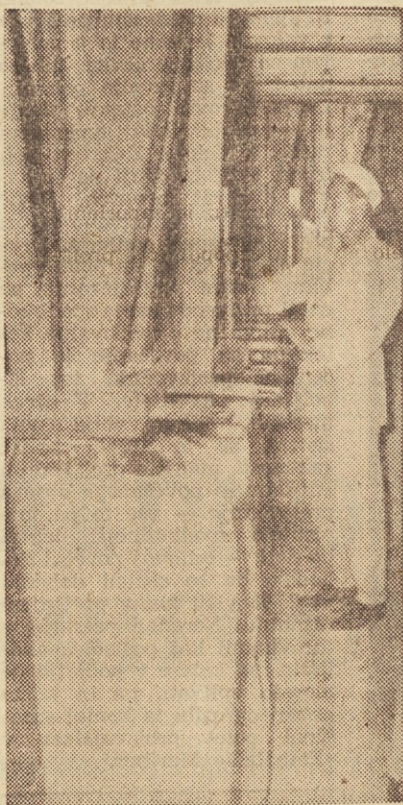

Polzevo — priljubljena izletniška točka

Znameniti višnjegorski polž

dnevno mlinarji potrošnji. Odlika mlina so stroji: za grobo in za fino mletje. Pogon je električna energija, ki je še zmerom zanesljivejša od vodne. Mlin v Stični oskrbuje lastno in sosedne komune. Njegovi potrošniki so večja kmetijska posestva, pa tudi manjši zasebni kmetovalci. Zanimivo, mlin sprejema v mletje vse od enega do tisoč kilogramov. Njegovo poslovanje je pravzaprav takojšnja zamenjava žitnih zrn z moko zelene kvalitete.

Obrat »Valjni mlin« v Stični

BOGASTVO LEŽI V GOZDOVIH

Proizvodno in trgovsko podjetje »Gosad« je obsežna delovna organizacija, ki se ukvarja s tremi osnovnimi dejavnostmi: odkupom, predelavo in prodajo zdravilnih zelišč in suhih gob na domačem, pretežno pa na inozemskem tržišču. Največ blaga se zbira v grosupeljski občini, t. j. v naših centralnih skladiščih v Stični in Sentiidu, kjer se blago predeluje in pripravlja za prodajo. Poslovanje je predvsem odvisno od organizacije odkupa. Semkaj sodi služba vzgojno-informativnega značaja, ki seznana ljudi s številnimi vrstami zelišč in seveda z neomejenimi možnostmi za služba ob stalnem sodelovanju z odkupnimi centri.

Na bogastvo naših gozdov opozarjajo nekatere številke. Med cvetjem zbira »Gosad« 38 različnih vrst, med listjem 50, med rastlinami 91, med koreninami 43, med plodovi 15, enako ne zanemarija lubja, semen, oljnih rastlin, raznih vrščikov, gomoljev in mahov. Njegov odkup razgrinja izredno raznolike možnosti zbiranja zdravilnih zelišč, ki jih nabiranci lepo posuše in potlej prodajo v najbližnjih odkupnih centrih. Ob zeliščih pa organizira podjetje vsako leto v času sezone še odkup posušenih gob in drugih gozdnih sadežev. Svojo odkupno organizacijo sestavljajo kmetijske zadruge in izpostave

v Novem mestu, Veliki Nedelji, Mostu na Soči in v Stični.

Kako pomembna je »Gosadova« dejavnost, dokazuje tudi to, da je v preteklem letu izvozil zdravilnih zelišč, suhih in svežih gob za tričetr milijona dolarjev.

POMANJKLJ- VOST PRODAJNIH PROSTOROV

40 poslovalnic trgovskega podjetja »Tabor« pomeni močno trgovsko omrežje, ki sega tudi izven meja komunice, vendarle pa pomanjkljivi prodajni prostori le slabo omogočajo dvig prometa z uvedbo sodobnejših načinov prodaje. Prav zato so prizadevanja trgovine naklonjena hitrejšemu posodobitvanju lastnega poslovanja, ki za zdaj presega milijardo 300 milijonov v letnem prometu. Drugo leto bo podjetje zgradilo sodoben trgovski lokal v Sentiidu pri Stični; 25-milijonska investicija je vsekakor breme za kolektiv, ki ima sicer številne materialne obveznosti še do drugih lokalov, enako potrebnih obnovitve ter prilagoditve zdajšnjemu načinu prodaje.

POTUJOČA PROIZVODNJA

»Agromel« je kombinat svojstvene, potujoče proizvodnje. Njegov obrat v Podsmreki je enako svojstven servis, ki s svojo dejavnostjo omogoča nemoteno dejavnost številnim »potujočim družinam«, osnovnim proizvodnim celicam kombinata. Podsmreka namreč kompletira panje, toči med, pripravlja hrano za čebele, kuha razna voščila, skratka — spremlja potrebe proizvodnih celic.

Obrat je sezonskega značaja. Sicer je v njem zaposlenih 9 čebelarjev, v času sezone pa tudi 20. Leži v primernem kraju ob avtomobilski cesti, v nekakšnem geografskem središču med posameznimi »pašami«, med posameznimi proizvodnimi enotami. Te enote obsegajo razsežno območje: Nova Gorica, Bela krajina, Prekmurje, Pohorje, Gorski kotar in celo Lika — so kraji, kjer kombinat vsako leto organizira proizvodne centre za bero medu. Ti centri so tudi vsako leto večji, po številu panjev številnejši. Kombinatski proizvodnja tako imenovan tip industrijskega panja.

Ob lastnih središčih pa poklanja kombinat precejšnjo mero skrbi poglobljanju kooperacijskih odnosov z zasebnimi in zadržnimi čebelarji. Njihovi proizvodnji dobavlja panje, reprodukcijski material.

»Agromel« ni le proizvajalec, pač pa je tudi podjetje, ki se ukvarja s trgovinsko dejavnostjo. Nemčija, Avstrija, Švica — so na spisku njegovih stalnih odjemalcev. Povpraševanje v tujini za temnim medom, dalmatinskim »žajbljem«, zgodnim cvetličnim medom — je na pretek. Hkrati pa je med domače potrošne blago, ki počasi in vendar vztrajno spreminja svoje obeležje priljubljene zdravila v obeležje vsakdanjega prehranskega blaga.

Splošno dejavnost Kombinata naposled dopolnjuje še proizvodnja matičnega mlečka.

OBIlica ŽETVE JE ODVISNA OD SEMENA

Skladišče ljubljanske »Semenarne« v Selu pri Radohovi vasi, je ena izmed mnogih poslovnih enot tega edinega slovenskega in največjega jugoslovanskega podjetja za proizvodnjo ter prodajo semen. Funkcija skladišča ni v dobesednem smislu naslova, ampak opravlja skladišče zahtevne proizvodne naloge: kot zbiralni center opravlja odkup in kot proizvodna enota pripravlja iz semenskih osnov kvalitetno seme, namenjeno domačemu in tujemu trgu.

Na jesen prične delo v skladišču. Čiščenje ter priprava semen sega vse tja do meseca aprila, ko pravzaprav poteka na vrata prodaja. Semenarna polovico svojih proizvodov izvaža; s polovico pa oskrbuje domače odjemalce.

Pridelovanje semen je organizirano na družbenih gospodarstvih in v kmetijskih zadrugah. Pozornost drami letošnji pridelek semenskega krompirja, ki je izredno kakovosten in ga je več kot lani. Kmetijsko gospodarstvo Kranj in Kmetijska zadruga Cerknica sta za Semenarno Ljubljana letos prvič uspešno pridelovala semenski krompir na velikih površinah, pod strokovnim nadzorom Kmetijskega instituta Slovenije.

Povečevanje proizvodnje pa seveda povečuje proizvodne naloge v skladiščih »Semenarne«; tako drugod, tako v Radohovi vasi, kjer stoji eno najstarejših skladišč podjetja, saj so nekateri delavci že 20 let zaposleni v tej stroki. Značilnost sezonskega dela pa narekuje svojstveno razporeditev delovnih ur.

SPEDITERSKA DEJAVNOST V IVANČNI GORICI

Tovrstna dejavnost pravzaprav preseneča; toliko bolj, če vemo, da je nastala s prizadevanjem nekdanjega avtoprevoznika podjetja, ki se je ukvarjalo s prevozom blaga in

ljudi ter z avtomehaničnim servisom. Delovni kolektiv se je letos združil s podjetjem »Slovenija-avtopromet« Ljubljana ter postal njegova samostojna ekonomska enota. Združitev je ugodno vplivala na povečanje prevoznega parka enote v Ivančni Gorici: Zdaj ima samo za špeditersko dejavnost na voljo 12 kamionov in avtobus za prevoz potnikov na območju komunice.

Spedijske storitve opravlja Ivančna gorica za razne komitee v Jugoslaviji. Levji delež pri realizaciji plana daje transport, znatni pa tudi mehanična delavnica, ki opravlja razne servisne storitve za potrebe lastnega voznega parka kot za potrebe priložnostnih interesentov.

PRILAGOJE- VANJE ZAHTEVAM ODJEMALCEV

Voda je tudi za »Apnenico« neresen problem na poti hotenega prilagajevanja zahtevam številnih odjemalcev. Podjetje načrtuje proizvodnjo hidriranega apna; samo takšna proizvodnja je vezana na velike količine vode. Vode pa v Dobropolju ni! Treba jo je voziti od drugod.

Sicer pa ima »Apnenica« odlične pogoje za nadaljnji razvoj. Z novo pečo — njena dnevna zmogljivost je 30 ton apna ob primerjavi s staro pečo, ki daje dnevno 16 ton — je približalo podjetje letno proizvodnjo 12 tisočim tonam apna. Za tolikšno proizvodnjo je dovolj kupcev — premalo pa je železniških vagonov, da bi lahko sproti odpravljali tonske pošiljke. Tej težavi se pridružuje še zamotano vprašanje zaposlovanja, saj domačini ne kažejo posebnega zanimanja za delo v sicer mehanizirani in sodobno opremljeni apnenici. Delavci iz Makedonije in Dalmacije pa bremene kolektiv z umevnimi stanovanjskimi problemi.

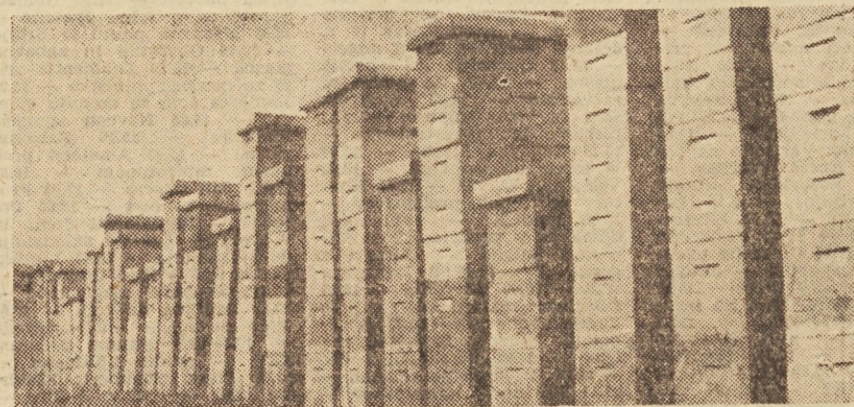
POGOJI ZA NADALJNI RAZVOJ

Dejavnost Komunalnega podjetja v Ivančni gorici je v precejšnji meri odvisna od sredstev, s katerimi letno razpolaga komunalni sklad pri občinskem odboru. Ta sredstva pa vselej ne omogočajo popolnejšega izkoriščanja zmogljivosti delovnega kolektiva, predvsem pa ne usmerjajo kolektiv v večstransko specializirano dejavnost. Tako je v glavni oskrbi podjetja 86 kilometrov cestnega omrežja.

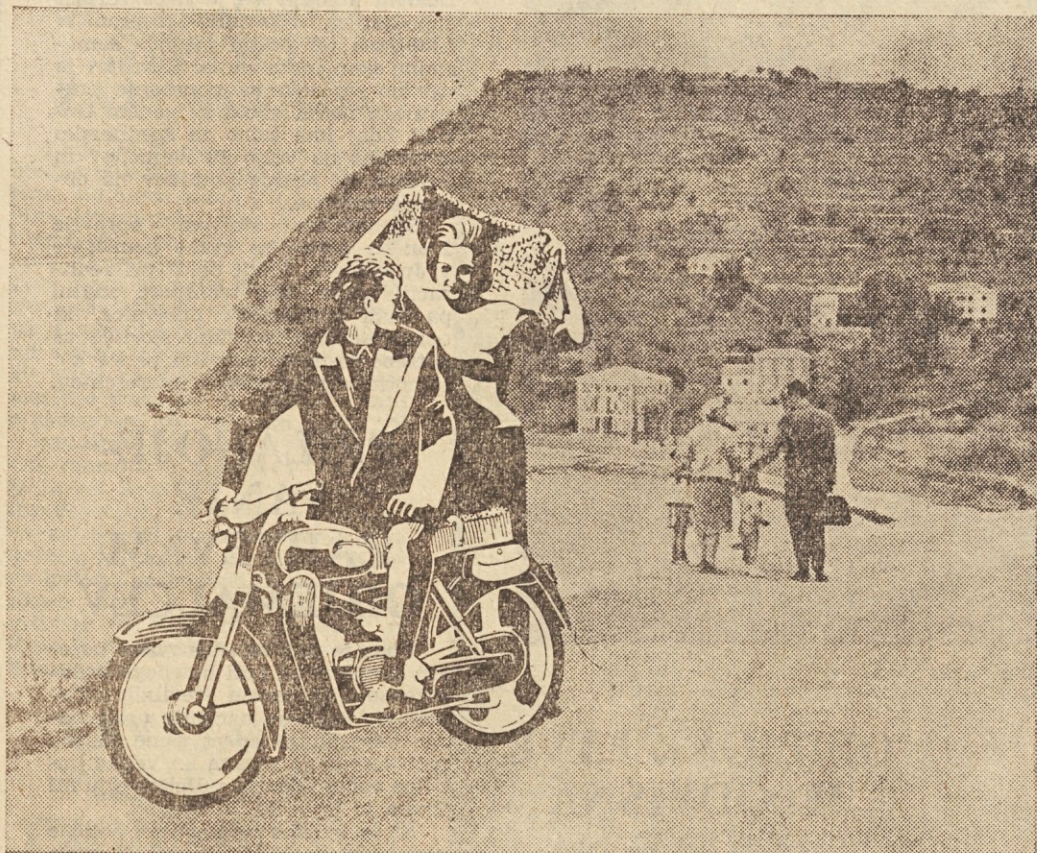
Nedvomno pa so v obsežni komuni odlični pogoji za uveljavljanje raznih storitvenih dejavnosti Komunalnega podjetja, ki bi lahko urejevalo zemljišča pred licitacijami, izgrajevalo vodovodno in kanalizacijsko omrežje, obnavljalo fasade, izvajalo razna druga instalcijska dela. V tem je tudi perspektiva podjetja, le da prebrodi trenutne težave: pomanjkanje strokovnih kadrov in pomanjkanje mehanizacije za opravljanje nekaterih zahtevnejših poslov. Tako za primer — Komunalno podjetje koplje kanal za glavno kanalizacijsko žilo v Ivančni gorici ter bo lahko opravilo vsa zemeljska dela, asfaltirala pa razkopane ceste ne bo moglo, ker nima za takšno dejavnost potrebnih strojev.

Urejanje kanalizacije za novo poslopje zdravstvenega doma v Ivančni gorici — Kanalizacijo izvaža Komunalno podjetje Ivančna gorica, poslopje pa gradi domače Gradbeno podjetje Grosuplje

Industrijsko idealni čebelji panji ko mbinata »Agromel« na paši v Liki

Mar ni prijeten takle izlet v dvoje? Zdaj, ko je TOMOSOV COLIBRI postal vozilo za dva, si še vi lahko privoščite tak užitek. Ne pozabite: tudi COLIBRI je ena tistih trdnih vezi, ki družijo dva prijatelja!

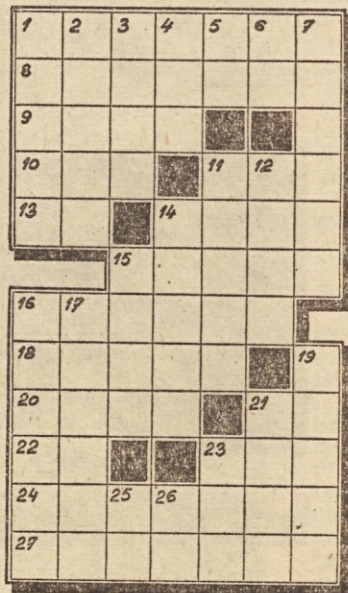
TOVARNA MOTORNH VOZIL TOMOS - KOPER

ZA RAZVEDRILLO

Križanka

Vodoravno: 1. vojaško spremstvo, straža, 8. kraj v Kosmetu, 9. britanski protektorat v Arabiji, 10. vrsta prozorne tkanine, 11. ime ameriške filmske igralkice (Novak), 13. samoglasnik in soglasnik, 14. velika, udomačena ptica s prekrasnim perjem (množ.), 15. nebesno telo, zvezda repatica, 16. zgodovinsko mestec v Dalmaciji, 18. slavni francoski kipar (Auguste), 20. sultan v jugovzhodnem delu Arabije, 21. simbol kemične prvine, 22. prislov kraja, 23. ptica pevka, 24. oglas, naznanilo v časniku, 27. dovoljenje, pravica.

Navpično: 1. muza ljubezenskega pesništva, 2. jezen, 3. glavno mesto pokrajine Schleswig - Holstein (ZR Nemčija), 4. kratica za mednarodno organizacijo, 5. kratica naše največje tovarne radioaparatorov in televizorjev, 6. kazalni zaimek, 7. prebivalec Anama, 11. vrsta pe-

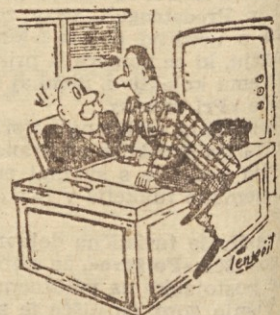
či, 12. trščica, 14. živalska smrt, 15. sklep skladbe, 16. vrsta močnega razstreliva, 17. pripadniki sosednje države, 19. rakev, 21. kratica angleške letalske družbe, 23. visoka gora v Julijskih alpah (2245 m), 25. simbol kemične prvine, 26. enaka samoglasnika.

— V podjetju ne delimo več stanovanj, niti ne razpravljamo o nagrajevanju, pa sem si zaželel malo cir-kusa!

— Ali misliš, da on zna plavati?
— Se vprašaš! Ima avto, vilo in račun v banki!

— No, direktor, kaj mi-slite, kdo je zadel na loto-riji?

— Kakšen direktor pa je, če letuje v campingu?
— Direktor gimnazije!

— Kupili so moderno po-hištvo!

Zapisek iz grafično predelovalnega podjetja EMBALAŽA, Maribor

Na poti do milijarde

Grafično predelovalno podjetje »Embalaža« Maribor je sicer še mlado, saj letos zaključuje šele sedmo leto samostojnega dela. Vendar so si v tem kratkem času pridobili prav lepe slovesne odjemalce; slednje še najbolj zavoljo kvalitete izdelkov, ki jih dobavljajo odjemalcem ter zaradi nenehnih prizadevanj 127-članskega kolektiva »Embalaža« Maribor, da bi izbor izdelkov čimbolj popestrili; razširili na proizvodne, ki jih je treba uvažati; skratka zategadelj, da bi s kvaliteto in asortimentom čimbolj zadovoljili kupce.

Interesentov za izdelke podjetja »Embalaža« Maribor pa je vedno več; v zadnjem času celo preveč, da bi podjetje lahko sprejelo vsa naročila, čeprav obratujejo v treh izmenah. »Embalaža« Maribor namreč proizvaja najrazličnejše izdelke iz papirja, kartona in lepenke. Eden najvažnejših proizvodov tega podjetja so papirne cevke za tekstilno industrijo. Podjetje dobavlja tudi razne vrste kartonske, lepenčne in papirne embalaže.

V letu 1957, ko je bilo podjetje ustanovljeno, je 57-članski kolektiv ustvaril proizvodnjo v vrednosti 57 milijonov dinarjev. Po letošnjem proizvodnem načrtu naj bi izdelali

nekako za eno tretjino milijarde dinarjev izdelkov. Glede na to, da so osem mesečni proizvodni načrt izpolnili z 124,36 % se je kolektiv obvezal, da bodo letni plan dosegli do praznika naše republike 29. novembra. Po osnutku perspektivnega načrta razvoja podjetja »Embalaža« pa naj bi v letu 1970 dosegli proizvodnjo v vrednosti ene milijarde dinarjev oziroma količinsko: 1800 ton izdelkov.

V podjetju menijo, da glede na potrebe tržišča ne bi bilo primerno, če bi kakorkoli bistveno spreminjali sedanji proizvodni program. Zato bodo tudi v naslednjih sedmih letih ostali pri sedanji usmeritvi proizvodnje. Pač pa bo največ prizadevanj veljalo modernizaciji proizvodnega postopka ter popestritvi izbora izdelkov. Tako naj bi osvojili proizvodnjo zahtevnejših vrst papirnih cevke za tekstilno industrijo. Pri tem gre predvsem za kvaliteto oplemenitve izdelkov po postopku impregniranja in bakelizacije. Tako bi »Embalaža« Maribor našim tekstilnim tovarnam med drugim začela dobavljati tudi najbolj obstojne in proti mehanskim obremenitvam dovolj odporne tekstilne cevke, ki jih zdaj v velikih količinah uvažamo iz raznih zahodnoevropskih držav.

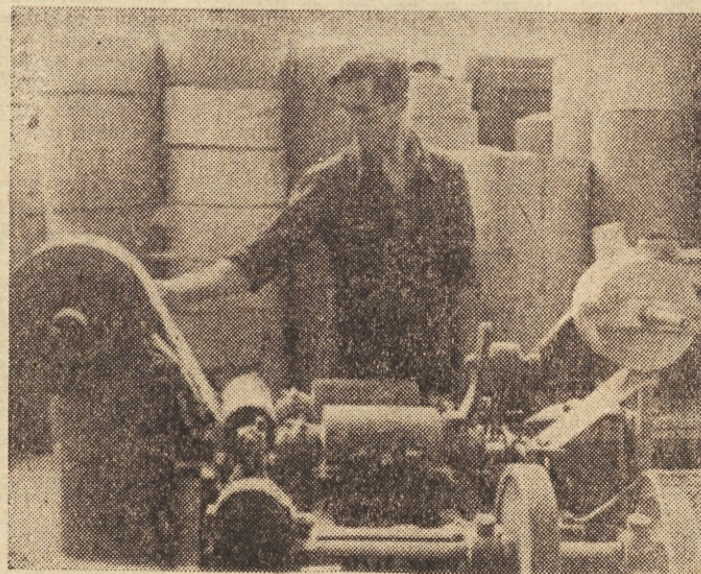
Postopek osvajanja nove proizvodnje bi bil precej hitrejši, če podjetje ne bi imelo težav zaradi ne popolnega in zastarelega strojnega parka. Prav zato je z razvojnimi programom »Embalaža« predvideno, da bodo dokupili še nekaj novih strojev ter preuredili in razširili tudi delovne prostore, kar bi olajšalo organizacijo

dela in proizvodnje ter povečalo rentabilnost poslovanja. Seveda pa sta obseg in potek modernizacije podjetja odvisna tudi od razpoložljivih kreditnih sredstev.

Z razvojnimi programom grafično predelovalnega podjetja »Embalaža« Maribor je torej predvideno kar trikratno povečanje proizvodnje po

vrednosti. Vendar ne samo to: »Embalaža« bo začela tudi izvažati. Prve pošiljke za izvoz bodo odposlali že naslednje leto.

Ob vseh dosedanjih uspehih pa kolektiv mariborske »Embalaže« spremlja velika želja in skrb: da ne bi imeli tolikšnih težav s surovinami. Kritična je predvsem preskrba z valovito lepenko in s papirjem za tekstilne cevke. Bili so dnevi, ko so zavoljo pomanjkanja surovin ustavili stroje in čakali, kdaj bodo spet začeli z delom. Kakršnih koli izpad v proizvodnji pa je za njih dvakrat nevaren. Prvič zato, ker lahko bistveno ogrozi poslovni uspeh podjetja. Drugič pa gre za to, da novo vpleteni sistem nagrajevanja po enoti proizvoda zares spodbudno vpliva na prizadevanje kolektiva za povečanje in povenitve proizvodnje ter izboljšanje kvalitete. V dveh mesecih, odkar velja novi sistem, se je zaradi boljše kakovosti, manjših proizvodnih stroškov in povečanega obsega proizvodnje — vse to pa pripisujejo spodbudnejši delitvi po delu — tolikanj povečal dohodek, da so osebni dohodki za 25 % višji kot v prejšnjem razdobju. Neredna preskrba s surovinami kot posledica okoliščin, na katere v podjetju ne morejo vplivati, pa bi lahko precej ogrozila ta komaj sprošeni polet proizvajalcev v »Embalaži« Maribor.

Brusilni stroj za brušenje papirja — prva občutljivejša faza pri izdelavi tekstilnih tulcev

Ta prostor smo odstopili grafično predelovalnemu podjetju »EMBALAŽA« Maribor

Spored RTV Ljubljana za teden od 30. septembra do 6. oktobra 1963

PONEDELJEK

TOREK

SREDA

ČETRTEK

PETEK

SOBOTA

NEDELJA

30. septembra
4.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Angleški madrigali in ljudske pesmi iz 16. in 17. stoletja — 8.30 Petindvajset minut v vedrem ritmu — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Ponedeljkovo dopoldne ob narodni pesmi jugoslovanskih narodov — 10.15 Debussy in Ravel — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetki za prijetno opoldne — 12.40 Prizor iz 3. dejanja opere »Ognjeni angel« — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za oddih in razvedrilo — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Lisztove klavirske skladbe — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 »Od kneza Marka« — 16.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbene uganke — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pisana paleta — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00—22.00 Skupni program JRT — studio Zagreb — 20.55—21.10 Kulturni globus — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 Če želite — zaplešite!

1. oktobra
4.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Iz manj znanih oper velikih mojstrov — 8.35 Kitarra in harmonija — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Mojsiri simfonije — 10.15 Nekaj uvertur iz znanih oper — 10.35 Zborovske skladbe E. Cosetta in B. Papandopula — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetki za prijetno opoldne — 12.40 Prizor iz 3. dejanja opere »Ognjeni angel« — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za oddih in razvedrilo — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Lisztove klavirske skladbe — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 »Od kneza Marka« — 16.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbene uganke — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pisana paleta — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00—22.00 Skupni program JRT — studio Zagreb — 20.55—21.10 Kulturni globus — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 Če želite — zaplešite!

2. oktobra
4.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Opera in balet — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 9.25 Popevke v sredjo dopoldne — 10.15 Petar Stojanović: Trio za dve violini in violi v treh stavkih — 10.30 Človek in zdravje — 10.40 Pesmi iz mehiške revolucije — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetki za prijetno opoldne — 12.40 Narodne pesmi iz Srbije — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Znamenite arije za mezzosopranistke — 14.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Novosti iz naše tonoteke — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Amaterji pred našim mikrofonom — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Promenadni koncert — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Od skladatelja do skladatelja — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00—22.00 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 Franz Schubert: Klavirski trio op. 99 v B-duru — 23.40 Za lahko noč poleta Ljubljana in Nat »King« — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

3. oktobra
4.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 »Višegrad« in »Vltava« — dve simfonični pesnitvi — 8.35 Portret v miniaturo — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Dva dueta iz Puccinijeve opere Madame Butterfly — 10.15 Zabavna glasba — 10.30 Pet minut za nove pesmice in Pozdravi za mlade risarje — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetki za prijetno opoldne — 12.40 Tri vesele pesmi in dva stavka iz Sonatine Marjana Kozine — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 V paviljonu zabavne glasbe — 14.05 Iz slovenskega opernega repertoarja — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Lipovšek: II. suita za godalni orkester — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Trije mladi izvajalci — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Turistična oddaja — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Laska glasba z orkestrom Herman Hagestedt in Gabriele — 21.00 Literarni večer — 21.40 Slavko Osterc: Suita za violino in klavir —

4. oktobra
4.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Iz starejših slovenske glasbe — 8.30 Zabavna orkestra Gustav Brom in Len Mercer — 8.55 Fionirski tenik — 9.25 Petkovsko koncertno dopoldne z ansambelom »Slovenskih solistov« — 10.15 Zabavna zbor — Norman Luboff in Miško Hočevar — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetki za prijetno opoldne — 12.40 Nekaj zborovskih skladb Brede Šček zapoje Mariborski komorni zbor — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Iz skandinavije do Pirenejev — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Zvoki iz Jugoslavije — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.40 Majhen zborovski koncert del Ubaldina Vrabca — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Dragulji iz oper — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pisana paleta — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00—22.00 Skupni program JRT — studio Zagreb — 20.55—21.10 Kulturni globus — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 Če želite — zaplešite!

5. oktobra
4.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Iz starejših slovenske glasbe — 8.30 Napotki za turiste in Pregled sportnih dogodkov za nedeljo — 8.05 Postareček v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Malo instrumentov — veliko glasbe — 9.25 Slavnostni zvoki ob pričetku praznika — 10.15 Rezervirano za prenos slavnostne seje skupščine SRS — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetki za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Iz našega zabavnega arhiva — 14.05 Jugoslovanski pevci v tujih operah — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.35 Violončelist Pierre Fournier »ga Boccherinija« — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.50 Deset minut z orkestrom Ronald Binge — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Skladbe za kratek čas — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00—22.00 Skupni program JRT — studio Zagreb — 20.55—21.10 Kulturni globus — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 Če želite — zaplešite!

6. oktobra
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Iz starejših slovenske glasbe — 8.30 Napotki za turiste — 8.40 Mladinska radijska igra — 8.40 Iz partizanštine — 9.05 Z jugoslovanskimi pevci, orkestri in ansambli — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Iz slovenske simfonične literature — 11.00 Rezervirano za prenos slavnostnega zborovanja ob 20-letnici Kočevskega zbor — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15—19.00 Danes popoldne — 16.00—16.20 Humoreska — 17.30 partizanskega humora — 19.00—19.15 Radijska igra — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 »Pod lipco zeleno...« — 20.40 Deset minut v tridesetminutnem taktu — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Zbor v operi — 22.15 Popevke in vedri ritmi — 23.05 S plesom — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje